

**Wojewódzka Stacja
Sanitarno – Epidemiologiczna w Kielcach**

**STAN
SANITARNY
województwa świętokrzyskiego
2023**

**Stan sanitarny województwa świętokrzyskiego w 2023 r. opracowano
w Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Kielcach pod kierunkiem:
*Jarosława Ciura – Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego***

przez: *Kierowników komórek organizacyjnych WSSE w Kielcach*

przy współdziałaniu:

Powiatowych Stacji Sanitarno-Epidemiologicznych woj. świętokrzyskiego

Redakcja:

OPSiA WSSE w Kielcach

Zdjęcia:

Archiwum WSSE w Kielcach

pexels.com

Wydano ze środków:

Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Kielcach

*Tekst raportu znajduje się na stronie internetowej WSSE w Kielcach
(WSSE Kielce - Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Kielcach
- Portal Gov.pl (www.gov.pl))*

Szanowni Państwo,

Oddaję w Państwa ręce raport podsumowujący aktualny stan sanitarny województwa świętokrzyskiego za rok 2023. Priorytetem dla Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa świętokrzyskiego było monitorowanie sytuacji epidemiologicznej i sanitarnej województwa oraz podejmowanie działań wynikających z potrzeb bieżącej sytuacji epidemiologicznej.

Spadek liczby zakażeń wywołanych wirusem SARS-CoV-2 w 2023 r. skutkowało odwołaniem na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu zagrożenia epidemicznego. Pomimo poprawy sytuacji epidemiologicznej wynikającej ze zmniejszenia liczby zakażeń wirusem SARS-CoV-2 organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej aktywnie uczestniczyły w działaniach w zakresie nadzoru nad sekwencjonowaniem pobieranych od pacjentów prób w celu monitorowania zmian genomu

W 2023 r. w dalszym ciągu wyzwaniem dla naszego kraju stanowił konflikt zbrojny na terytorium Ukrainy. Powyższa sytuacja miała wpływ także na działalność organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

Oprócz wskazanych działań Państwowa Inspekcja Sanitarna województwa świętokrzyskiego prowadziła wszelkie ustawowe działania w zakresie bezpieczeństwa zdrowotnego.

Wszystkie działania podejmowane przez służby sanitarne województwa miały na celu zapewnienie możliwie najwyższego bezpieczeństwa i ochrony zdrowia mieszkańców oraz poprawę jakości ich życia. Aktualna, szybko ewoluująca sytuacja zmusza do odejścia od stosowania mechanizmów prewencyjnych na rzecz podejmowania działań celowanych. Decyzje dotyczące priorytetów działań są podejmowane w oparciu o analizę występujących na konkretnych obszarach czynników ryzyka oraz ich wpływu na różne sfery życia.

Podobnie jak w latach ubiegłych, nieprzerwanie realizowano przy pomocy zespołu pracowników Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa świętokrzyskiego (szczebla wojewódzkiego i powiatowego) szerokie spektrum zadań z zakresu zdrowia publicznego, obejmując swym zasięgiem wszelkie aspekty życia, pracy, nauki i wypoczynku człowieka.

Przedstawiając dane dotyczące pełnego obrazu stanu sanitarnego naszego województwa pragnę zwrócić Państwa uwagę na zaangażowanie pracowników Państwowej Inspekcji Sanitarnej w sze-

zenie wiedzy o czynnikach ryzyka, kształtowanie właściwych postaw prozdrowotnych, podnoszenie świadomości społeczeństwa o zagrożeniach zdrowotnych związanych m.in. z podróżami i sposobach zapobiegania tym zagrożeniom, tak istotne w dobie globalizacji zagrożeń i występowania światowych epidemii/pandemii.

Informacje zawarte w niniejszym raporcie wskazują, iż w 2023 r. (podobnie jak w latach ubiegłych) bezpieczeństwo sanitarne mieszkańców województwa świętokrzyskiego pozostawało w dalszym ciągu na wysokim poziomie.

Sytuację epidemiologiczną i stan sanitarny województwa świętokrzyskiego opracowano na podstawie informacji i materiałów własnych oraz nadesłanych przez państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych działających na terenie województwa świętokrzyskiego.

Jan Cielec

Spis treści

SYTUACJA EPIDEMIOLOGICZNA W ZAKRESIE CHOROÓB ZAKAŻNYCH	7
Sytuacja epidemiologiczna wybranych chorób zakaźnych.....	7
Zakażenia SARS-CoV-2/COVID-19.....	7
Choroby zakaźne wieku dziecięcego.....	9
Inne, wybrane choroby zakaźne.....	10
Ogniska zakażeń szpitalnych.....	15
Realizacja programu szczepień ochronnych.....	18
Zamierzenia.....	19
STAN SANITARNY OBIEKTÓW ŻYWNOŚCI, ŻYWIENIA, WYTWÓRNI I MIEJSC OBROTU MATERIAŁAMI I WYROBAMI PRZEZNACZONYMI DO KONTAKTU Z ŻYWNOŚCIĄ	20
Zakres prowadzonego nadzoru sanitarnego.....	20
Ogólna ocena obiektów żywnościowo - żywieniowych.....	21
Jakość zdrowotna środków spożywczych.....	22
Znakowanie środków spożywczych.....	25
Nadzór nad obrotem grzybami i przetwórstwem grzybów oraz zatrucia grzybami.....	27
System wczesnego ostrzegania o niebezpiecznej żywności i paszach – RASFF.....	29
Jakość zdrowotna materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością.....	30
Ocena sposobu żywienia.....	31
Działania związane z oceną jakości zdrowotnej importowanych oraz eksportowanych środków spożywczych dokonywaną w miejscu docelowego przeznaczenia.....	34
Stan sanitarny szpitalnych bloków żywienia.....	34
Podsumowanie.....	35
NADZÓR ORGANÓW PAŃSTWOWEJ INSPEKЦИИ SANITARNEJ NAD BEZPIECZEŃSTWEM SUPLEMENTÓW DIETY I ŻYWNOŚCIĄ DLA OKREŚLONYCH GRUP	38
Wnioski.....	43
JAKOŚĆ WODY PRZEZNACZONEJ DO SPOŻYCIA, WODY W KĄPIELISKACH, W BASENACH KĄPIELOWYCH, CIEPŁEJ WODY UŻYTKOWEJ ORAZ NATURALNYCH WÓD BUTELKOWANYCH	44
Wprowadzenie.....	44
Badania laboratoryjne próbek wody.....	45
Charakterystyka poszczególnych grup urządzeń zaopatrzenia ludności w wodę.....	46
Wodociągi o produkcji $\leq 100 \text{ m}^3/\text{d}$	46
Wodociągi o produkcji $101 \div 1000 \text{ m}^3/\text{d}$	47
Wodociągi o produkcji $1001-10000 \text{ m}^3/\text{d}$	47
Wodociągi o produkcji $10001 \div 100000 \text{ m}^3/\text{d}$	48
Inne podmioty zaopatrujące w wodę.....	48
Ujęcia powierzchniowe.....	48
Studnie publiczne.....	48
Przyznane odstępstwa dla wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.....	48
Badania ciepłej wody użytkowej.....	48
Badania ciepłej wody w szpitalach i w budynkach zamieszkania zbiorowego na obecność pałeczek Legionella sp.....	49
Badania ciepłej wody użytkowej w podmiotach leczniczych wykonujących stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne.....	49
Badania ciepłej wody użytkowej w budynkach zamieszkania zbiorowego.....	50
Wnioski.....	50

STAN SANITARNY PŁYWALNI ORAZ MIEJSC WYKORZYSTYWANYCH DO KĄPIELI I KĄPIELISK	51
Wprowadzenie	51
Nadzór nad jakością wody oraz stan sanitarny pływalni	52
Nadzór nad jakością wody oraz stan sanitarny kąpielisk i miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpeli	52
Klasyfikacja jakości wody w kąpieliskach	53
Serwis kąpieliskowy	54
Wnioski	55
STAN SANITARNY OBIEKTÓW UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ ORAZ PODMIOTÓW WYKONUJĄCYCH DZIAŁALNOŚĆ LECZNICZĄ	56
Wprowadzenie	56
Stan sanitarny wybranych obiektów	56
Ustępy publiczne	56
Obiekty opieki społecznej	57
Obiekty hotelarskie	58
Zakłady fryzjerskie, kosmetyczne i odnowy biologicznej	59
Obiekty komunikacji publicznej	60
Cmentarze	60
Domy przedpogrzebowe	61
Inne obiekty użyteczności publicznej	61
Stan sanitarny podmiotów wykonujących działalność leczniczą	62
Wnioski	63
NADZÓR NAD WARUNKAMI SANITARNO – HIGIENICZNYMI ŚRODOWISKA PRACY I CHEMIKALIAM	64
Wprowadzenie	64
Działalność kontrolna w ramach sprawowanego bieżącego nadzoru sanitarnego - charakterystyka działań naprawczych	64
Charakterystyka wybranych elementów nadzoru nad warunkami pracy oraz działań naprawczych	65
Przekroczenia NDS i NDN	65
Czynniki biologiczne	66
Czynniki rakotwórcze i mutagenne	66
Usuwanie azbestu	66
Charakterystyka wybranych elementów nadzoru nad chemikaliami oraz działań naprawczych	67
Charakterystyka wybranych elementów nadzoru nad kosmetykami oraz działań naprawczych	67
Choroby zawodowe	67
Badania i pomiary środowiska pracy	69
Współpraca oraz działalność prozdrowotna	69
Wnioski	69
DZIAŁANIA PAŃSTWOWEJ INSPEKCJI SANITARNEJ WOJ. ŚWIĘTOKRZYSKIEGO W ZAKRESIE ZMNIEJSZANIA ZAGROŻEŃ ZDROWIA PUBLICZNEGO STWARZANEGO PRZEZ ŚRODKI ZASTĘPCZE	70
Wprowadzenie	70
Analiza epidemiologiczna skutków zdrowotnych po zażyciu tzw. „dopalaczy”	71
Współpraca z innymi instytucjami	71
Działania profilaktyczne	71
Wnioski	72
HIGIENA RADIACYJNA	73
Informacje ogólne	73
Ochrona radiologiczna w jednostkach ochrony zdrowia stosujących źródła promieniowania jonizującego	74
Ochrona przed polami elektromagnetycznymi o częstotliwości w zakresie 0 Hz -300 GHz	75

Pomiary skażeń promieniotwórczych.....	77
Wnioski.....	78
OCENA STANU SANITARNEGO PLACÓWEK DLA DZIECI I MŁODZIEŻY	79
Informacje ogólne.....	79
Nadzór nad warunkami sanitarnymi w placówkach dla dzieci i młodzieży.....	79
Stan sanitarny budynków, w których funkcjonują placówki dla dzieci i młodzieży.....	80
Zaplecze sanitarne placówek dla dzieci i młodzieży oraz warunki do utrzymania higieny osobistej.....	80
Ergonomia wyposażenia placówek dla dzieci i młodzieży.....	81
Zapewnienie miejsca na podręczniki i przybory szkolne oraz obciążenie uczniów ciężarem tornistrów/plecaków szkolnych.....	81
Warunki do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego.....	82
Rozkład zajęć oraz organizacja czasu pobytu w szkole.....	82
Profilaktyczna opieka zdrowotna nad uczniami.....	83
Prowadzenie dożywiania w szkołach.....	83
Warunki sanitarne zorganizowanych form wypoczynku dzieci i młodzieży.....	83
Postępowanie administracyjne.....	83
Podsumowanie.....	83
ZAPOBIEGAWCZY NADZÓR SANITARNY	85
Wprowadzenie.....	85
Wnioski.....	91
Podsumowanie.....	91
SEKCJA NADZORU NAD OBIEKTAMI MSWiA	93
Wprowadzenie.....	93
Wnioski.....	93
PROMOCJA ZDROWIA I OŚWIATA ZDROWOTNA	94
Ogólnopolski program edukacyjny (dane do programów ze sprawozdań programowych).....	94
Ogólnopolski Program Edukacyjny: „Trzymaj Formę!”.....	94
Wojewódzkie programy edukacyjne.....	94
Program edukacyjny: „ARS, czyli jak dbać o miłość?”.....	94
Program Zwalczania AIDS i Zapobiegania Zakażeniom HIV”.....	95
Przedszkolny Program Edukacji Antytytoniowej: „Czyste powietrze wokół nas”.....	96
Interwencje nieprogramowe.....	96
Wnioski:.....	99

SYTUACJA EPIDEMIOLOGICZNA W ZAKRESIE CHORÓB ZAKAŹNYCH

Sytuacja epidemiologiczna wybranych chorób zakaźnych

Analizując sytuację epidemiologiczną monitorowanych chorób zakaźnych w woj. świętokrzyskim w 2023 r., w opinii Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego, na szczególną uwagę zasługują:

- znaczący spadek liczby zarejestrowanych przypadków COVID-19 (z 58 804 przypadków w 2022 r. do 9 030 przypadków w 2023 r.),
- duża liczba zgłoszonych przypadków płonicy (szkarlatyny) tj. 1 035 (w tym 1 030 „możliwych”, według „Definicji przypadków chorób zakaźnych na potrzeby nadzoru epidemiologicznego”),
- wzrost liczby przypadków choroby wywołanej przez *Streptococcus pneumoniae* inwazyjnej (89 przypadków w 2023 r., 49 przypadków w 2022 r., 12 przypadków w 2021 r.),
- 5 zarejestrowanych przypadków leginelozy (ostatnio 1 przypadek leginelozy zarejestrowano w 2019 r.),
- utrzymujący się, stosunkowo wysoki poziom zakażeń wywołanych przez *Clostridium difficile* (632 zarejestrowane przypadki w 2023 r., 690 przypadków w 2022 r.).

Ponadto, w 2023 r. w całej Polsce:

- 25 lutego 2023 r. weszły w życie zapisy rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 23 lutego 2023 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie zgłaszania podejrzeń i rozpoznań zakażeń, chorób zakaźnych oraz zgonów z ich powodu, zgodnie z którymi wprowadzono obowiązek zgłaszania zakażeń wirusem RSV (syncytialny wirus oddechowy, z ang. respiratory syncytial virus), w przypadku zachorowań potwierdzonych dodatnim wynikiem szybkiego testu antygenowego lub badań laboratoryjnych mających na celu izolację wirusa RSV lub wykrycie kwasu nukleinowego wirusa RSV oraz grypy (sezonowej), w przypadku zachorowań potwierdzonych dodatnim wynikiem szybkiego testu antygenowego lub badań laboratoryjnych mających na celu izola-

cję wirusa grypy lub wykrycie kwasu nukleinowego wirusa grypy,

- od 1 czerwca 2023 r. wprowadzono w Polsce szczepienie przeciw HPV (ang.: human papillomavirus), posiadające status szczepienia zalecanego, jednak finansowanego przez ministra właściwego do spraw zdrowia, zgodnie z obwieszczeniem z dnia 23 lutego 2023 r. (Dz. Urz. MZ poz. 16). W 2023 r. szczepienia dotyczyły dziewcząt i chłopców urodzonych w latach 2010 i 2011,
- 1 lipca 2023 r. przestał obowiązywać, wprowadzony 16 maja 2022 r. stan zagrożenia epidemicznego, związany z zakażeniami wirusem SARS-CoV-2. Pomimo to, monitorowanie przypadków COVID – 19 pozostało jednym z priorytetowych zadań nadzoru przeciwepidemicznego, również z powodu dużej zmienności wirusa.

W 2023 r., nadal obserwowano wzrost liczby rodziców/opiekunów prawnych, którzy nie poddają dzieci obowiązkowym szczepieniom ochronnym, pomimo braku przeciwwskazań lekarskich.

Uwaga:

- podane w niniejszym opracowaniu dane liczbowe za 2023 rok pozostają w trakcie weryfikacji przez Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego PZH – Państwowy Instytut Badawczy w Warszawie.

Zakażenia SARS-CoV-2/COVID-19

Zakażenia SARS-CoV-2 zostały uznane za zagrożenie dla zdrowia publicznego o znaczeniu międzynarodowym przez Światową Organizację Zdrowia 30 stycznia 2020 r. Od 14 marca 2020 r. obowiązywał w Polsce stan zagrożenia epidemicznego. Wraz z pojawianiem się kolejnych przypadków COVID-19 oraz ogłoszeniem 11 marca 2020 r. przez Światową Organizację Zdrowia pandemii COVID-19, na terenie Polski wprowadzono 20 marca 2020 r. stan epidemii. Następnie, 16 maja 2022 r. wprowadzono stan zagrożenia epidemicznego, który przestał obowiązywać 1 lipca 2023 r.

Przypadki zakażeń SARS-CoV-2 (COVID-19) w województwie świętokrzyskim i w Polsce w 2023 r.:

W 2023 r. w woj. świętokrzyskim zarejestrowano 9 030 przypadków COVID-19 (w 2022 r. – 58 804 przypadki), a w Polsce 380 753 przypadków (w 2022 r. – 2 370 351 przypadków) potwierdzonych i możliwych łącznie.

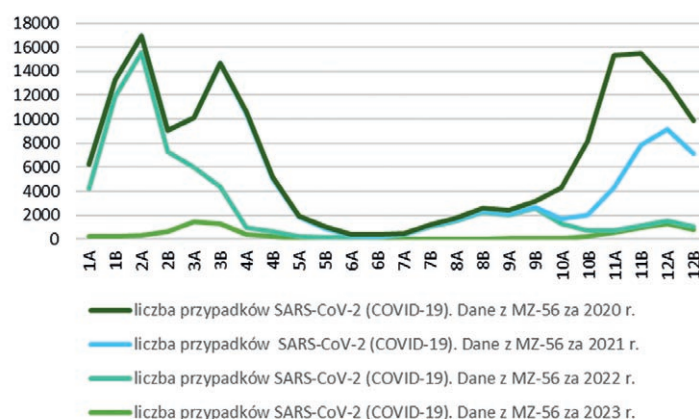
W 2023 r. zapadalność w województwie świętokrzyskim wyniosła 769,63/100 tys. ludności a w Polsce – 1 010,0/100 tys. ludności.

Źródło danych dla województwa świętokrzyskiego: roczne sprawozdanie MZ-56, sporządzane przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej

Źródło danych dla Polski: wstępne dane, dostępne na stronie internetowej NIZP-PZH.

nr dwutygodniowego MZ-56 z woj. świętokrzyskiego	liczba przypadków COVID-19. Dane z MZ-56 za 2023 r.	liczba przypadków SARS-CoV-2 (COVID-19). Dane z MZ-56 za 2022 r.	liczba przypadków SARS-CoV-2 (COVID-19). Dane z MZ-56 za 2021 r.	liczba przypadków SARS-CoV-2 (COVID-19). Dane z MZ-56 za 2020 r.
1A	198	3989	2078	0
1B	209	11708	1352	0
2A	346	15241	1326	0
2B	613	6652	1821	0
3A	1 436	4554	4119	3
3B	1 321	3033	10296	44
4A	418	571	9471	122
4B	199	439	4418	90
5A	59	181	1618	79
5B	31	130	686	175
6A	35	92	166	129
6B	14	149	75	153
7A	0	394	33	72
7B	7	1 054	32	105
8A	2	1 536	58	192
8B	18	2 211	96	233
9A	31	1 959	133	266
9B	83	2 478	120	482
10A	98	1 153	423	2624
10B	268	458	1308	6165
11A	532	213	3543	11057
11B	981	134	6764	7573
12A	1 315	229	7616	3858
12B	816	246	6047	2780

Tabela 1. Liczba zarejestrowanych przypadków zakażeń SARS-CoV-2 (COVID-19) według dwutygodniowych sprawozdań MZ-56 w województwie świętokrzyskim, w latach 2020 - 2023.

Wykres 1. Liczba zarejestrowanych przypadków zakażeń SARS-CoV-2 (COVID-19) według sprawozdań MZ-56 w województwie świętokrzyskim, w latach 2020 – 2023.

W woj. świętokrzyskim w 2023 r. zarejestrowano 58 zgonów osób zakażonych SARS-CoV-2 (w 2022 r. – 897 zgonów), zaklasyfikowanych według kodu ICD jako U 07.1 COVID-19 (wirus zidentyfikowany).

Pojawianie się nowych wariantów VOI (wariant wzbudzający zainteresowanie) oraz VUM (wariant monitorowany) wirusa SARS-CoV-2 i spadek odporności populacji, może mieć wpływ na sytuację epidemiologiczną w przyszłości. Dlatego też COVID-19 podlega aktywnemu nadzorowi w zakresie sekwencjonowania pobieranych od pacjentów prób w celu monitorowania zmian genomu wirusa.

W woj. świętokrzyskim w 2023 r., w wyniku prowadzonego nadzoru genomowego potwierdzono:

- BA.2 (wariant Omicron podtyp BA.2) – w 1 próbie
- BA.5 (wariant Omicron podtyp BA.5) – w 4 próbach
- BF.X (wariant Omicron podtyp BF) – w 1 próbie
- BA.2.75 (wariant Omicron podtyp BA.2.75) – w 12 próbach
- BQ.1 (wariant Omicron podtyp BQ.1) – w 8 próbach
- XBB (wariant omicron podtyp XBB) – w 20 próbach
- XBB.1.5 (wariant omicron podtyp XBB.1.5) – w 43 próbach
- XBB.1.9 (wariant omicron podtyp XBB.1.9) – w 1 próbie
- XBB.1.5-like + F456L (wariant omicron podtyp XBB.1.5-like z mutacją F456L) – w 3 próbach
- BA.2.86 (wariant omicron podtyp BA.2.86) – w 5 próbach

W momencie tworzenia niniejszego opracowania, BA.2.86 (pirola), wariant VOI jest linią dominującą w krajach UE/EOG.

Minister Zdrowia rekomenduje szczepienia przeciw COVID-19 w celu zapewnienia ochrony przed objawowym i ciężkim przebiegiem choroby, jak i przed zakażeniem.

Choroby zakaźne wieku dziecięcego

Ospa wietrzna

W 2023 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 4 722 przypadki (w 2022 r. – 4 835, w 2021 r. – 1 851).

Zapadalność w województwie świętokrzyskim wyniosła 402,46/100 tys. ludności (w 2022 r. – 409,00/100 tys., w 2021 r. – 151,96/100 tys.), a w Polsce – 505,70/100 tys. ludności (w 2022 r. – 453,93/100 tys., w 2021 r. – 151,12/100 tys.).

Rejestrowany od 2022 r. wzrost liczby zachorowań jest związany z obserwowaną okresowością epidemiczną choroby.

W 2023 r. obowiązek szczepienia przeciw ospie wietrznej dotyczył jedynie wybranych, określonych w Programie Szczepień Ochronnych (PSO) grup

dzieci do ukończenia 12 roku życia, np. przebywających w żłobkach, klubach dziecięcych, placówkach opiekuńczo -wychowawczych lub z upośledzeniem odporności.

Różyczka

W 2023 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 4 zachorowania na różyczkę (w 2022 r. – 0, w 2021 r. – 1), rozpoznane wyłącznie na podstawie objawów klinicznych (przypadki możliwe).

W Polsce zarejestrowano 262 przypadki (w 2022 r. – 147, w 2021 r. – 50), przy zapadalności 0,69/100 tys. ludności (w 2022 r. – 0,39/100 tys., w 2021 r. – 0,13/100 tys.).

Zapobieganie różyczce jest niezwykle istotne ze względu na występowanie zespołu różyczki wrodzonej u dzieci urodzonych przez kobiety, które uległy zakażeniu w trakcie trwania ciąży. W ramach realizacji koordynowanego przez Światową Organizację Zdrowia programu eliminacji różyczki, należy dążyć do potwierdzania laboratoryjnego wszystkich przypadków podejrzeń różyczki.

Nagminne zapalenie przyusznic (świnka)

W 2023 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 28 przypadków (w 2022 r. – 36, w 2021 r. – 18). Zapadalność w woj. świętokrzyskim wyniosła 2,39/100 tys. (w 2022 r. – 3,04/100 tys., w 2021 r. – 1,48/100 tys.), a w Polsce 2,57/100 tys. ludności (w 2022 r. – 2,44/100 tys., w 2021 r. – 1,27/100 tys.).

Mała liczba rejestrowanych zachorowań na świnkę jest wynikiem realizacji obowiązkowych szczepień ochronnych w całej populacji dzieci.

Biegunki u dzieci do lat 2 (A04; A08; A09)

„Inne bakteryjne zakażenia jelitowe u dzieci do lat 2” (A04 - dot. bakteryjnych zakażeń jelitowych u dzieci do lat 2 z wyłączeniem salmonelozy)

W 2023 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 43 przypadki (w 2022 r. – 22 przypadki, w 2021 r. – 17 przypadków). Współczynnik zapadalności wyniósł 169,99/100 tys. dzieci do lat 2 (w 2022 r. – 79,956/100 tys., w 2021 r. – 58,66/100 tys.), a w Polsce 172,07/100 tys. dzieci w tej grupie wiekowej (w 2022 r. – 137,57/100 tys. dzieci, w 2021 r. – 126,85/100 tys. dzieci).

Wirusowe zakażenia jelitowe u dzieci do lat 2 (A08.0-4)

W 2023 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 330 przypadków (w 2022 r. – 538 przypadków, w 2021 r. – 377 przypadków). Współczynnik zapadalności wyniósł 1 304,61/100 tys. dzieci do lat 2 (w 2022 r. – 1 955,08/100 tys., w 2021 r. – 1 300,76/100 tys.), a w Polsce 1 561,53/100 tys. dzieci w tej grupie wiekowej

(w 2022 r. – 2 798,66/100 tys. dzieci, w 2021 r. – 1 444,36/100 tys. dzieci).

Biegunka i zapalenie żołądkowo-jelitowe BNO o prawdopodobnie zakaźnym pochodzeniu u dzieci do lat 2 (A09)

W 2023 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 198 przypadków (w 2022 r. - 199 przypadków, w 2021 r. - 218 przypadków). Współczynnik zapadalności wyniósł 782,76/100 tys. dzieci do lat 2 (w 2022 r. – 723,16/100 tys., w 2021 r. - 752,17/100 tys.), a w Polsce 1 676,58/100 tys. dzieci w tej grupie wiekowej (w 2022 r. – 1 596,66/100 tys. dzieci, w 2021 r. – 1 330,89/100 tys. dzieci).

Ostre porażenia wiotkie (OPW) u dzieci w wieku 0 - 14 lat

W 2023 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 2 przypadki dzieci w wieku 0 - 14 lat z objawami ostrego porażenia wiotkiego, z terenu nadzorowanego przez PPIS w Kielcach (w 2022 r. – 2, w 2021 r. – 1, w 2020 r. – 0, w 2019 r. – 1).

W 2023 r. województwo świętokrzyskie osiągnęło poziom zgłaszalności OPW (z podmiotów leczniczych), wymagany przez WHO dla skutecznego nadzoru epidemiologicznego nad ewentualnymi przypadkami poliomyelitis.

Zgodnie z oświadczeniem WHO z 37 spotkania Komitetu Kryzysowego IHR dotyczącego międzynarodowego szerzenia się wirusa polio na świecie z 12 grudnia 2023 r., wirus poliomyelitis nadal pozostaje poważnym zagrożeniem dla zdrowia publicznego na świecie.

Również ECDC w swojej ocenie ryzyka wskazuje, iż dopóki w krajach europejskich istnieją subpopulacje niezaszczepione lub niedostatecznie zaszczepione, a poliomyelitis nie jest wyeliminowany na całym świecie, nadal istnieje ryzyko ponownego wprowadzenia wirusa do Europy. Na sytuację mają wpływ kryzysy humanitarne w różnych częściach świata i niepowodzenia programów szczepień.

Inne, wybrane choroby zakaźne

Legionelloza

W 2023 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 5 przypadków legionellozy – choroby legionistów (w 2022 r. – 0, w 2021 r. – 0). W Polsce zarejestrowano 421 przypadków (w 2022 r. – 109, w 2021 r. – 46). Współczynnik zapadalności w woj. świętokrzyskim wyniósł 0,43/100 tys. ludności, a w Polsce 1,12/100 tys. ludności (w 2022 r. – 0,29/100 tys., w 2021 r. – 0,12/100 tys.).

Legionelloza jest chorobą układu oddechowego, wywoływaną przez bakterie Legionella, które mogą przeżyć w wodzie o bardzo różnej temperaturze (od 20-50°C). Rezerwuarem bakterii są zbiorniki wodne (naturalne i sztuczne), zawierające osad denny lub muł, a także wilgotna ziemia. Bakterie Legionella występują m.in. w sieciach kanali-

zacyjnych, urządzeniach kąpielowych, prysznicach, myjniach, klimatyzatorach.

Najczęstszą drogą zakażenia jest wdychanie skażonego aerozolu. Do zakażenia może dochodzić również m.in. przez zachłyśnięcie się skażoną wodą. Do tej pory nie stwierdzono przenoszenia bakterii Legionella z człowieka na człowieka.

Mpox

W 2023 roku w województwie świętokrzyskim nie zarejestrowano przypadków mpox (w 2022 r. - 2 przypadki). W Polsce zarejestrowano 3 przypadki mpox (w 2022 r. – 213) a współczynnik zapadalności wyniósł 0,01/100 tys. ludności (w 2022 r. – 0,56/100 tys.).

Ospa małpia jest infekcją wirusową wywołaną przez wirus ospy małpiej (MPXV) należący do rodzaju Orthopoxvirus. MPXV występuje w dwóch odmianach - zachodnioafrykańskiej oraz środkowoafrykańskiej, które różnią się ciężkością przebiegu. Obecne zawleczenia do Europy są spowodowane odmianą zachodnioafrykańską, która ma łagodniejszy przebieg.

Ospa małpia jest chorobą odzwierzęcą, która w sprzyjających warunkach (bliski kontakt, kontakty intymne), może się przenosić z człowieka na człowieka.

Dostępne są szczepienia przeciw ospie małpiej - przedekspozycyjnie i poekspozycyjnie w grupie osób narażonych, tj. u osób z bliskiego kontaktu, personelu medycznego i laboratorium. Szczepienia są dobrowolne, a decyzja o szczepieniu podejmowana jest indywidualnie po ocenie korzyści i czynników ryzyka.

Grypa

Z dniem 7 lipca 2023 r. weszły w życie przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 3 lipca 2023 r., zmieniające rozporządzenie w sprawie programu badań statystycznych statystyki publicznej na rok 2023 (Dz. U. z 2023 r., poz. 1282), które zniosły obowiązek składania do organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej sprawozdań MZ-55, tj. meldunku o zachorowaniach i podejrzeniach zachorowań na grypę.

Tak więc, na podstawie wyłącznie danych z MZ-56, w bieżącym sezonie epidemicznym grypy, tj. od początku września 2023 r. do 31.03.2024 r., na terenie woj. świętokrzyskiego zarejestrowano 40 przypadków grypy potwierdzonej badaniami laboratoryjnymi innymi niż szybki test antygenowy oraz 4 721 przypadków grypy potwierdzonej szybkimi testami antygenowymi.

W województwie świętokrzyskim, stosownie do wymogów European Influenza Surveillance Network (EISN) oraz European Center for Disease Control and Prevention (ECDC), prowadzony jest zintegrowany nadzór epidemiologiczny nad grypą z uwzględnieniem diagnostyki wirusologicznej typu

sentinel, którego celem jest jak najwcześniejsze wykrycie szczepów o potencjale pandemicznym oraz udział w procesie określania składu szczepionki przeciw grypie na kolejny sezon epidemiczny. W sezonie epidemicznym 2023/2024 uczestniczy w tym nadzorze, na zasadach wolontariatu, 11 lekarzy z powiatów: jędrzejowskiego, kieleckiego, koneckiego, ostrowieckiego, staszowskiego i starachowickiego. W bieżącym sezonie epidemicznym grypy, w ramach wymienionego nadzoru, do 25.03.2024 r., ww. lekarze pobrali od pacjentów 80 prób, z których 5 było dodatnich w kierunku wirusa grypy typu A (niezróżnicowanego), 1 była dodatnia w kierunku wirusa grypy A/H3, 24 były dodatnie w kierunku wirusa grypy A/H1N12009-pdm, 2 były dodatnie w kierunku wirusa SARS-CoV-2, a w 2 próbach zidentyfikowano RSV.

Grypa powoduje zachorowania w każdej grupie wiekowej. Światowa Organizacja Zdrowia szacuje, że rocznie dotyczyć może 5%–10% dorosłych i 20%–30% dzieci.

WHO i Minister Zdrowia zalecają szczepienia przeciwko grypie sezonowej osobom z grup ryzyka w związku z przesłankami klinicznymi, a w związku z przesłankami epidemiologicznymi, wszystkim osobom od ukończenia 6 miesiąca życia.

W związku ze ścisłym monitorowaniem na świecie (poza krajami UE/EOG) przypadków zakażeń ludzi odzwierzęcymi wirusami grypy: A(H5N1) oraz A(H9N2), ECDC oceniło ryzyko zakażenia dla osób zawodowo czy w inny sposób mających kontakt ze zwierzętami (trzodą chlewną, drobiem, dzikim ptactwem) jako niskie do umiarkowanego.

Dotychczas nie udokumentowano przeniesienia odzwierzęcego wirusa grypy z człowieka na człowieka.

Krztusiec

W 2023 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 6 przypadków krztuśca (w 2022 r. – 4, w 2021 r. – 2). W Polsce zarejestrowano 927 zachorowań (w 2022 r. – 371, w 2021 r. – 182). Współczynnik zapadalności w woj. świętokrzyskim wyniósł 0,51/100 tys. ludności (w 2022 r – 0,33/100 tys., w 2021 r – 0,16/100 tys.), a w Polsce 2,46 /100 tys. ludności (w 2022 r. – 0,98/100 tys., w 2021 r. – 0,48/100 tys.).

Krztusiec jest najbardziej niebezpieczny dla nieudopornionych niemowląt i małych dzieci.

Ryzyko zachorowania niemowląt można zmniejszyć poprzez szczepienia kobiet w ciąży, osób z ich otoczenia oraz pracowników oddziałów pediatrycznych.

Najistotniejszymi czynnikami sprzyjającymi szerzeniu się krztuśca w populacji jest występowanie zjawiska naturalnego (fizjologicznego) zanikania odporności na tę chorobę zarówno w przypadku osób, które nabyły ją w wyniku szczepienia, jak również tych, które nabyły ją w wyniku przechorowania

i brak stosowania dawek przypominających szczepienia w starszych grupach wiekowych. Szacuje się, że odporność po zachorowaniu lub szczepieniu utrzymuje się od 3 do 15 lat (średnio 5-7 lat).

Na podstawie badań z lat ubiegłych można podejrzewać, że liczba przypadków krztuśca w Polsce jest znacząco niedoszacowana, z powodu niewystarczającej laboratoryjnej diagnostyki zachorowań.

Gruźlica – dane tymczasowe

Według danych tymczasowych Instytutu Gruźlicy i Chorób Płuc (IGiChP) w Warszawie, w 2023 r. zarejestrowano 168 przypadków gruźlicy w woj. świętokrzyskim. W latach ubiegłych zarejestrowano odpowiednio: w 2022 r. – 147, w 2021 r. – 137, w 2020 r. – 141, w 2019 r. – 208, w 2018 r. – 209 przypadków gruźlicy.

Podobnie jak w roku ubiegłym, nie zarejestrowano przypadków gruźlicy wśród dzieci w wieku 0 - 14 lat.

Zmniejszyła się liczba przypadków gruźlicy wśród młodzieży w wieku 15 - 19 lat – w 2023 r. zarejestrowano 1 przypadek, podczas gdy w roku 2022 zarejestrowano 3 takie przypadki.

W 2023 r. odnotowano 3 przypadki gruźlicy wśród cudzoziemców narodowości ukraińskiej, (w powiecie kieleckim i opatowskim), wobec braku takich przypadków w poprzednich latach.

Według danych tymczasowych IGiChP w Warszawie w 2023 roku w woj. świętokrzyskim, podobnie jak w latach poprzednich, dominowała gruźlica układu oddechowego – 94,6 % ogółu zachorowań na gruźlicę.

88% przypadków gruźlicy płuc to przypadki potwierdzone bakteriologicznie i genetycznie. Dla gruźlicy pozapłucnej, potwierdzenie bakteriologiczne wyniosło 77,8 %.

Utrzymuje się obserwowany od roku 2019 poziom wznów – 11,6 % ogółu przypadków gruźlicy dotyczących osób powyżej 19 lat. Wznowy w latach 2022-2019 stanowiły odpowiednio: 11,3 %, 13,3 %, 13,2 %, i 11,1 % wszystkich zarejestrowanych przypadków gruźlicy (w latach 2018 - 2017 r. – po 8,6 %).

W woj. świętokrzyskim w roku 2023, podobnie jak w latach poprzednich: 2022-2021, gruźlica była około 3-krotnie częściej wykrywana w grupie mężczyzn niż u kobiet (odpowiednio: 123/45, 82/33 i 105/32).

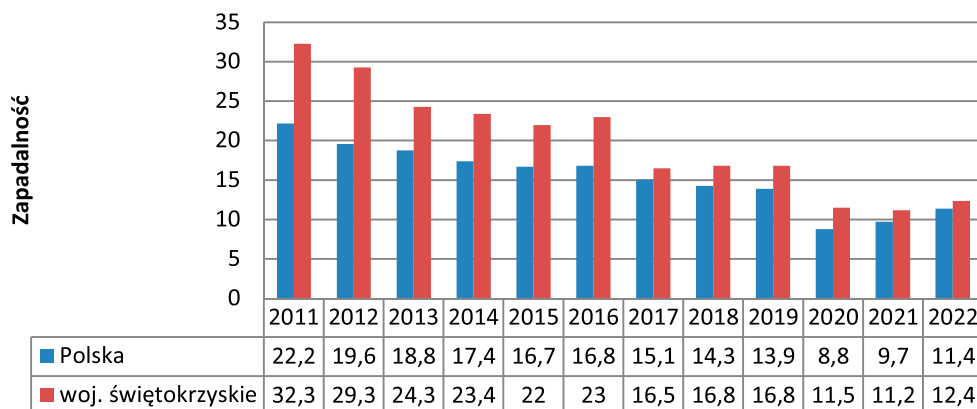
Wg danych IGiChP, informacje o sposobie wykrycia przypadków gruźlicy płuc w 2022 roku wskazują, że w Polsce i w woj. świętokrzyskim najczęstszą metodą wykrywania takich zachorowań było wykrywanie bierne, tzn. z powodu objawów chorobowych u osób, które same zgłosiły się do placówki medycznej.

W woj. świętokrzyskim w 2023 roku, podobnie jak w latach ubiegłych, nie odnotowano zachorowań na gruźlicę wielolekooporną typu MDR, zatem w Wojewódzkim Szpitalu im. Św. Rafała w Czerwo-

nej Górze, z powodu braku zgłoszeń pacjentów spełniających wymagane kryterium, nie włączono żadnego pacjenta do programu pilotażowego leczenia gruźlicy wielolekoopornej w warunkach ambulatoryjnych.

W 2022 roku, wg danych Instytutu Gruźlicy i Chorób Płuc w Warszawie, przy zapadalności dla

Polski na poziomie 11,4/100 tys. ludności, województwo świętokrzyskie z zapadalnością 12,4/100 tys., znalazło się w rankingu województw na piątym miejscu, po województwie śląskim (16,1/100 tys.), lubelskim (14,4/100 tys.), dolnośląskim (14,2/100 tys.) i łódzkim (13,3/100 tys.) a przed mazowieckim (11,9/100 tys.).

Wykres 2: Gruźlica wszystkich postaci w Polsce i woj. świętokrzyskim w latach 2011 - 2022, wg danych IGiChP w Warszawie. Zapadalność na 100 tys. ludności.

Odra

W 2023 roku w województwie świętokrzyskim nie zgłoszono podejrzeń lub przypadków odry (w 2022 roku odnotowano dwa podejrzenia, dla których nie uzyskano potwierdzenia badaniami w Krajowym Ośrodku ds. Odry/Różyczki w NIZP PZH – PIB).

W Polsce zarejestrowano 36 przypadków odry (w 2022 r. – 27, w 2021 r. – 13).

Współczynnik zapadalności w Polsce wyniósł 0,10/100 tys. (w 2022 r. – 0,07/100 tys., w 2021 r. – 0,03/100 tys.).

Zgodnie ze sporządzoną przez ECDC oceną ryzyka, w sytuacji obserwowanego od czerwca 2023 r., wzrastającego trendu zachorowań na odrę w krajach UE/EOG, ogniska choroby będą występować z powodu niewystarczającego stanu zaszczepienia przeciw odrze.

ECDC wezwało organy ds. zdrowia publicznego w UE/EOG, do skupienia się na eliminacji luk w odporności populacji, utrzymaniu wysokiego poziomu zaszczepienia, utrzymaniu wysokiej jakości nadzoru w zakresie wykrywania i diagnozowania podejrzeń odry oraz edukowaniu społeczeństwa.

Zachorowania o charakterze i rozmiarach ognisk epidemicznych mogą wystąpić wśród społeczności lokalnych lub w np. środowisku szkolnym, w których stopień uodpornienia dzieci i dorosłych jest niewystarczający dla uzyskania odporności zbiorowiskowej, która powstaje gdy liczba osób uodpornionych w danym środowisku osiąga co najmniej 95%.

Indywidualne ryzyko zachorowania na odrę występuje u każdej osoby, która nie była zaszczepio-

na przeciw tej chorobie lub jej wcześniej nie przechorowała. Stosowanie szczepień ochronnych ma zasadnicze znaczenie w zapobieganiu zachorowaniom na odrę, ze względu na wysoką zaraźliwość choroby, która szerzy się drogą kropelkową lub powietrzno – kropelkową, lub przez bezpośredni kontakt z osobą chorą.

Odra nie ma rezerwuaru zwierzęcego (tzn. występuje jedynie u człowieka) i wobec dostępności szczepionki o wysokim stopniu skuteczności, możliwe jest osiągnięcie eliminacji choroby na danym obszarze (brak zakażeń na terenie kraju przy możliwych zawleczeniach z zagranicy), a następnie eradykacja choroby tzn. jej całkowite wyeliminowanie na świecie.

Obecnie Polska uczestniczy w koordynowanym przez WHO, globalnym programie eliminacji odry i różyczki.

Wirusowe zapalenie wątroby typu A

W 2023 roku w woj. świętokrzyskim zarejestrowano 4 przypadki wzv A na terenie miasta Kielce, w tym jedno ognisko, gdzie zachorowało dwoje dzieci do lat 14 będących uchodźcami z Ukrainy (w 2022 r. - 5 przypadków w woj. świętokrzyskim, w 2021 r. - 1). Współczynnik zapadalności na wzv A w woj. świętokrzyskim wyniósł 0,34/100 tys. ludności (w 2022 r. - 0,42/100 tys., w 2021 r. - 0,25/100 tys.).

W Polsce zarejestrowano 209 zachorowań (w 2022 - 233, w 2021 r. - 92, w 2020 r. - 109) a zapadalność wyniosła 0,55/100 tys. ludności (w 2022 r. - 0,62/100 tys., w 2021 r. - 0,24/100 tys.).

Do 1978 r. Polska była krajem o wysokiej zapadalności na wzv typu A (ponad 50 tys. zachorowań

rocznie). W wyniku stopniowej poprawy sytuacji epidemiologicznej, po 1997 r. Polskę zaliczono do krajów o niskiej endemiczności wzv typu A.

Aktualnie duża część populacji Polski (dzieci, młodzież, młodzi dorośli), nie miała styczności z wirusem zapalenia wątroby typu A i tym samym nie nabyła odporności naturalnej. Wysokie ryzyko zakażenia dotyczy głównie osób wyjeżdżających do krajów o wysokiej endemiczności, osób z kontaktu z chorymi na wzv A, homoseksualistów, narkomanów.

W przypadku wzv A istnieje skuteczna profilaktyka - szczepienia ochronne są zalecane w ramach Programu Szczepień Ochronnych.

Wirusowe zapalenie wątroby typu B

W 2023 roku w woj. świętokrzyskim zarejestrowano 16 przypadków wzv typu B (w 2022 r. - 9, w 2021 r. - 6); wszystkie zakwalifikowano według kodu ICD 10 jako B18.0-1 (przewlekłe i BNO).

W Polsce zarejestrowano ogółem 3 154 przypadków wzv typu B, w tym 39 przypadków ostrego wzv typu B (w 2022 r. ogółem 2 500, w tym 29 przypadków ostrego wzv).

Zapadalność/wykrywalność wzv B w 2023 r. w woj. świętokrzyskim wyniosła 1,36/100 tys., (w 2022 r. - 0,77/100 tys., w 2021 r. - 0,49/100 tys.), a w Polsce 8,26/100 tys. ludności (w 2022 r. - 6,53/100 tys., w 2021 r. - 4,03/100 tys.).

Aktualna, dobra sytuacja epidemiologiczna wzv B wynika z powszechności obowiązkowych szczepień dzieci, popularności szczepień zalecanych przed zabiegami operacyjnymi, a także stale poprawiających się warunków świadczenia usług w podmiotach wykonujących działalność leczniczą.

Wirusowe zapalenie wątroby typu C

W 2023 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 45 przypadków wzv typu C (w 2022 r. - 29, w 2021 r. - 9); wszystkie zakwalifikowano według kodu ICD 10 jako B18.2 (przewlekłe i BNO).

W Polsce zarejestrowano ogółem 3 269 przypadków wzv typu C, oraz 13 przypadków ostrego wzv typu C (w 2021 r. odpowiednio - 2 503, w tym 9 przypadków ostrych).

Współczynnik zapadalności/wykrywalności wzv C w woj. świętokrzyskim wyniósł 3,84/100 tys. (w 2022 r. - 2,45/100 tys., w 2021 r. - 0,74/100 tys.), a w Polsce 8,67/100 tys. ludności (w 2022 r. - 6,62/100 tys., w 2021 r. - 3,22/100 tys.).

Brak szczepionki przeciw zakażeniom HCV powoduje, że szerzeniu się zachorowań na wzv C można zapobiec jedynie w drodze działań nieswoistych, polegających na wdrażaniu i utrzymywaniu wysokich standardów higieniczno-sanitarnych świadczeń zdrowotnych oraz zabiegów o charakterze niemedyceznym przebiegających z naruszeniem ciągłości tkanek, jak również poprzez dzia-

łania o charakterze profilaktyczno-edukacyjnym, mające na celu podniesienie poziomu wiedzy społeczeństwa w zakresie wzv typu C.

Inwazyjna Choroba Meningokokowa

W 2023 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 5 przypadków inwazyjnej choroby meningokokowej (w 2022 r. - 4, w 2021 r. - 1).

Zachorowało 2 dzieci (w wieku: 1 miesiąc z Miasta Kielce i 5 lat z powiatu skarżyskiego), kobieta (lat 64, z powiatu kieleckiego), dla których określono serogrupę B, 1 dziecko (21 miesięcy, z powiatu koneckiego), dla którego określono serogrupę C oraz mężczyzna (lat 41, z powiatu kieleckiego), u którego nie określono serogrupy.

W Polsce zarejestrowano 154 przypadki (w 2022 r. - 117, w 2021 r. - 107).

Współczynnik zapadalności w woj. świętokrzyskim wyniósł 0,43/100 tys. ludności (w 2022 r. - 0,34/100 tys.), a w Polsce 0,41/100 tys. (w 2022 r. - 0,31/100 tys.).

Choroba wywołana przez Streptococcus pneumoniae - inwazyjna

W 2023 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 90 przypadków choroby wywołanej przez Streptococcus pneumoniae inwazyjnej (w 2022 r. - 50, w 2021 r. - 12). W Polsce zarejestrowano 2 911 przypadków (w 2022 r. - 2 216, w 2021 r. - 952). Współczynnik zapadalności w woj. świętokrzyskim wyniósł 7,67/100 tys. ludności (w 2022 r. - 4,23/100 tys.), a w Polsce 7,72/100 tys. (w 2022 r. - 5,86/100 tys.).

Streptococcus pneumoniae (pneumokok, dwonka zapalenia płuc), oprócz chorób inwazyjnych (zapalenie płuc z bakterią, sepsa i zapalenie opon mózgowo rdzeniowych, obarczonych wysokim ryzykiem zgonu lub trwałych powikłań), odpowiada również za zakażenia nieinwazyjne, z których najczęstsze to ostre zapalenie ucha środkowego, zatok, zaostrzenia w przewlekłej obturacyjnej chorobie płuc oraz zapalenie spojówek.

Obowiązkowymi, bezpłatnymi szczepieniami przeciw tej chorobie, objęte są w Polsce wszystkie dzieci urodzone od 1 stycznia 2017 r.

Kleszczowe Zapalenie Mózgu

W 2023 roku, w województwie świętokrzyskim, zarejestrowano 11 przypadków kleszczowego zapalenia mózgu (2022 r. - 8, 2021 r. - 2).

W Polsce w 2023 r. zarejestrowano 659 przypadków (w 2022 r. - 446, w 2021 r. - 210).

Współczynnik zapadalności w woj. świętokrzyskim wyniósł 0,94/100 tys. ludności (w 2022 r. - 0,68/100 tys., w 2021 r. - 0,16/100 tys.), a w Polsce 1,75/100 tys. ludności (w 2022 r. - 1,18/100 tys., w 2021 r. - 0,55/100 tys.).

Źródłem zakażenia dla ludzi są najczęściej kleszcze (zakażone) lub znacznie rzadziej, nieprzegoto-

wane mleko i niepasteryzowane produkty mleczne pochodzące od zwierząt w okresie wiremii.

Najsukuteczniejszą formą ochrony przed zakażeniem wirusem kleszczowego zapalenia mózgu jest szczepienie, które jest zalecane w szczególności dla najbardziej narażonych grup zawodowych (leśnicy, rolnicy, itp.).

Borelioza

W 2023 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 604 przypadki boreliozy (w 2022 r. – 317, w 2021 r. – 270). W Polsce zarejestrowano 25 244 przypadki (w 2022 r. – 17 369, w 2021 r. – 12 500). Współczynnik zapadalności w woj. świętokrzyskim wyniósł 51,48/100 tys. ludności, (w 2021 r. – 26,81/100 tys., w 2021 r. – 22,17/100 tys.), a w Polsce 66,96/100 tys. (w 2022 r. – 45,92/100 tys., w 2021 r. – 32,75/100 tys.).

Borelioza z Lyme jest najczęściej występującą chorobą odkleszczową w Polsce i Europie, wywołaną przez krętki (bakterie) z rodzaju *Borrelia burgdorferi*. Choroba ta jest przenoszona przez kleszcze z rodzaju *Ixodes*, a rezerwuarem dla tego drobnoustroju są dzikie i domowe zwierzęta – gryzoni, drobne ssaki oraz ptaki. Borelioza występuje na całej półkuli północnej, ale także w Australii. Na stosunkowo dużą liczbę przypadków boreliozy wpływa wzrost populacji kleszczy, zarówno w lasach jak i w miejskich terenach zielonych oraz wydłużenie okresów ich żerowania. Istotne znaczenie mają także zmiany kulturowe i społeczno-ekonomiczne, w wyniku których nastąpiła popularyzacja aktywnych form spędzania wolnego czasu oraz zbieranie owoców runa leśnego w celach zarobkowych. Wzrost rejestracji przypadków boreliozy należy wiązać także z poprawą efektywności diagnostyki oraz rozpoznawania i zgłaszania tej choroby.

Wobec braku dostępnej szczepionki przeciwko boreliozie podstawą jej profilaktyki jest stałe upowszechnianie wiedzy nt. choroby oraz edukacja społeczeństwa w zakresie stosowania środków ochronnych (noszenie właściwej odzieży, obuwia, stosowanie repelentów) i właściwego postępowania w przypadku ukłucia przez kleszcza. Wczesne i umiejętne usunięcie kleszcza znacząco zmniejsza ryzyko ewentualnego zakażenia.

Obszar całej Polski uznawany jest za terytorium endemiczne dla tej choroby, co oznacza, że kleszcze będące wektorami krętków z rodzaju *Borrelia*, wywołujących chorobę, są obecne na terenie całego kraju.

Salmonelozy – zatrucia pokarmowe

W 2023 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 233 przypadki (w 2022 r. – 173, w 2021 r. – 122), z których 202 podlegało hospitalizacji. W Polsce zarejestrowano 9 835 przypadków (w 2022 r. – 6 256, w 2021 r. – 8 014). Współczyn-

nik zapadalności w woj. świętokrzyskim wyniósł 19,86/100 tys. ludności (w 2022 r. – 14,63/100 tys., w 2021 r. – 10,02/100 tys.), a w Polsce 26,09/100 tys. (w 2022 r. – 16,54/100 tys., w 2021 r. – 21,00/100 tys.).

Zachorowania występują na całym świecie. W Polsce, zakażenie wywołane odzwierzęcymi pałeczkami jelitowymi *Salmonella*, jest nadal jedną z najczęstszych przyczyn bakteryjnych zatruc pokarmowych.

Chorobotwórcze dla człowieka bakterie powszechnie występują w przewodach pokarmowych zwierząt i w czasie procesu produkcyjnego może dochodzić do zanieczyszczenia mięsa.

Rozprzestrzenianie się salmoneloz (innych niż wywołane przez *Salmonella typhi* oraz *Salmonella paratyphi*) w znacznym stopniu zależy m. in. od obyczajów żywieniowych oraz nadzoru weterynaryjnego (szczególnie w dużych fermach hodowlanych). Zakażeniom sprzyja nieodpowiednia obróbka termiczna żywności (niewłaściwa temperatura, zbyt krótki czas obróbki), brak dbałości o higienę przygotowywania potraw, niewłaściwe warunki przechowywania żywności, w tym nieprzestrzeganie warunków chłodzenia.

Kampylobakterioza

W 2023 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 40 przypadków kampylobakteriozy (w 2022 r. – 26, w 2021 r. – 13). W Polsce zarejestrowano 857 przypadków (w 2022 r. – 528, w 2021 r. – 631). Współczynnik zapadalności w woj. świętokrzyskim wyniósł 3,41/100 tys. ludności (w 2022 r. – 2,2/100 tys.), a w Polsce 2,27/100 tys. (w 2022 r. – 1,40/100 tys.).

Głównym nośnikiem chorobotwórczych dla człowieka bakterii *Campylobacter* sp. są skażone: surowy (niedogotowany/niedopieczony) drób lub inne mięso, niepasteryzowane mleko krowie i kozie oraz ich przetwory.

Bakteryjne zakażenia jelitowe wywołane przez *Clostridioides difficile* (*Clostridium difficile*)

W 2023 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 632 przypadki bakteryjnego zakażenia jelitowego wywołanego przez *Clostridium difficile* (w 2022 r. – 690, w 2021 r. – 520). W Polsce zarejestrowano 21 134 przypadki (w 2022 r. – 21 563, w 2021 r. – 21 157). Współczynnik zapadalności w woj. świętokrzyskim wyniósł 53,87/100 tys. ludności (w 2022 r. – 58,37/100 tys.), a w Polsce 56,06/100 tys. (w 2022 r. – 57,00/100 tys.).

Zakażenia wywołane przez laseczki *Clostridium difficile* pozostają znaczącym problemem epidemiologicznym ze względu na łatwość transmisji w szpitalach, ciężki przebieg kliniczny uwarunkowany działaniem wytwarzanych przez nie toksyn a także nawrotowy przebieg choroby i długotrwałe leczenie.

Ogniska chorób przenoszonych drogą pokarmową (bez ognisk w szpitalach)

Choroby przenoszone drogą pokarmową to grupa jednostek chorobowych wywołanych różnymi czynnikami, a ich wspólną cechą jest droga zakażenia.

W 2023 roku w województwie świętokrzyskim, poza szpitalami, zarejestrowano 11 ognisk chorób przenoszonych drogą pokarmową (w 2022 roku - 20 ognisk).

W 5 ogniskach czynnikiem etiologicznym była Salmonella, w 2 ogniskach czynnikiem etiologicznym były norowirusy, 1 ognisko wywołał wirus zapalenia wątroby typu A, w 1 ognisku zachorowania wywołała toksyna grzybów (amanityna), w 2 ogniskach nie ustalono czynnika etiologicznego.

- Liczba chorych w ogniskach wahała się od 2 do 61.
- Łącznie zachorowało 131 osób (w tym 48 dzieci do lat 14).
- Stan zdrowia 22 osób wymagał hospitalizacji.

Spośród 11 ognisk chorób przenoszonych drogą pokarmową, zarejestrowanych na terenie woj. świętokrzyskiego:

- 8 ognisk wystąpiło po spożyciu posiłków przygotowywanych w mieszkaniach prywatnych lub były związane ze wspólnym zamieszkiwaniem w domach prywatnych,
- 1 ognisko wystąpiło w przedszkolu,
- 1 ognisko wystąpiło w sanatorium,
- 1 ognisko wystąpiło na obozie harcerskim.

Zakażenia HIV i zachorowania na AIDS

W 2023 roku na terenie województwa świętokrzyskiego zarejestrowano 9 przypadków nowo wykrytych zakażeń HIV (w 2022 r. - 10, w 2021 r. - 6), bez przypadków AIDS (w 2022 r. - 2, w 2021 r. - 0). W Polsce zarejestrowano 2 905 nowo wykrytych zakażeń HIV (w 2022 r. - 2 361) oraz 183 przypadki AIDS (w 2022 r. - 132). Zapadalność w województwie świętokrzyskim wyniosła 0,77/100 tys. ludności dla nowo wykrytych zakażeń HIV, a w Polsce 7,71/100 tys. ludności (w 2022 r. - 6,24 /100 tys., w 2021 r. - 3,27/100 tys.).

Województwo świętokrzyskie należy do grupy województw o najmniejszej liczbie nowo wykrywanych zakażeń HIV.

Według danych tymczasowych NIZP PZH-PIB, w Polsce od wdrożenia badań w 1985 r. do 31 grudnia 2022 r. stwierdzono zakażenie HIV u 30 092 obywateli Polski i u osób innego obywatelstwa przebywających na terenie Polski. Wśród ogółu za-

rejestrowanych zakażonych było co najmniej 6 462 zakażonych w związku z używaniem narkotyków, 2 288 zakażonych poprzez kontakt heteroseksualny oraz 4 872 poprzez kontakt seksualny pomiędzy mężczyznami. W Polsce ogółem odnotowano 4 013 zachorowań na AIDS, w tym 1 471 chorych zmarło.

Kiła

W 2023 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 1 przypadek kiły wrodzonej (A50) i 19 przypadków kiły różnych postaci (w 2022 r. - 4, bez kiły wrodzonej, w 2021 r. - 11, bez kiły wrodzonej). W Polsce zarejestrowano 7 przypadków kiły wrodzonej i 2 988 przypadków kiły różnych postaci (w 2022 r. odpowiednio 5 i 1 992, w 2021 r. odpowiednio 1 i 1 127).

Zapadalność w woj. świętokrzyskim wyniosła 1,62/100 tys. (w 2022 r. - 0,33/100 tys.), a w Polsce 7,93/100 tys. (w 2022 r - 5,27/100 tys.).

Rzeżączka

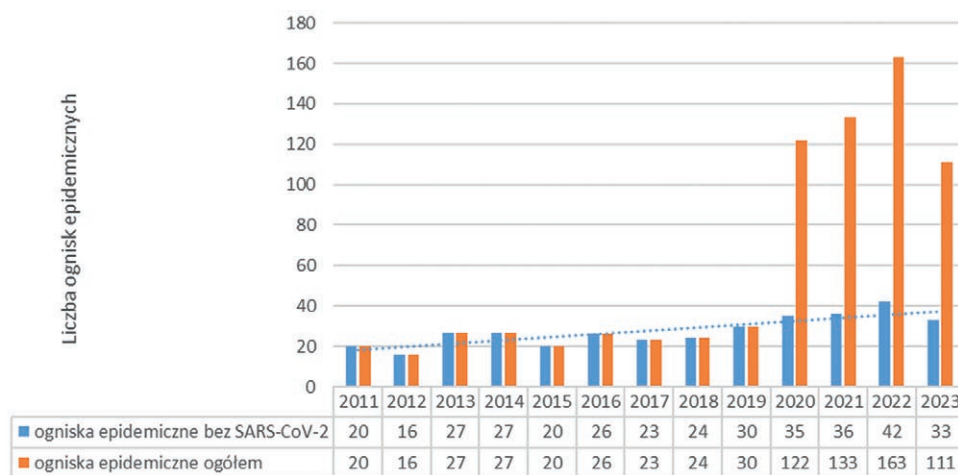
W 2023 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 2 przypadki rzeżączki (w 2022 r. - 1, w 2021 r. - 1). W Polsce zarejestrowano 1 372 przypadki (w 2022 r. - 630, w 2021 r. - 287). Współczynnik zapadalności w woj. świętokrzyskim wyniósł 0,17/100 tys. ludności (w 2022 r. - 0,08/100 tys.), a w Polsce 3,64/100 tys. (w 2022 r. - 1,67/100 tys.).

Ogniska zakażeń szpitalnych

W 2023 r. organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej (PIS) woj. świętokrzyskiego zarejestrowały 111 ognisk zakażenia szpitalnego, natomiast w 2022 r. - 163, w 2021 r. - 133, w 2020 r. - 122, w 2019 r. - 30, w 2018 r. - 24.

Na terenie woj. świętokrzyskiego funkcjonuje łącznie 35 szpitali (w tym 9 jednodniowych, z których żaden nie zgłosił sytuacji wystąpienia ogniska epidemicznego). Raport został sporządzony na podstawie 15 z 27 raportów otrzymanych z podmiotów leczniczych. W przedmiotowym raporcie nie uwzględniono raportów ze szpitali, które nie wykazały ognisk zakażeń wywołanych biologicznymi czynnikami chorobotwórczymi (przekazano tzw. raporty zerowe).

Przyczyną utrzymującej się, wysokiej liczby zarejestrowanych ognisk była sytuacja epidemiologiczna związana z zakażeniami SARS-CoV-2. Spośród 111 zarejestrowanych ognisk zakażenia szpitalnego, w 78 ogniskach (70%) czynnikiem etiologicznym był SARS-CoV-2.

Wykres 3: Ogniska zakażeń szpitalnych w podmiotach leczniczych woj. świętokrzyskiego w latach 2011 - 2023

Organy PIS prowadzą działania edukacyjne, mające na celu poprawę zgłaszalności zakażeń szpitalnych, bowiem dostępne dane wskazują na prawdopodobnie nadal niską czułość rejestracji tych zakażeń.

Czynniki etiologiczne zidentyfikowane w 111 ogniskach zakażenia szpitalnego:

- **czynniki wirusowe** - SARS-CoV-2, RSV, norowirusy, rotawirusy, wirusy grypy typu A lub B, które wywołały łącznie 90 ognisk i objęły łącznie 688 osób, w tym 673 pacjentów i 15 osób z personelu medycznego:
 - SARS-CoV-2 - wywołał 78 ognisk, które objęły łącznie 606 osób, w tym 593 pacjentów i 13 osób z personelu medycznego.
 - norowirusy - wywołały 3 ogniska, które objęły łącznie 25 osób, w tym 23 pacjentów i 2 osoby z personelu medycznego,
 - rotawirusy - wywołały 1 ognisko, które objęło 11 pacjentów,
 - RSV - wywołał 1 ognisko, które objęło 4 pacjentów,
 - wirusy grypy typu A lub B - wywołały 7 ognisk, które objęły 42 pacjentów;
- **czynniki bakteryjne** - Clostridioides difficile, Acinetobacter baumannii (w tym: oporny na karbapenemy - 1, wytwarzający karbapenemazę OXA - 3), Pseudomonas aeruginosa, MRSA, etiologia mieszana - 2 (1 - Acinetobacter baumannii op. na karbapenemy, Klebsiella pneumoniae ESBL; 1 - Klebsiella pneumoniae KPC, Citrobacter freundii KPC), które wywołały łącznie 19 ognisk zakażenia szpitalnego i objęły 120 pacjentów:
 - Clostridioides difficile - był czynnikiem etiologicznym w 11 ogniskach, które objęły 46 pacjentów,
 - Acinetobacter baumannii (w tym: op. na karbapenemy - 1, wytwarzający karbapenemazę OXA - 3) - był czynnikiem etiologicznym w 4 ogniskach, które objęły 37 pacjentów,

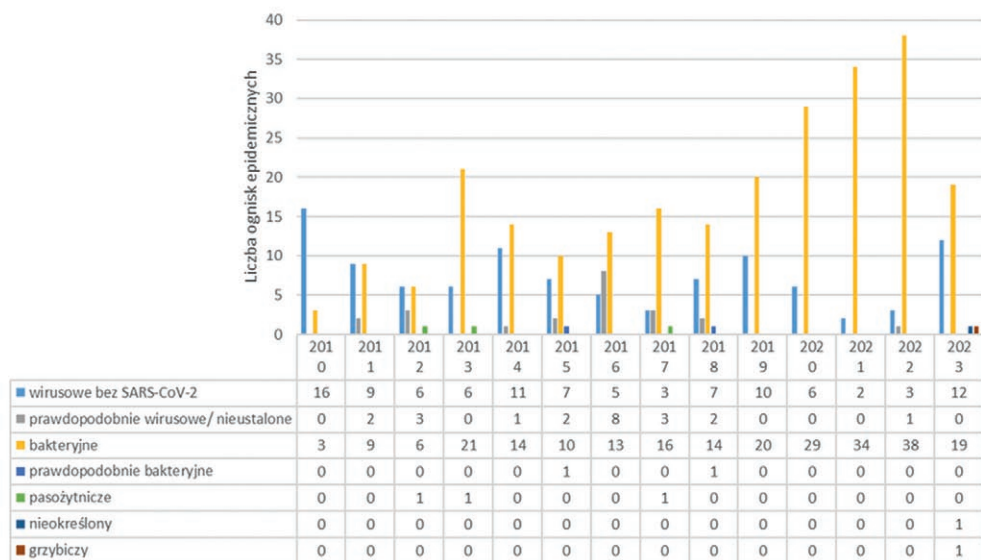
- Pseudomonas aeruginosa - wywołał 1 ognisko, które objęło 6 pacjentów,
- Staphylococcus aureus MRSA - wywołał 1 ognisko, które objęło 3 pacjentów,
- etiologia mieszana: Acinetobacter baumannii oporny na karbapenemy i Klebsiella pneumoniae ESBL - 1 ognisko, które objęło 20 pacjentów,
- etiologia mieszana: Klebsiella pneumoniae KPC, Citrobacter freundii KPC - były czynnikiem etiologicznymi w 1 ognisku, które objęło 8 pacjentów (dodatkowo do ogniska zostało włączonych 5 skolonizowanych pacjentów, tzn. bez objawów zakażenia);
- **czynnik grzybiczy** - Lichtheimia (Absidia) spp. - wywołał 1 ognisko, które objęło 2 pacjentów;
- **jeden niezidentyfikowany czynnik, który wywołał ognisko obejmujące 12 pacjentów.**

W 2023 r. zidentyfikowane i zgłoszone na terenie woj. świętokrzyskiego ogniska zakażeń szpitalnych objęły łącznie 822 osoby z objawami zakażenia:

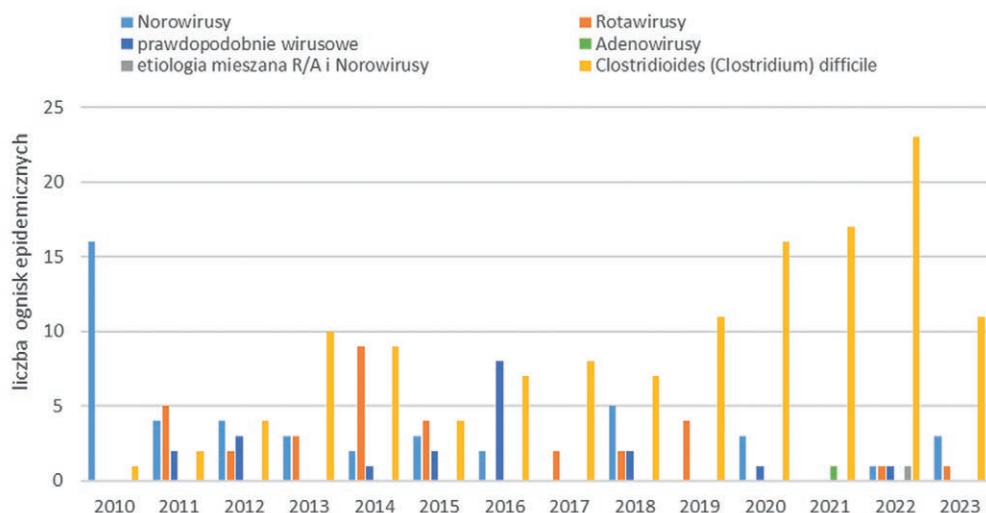
- 807 pacjentów, w tym 785 z potwierdzonym badaniem czynnikiem etiologicznym,
- 15 osób z personelu (u wszystkich określono czynnik etiologiczny).

Ponadto w 2023 roku, zgodnie z zaleceniami Regionalnego Zespołu Zadaniowego ds. CPE, do organów PIS zgłoszono 5 ognisk z przypadkami wyłącznie kolonizacji patogenami:

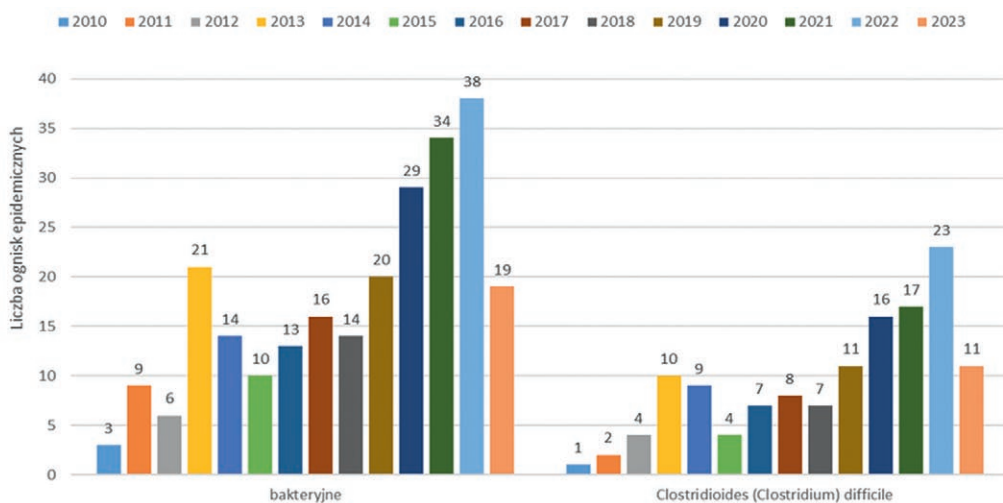
- 3 ogniska o etiologii Klebsiella pneumoniae NDM które objęły 12 pacjentów,
- 1 ognisko o etiologii Klebsiella pneumoniae NDM, OXA-48, które objęło 2 pacjentów,
- 1 ognisko o etiologii Klebsiella pneumoniae MBL, które objęło 5 pacjentów.

Wykres 4: Ogniska zakażeń szpitalnych w podmiotach leczniczych woj. świętokrzyskiego w latach 2010-2023 z podziałem na czynniki etiologiczne.

Wykres 5: Czynniki etiologiczne ognisk zakażeń szpitalnych z objawami ze strony przewodu pokarmowego w podmiotach leczniczych woj. świętokrzyskiego w latach 2010-2023.

Wykres 6: Zestawienie liczby ognisk zakażeń szpitalnych o etiologii bakteryjnej (ogółem) i o etiologii Clostridioides difficile, w podmiotach leczniczych woj. świętokrzyskiego w latach 2010-2023.

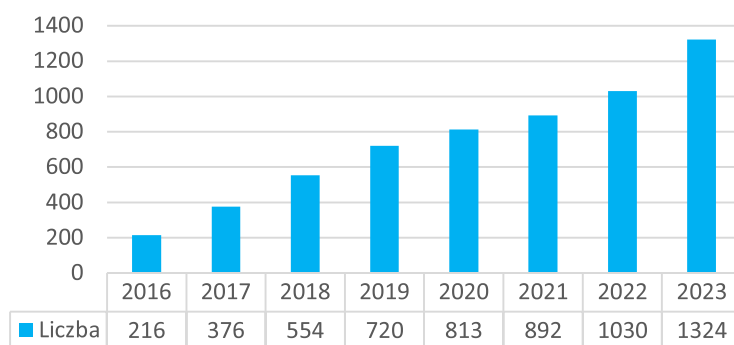
Realizacja programu szczepień ochronnych

W 2023 roku na terenie woj. świętokrzyskiego, w ramach realizacji Programu Szczepień Ochronnych, szczepieniom obowiązkowym podlegała populacja 193 907 dzieci i młodzieży do lat 19.

Szczepienia obowiązkowe na terenie województwa świętokrzyskiego przeprowadzane były w 216 podmiotach wykonujących działalność leczniczą, w których organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej przeprowadziły 240 kontroli. Podczas 26 kontroli (10,8 %) stwierdzono nieprawidłowości,

które dotyczyły np. nieprawidłowego nadzoru nad realizacją procedury postępowania z preparatami szczepionkowymi na wypadek awarii urządzenia chłodniczego, niewłaściwego stanu sanitarno – technicznego pomieszczenia.

Według danych na 31.12.2023 r., w woj. świętokrzyskim było 1 324 dzieci (wzrost o około 29 % w stosunku do 31.12.2022 r.), u których nie zrealizowano obowiązku szczepień ochronnych zgodnie ze wskazaniem lekarza.

Wykres 7: Liczba dzieci i młodzieży, których nie poddano obowiązkowym szczepieniom ochronnym w woj. świętokrzyskim w latach 2016-2023, według stanu na koniec roku kalendarzowego.

Pomimo niekorzystnego trendu wzrostu liczby dzieci i młodzieży w wieku 0-19 lat niepoddawanych obowiązkowym szczepieniom pomimo pozytywnej kwalifikacji lekarza, w woj. świętokrzyskim do roku 2022, stwierdzano stosunkowo niski wskaźnik dla tej grupy, który w 2022 roku wyniósł 5,0 na 1000 osób w wieku 0-19 lat uwzględnionych w sprawozdaniach, przy średniej w Polsce 9,9 na 1000 osób w ww. wieku (ostatnie dostępne dane dla Polski), co w opinii ŚPWIS było wynikiem intensywnej działalności edukacyjnej prowadzonej głównie przez personel podmiotów wykonujących działalność leczniczą oraz organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Około 29% (w stosunku do roku

ubiegłego) wzrost liczby dzieci i młodzieży niepoddawanych obowiązkowym szczepieniom może znacząco zmienić ocenę sytuacji.

W 2023 roku na terenie woj. świętokrzyskiego, według danych WSSE w Kielcach (dane przed weryfikacją w NIZP-PZH, PIB), zarejestrowano 97 niepożądanych odczynów poszczepiennych (w 2022 roku 72 NOP, w tym 12 po szczepieniach przeciw COVID-19, w 2021 roku 284 NOP, w tym 203 po szczepieniach przeciw COVID-19).

Analizując wykonawstwo szczepień w województwie świętokrzyskim w 2023 roku, należy zwrócić uwagę na niezadawalające wykonawstwo szczepień w 6., 14. i 19. roku życia.

Szczepienie przeciw (choroba)	Rocznik	Rodzaj szczepienia	Wykonawstwo w województwie w 2023 r. (dotyczy roczników z kolumny 2)	Wykonawstwo w województwie w 2022 r.	Wykonawstwo w województwie w 2021 r.
1	2	3	4	5	6
p/gruźlica	2023	szczepienie noworodków	95,94%	98,1%	98,86%
p/wzw B	2023	szczepienie pierwotne lub uzupełniające	85,98%	88,83%	88,42%
	2022	szczepienie podstawowe	97,32%	98,5%	98,28%
p/błonica, tężec, krztusiec	2023	szczepienie pierwotne	50,90%	50,98%	50,65%
	2022	szczepienie pierwotne lub uzupełniające	95,94%	97,7%	95,86%
p/odra, świnka, różyczka	2022	szczepienie podstawowe	74,65%	72,05%	74,24%
	2021		93,74%	93,63%	92,88%

STAN SANITARNY województwa świętokrzyskiego 2023

p/poliomyelitis	2023	szczepienie pierwotne	50,52%	50,98%	50,65%
	2022	szczepienie pierwotne / uzupełniające	96,01%	97,7%	95,86%
p/błonica, tężec, krztusiec1+ p/poliomyelitis2 (6 rok życia)	2018	szczepienie I przypominające	57,24%1	55,4%1	60,15%1
	2017		57,24%2	56,36%2	60,15%2
p/odra, świnka, różyczka (6 rok życia)	2018	szczepienie przypominające	85,71%1	85,03%1	87,36%1
	2017		85,71%2	85,05%2	87,36%2
p/błonica, tężec, krztusiec (14 rok życia)	2010	szczepienie II przypominające	55,2%	51,35%	53,25%
	2009		82,49%	81,93%	78,74%
p/błonica, tężec (19 rok życia)	2010	szczepienie III przypominające	71,35%	68,29%	69,33%
	2009		88,84%	89%	87,72%
p/błonica, tężec (19 rok życia)	2005	szczepienie III przypominające	65,61%	64,53%	60,49%
	2004		79,34%	79,93%	78,57%

Tabela 2: Wykonawstwo szczepień obowiązkowych w rocznikach podlegających szczepieniu zgodnie z Programem Szczepień Ochronnych, w woj. świętokrzyskim w latach 2021-2023.

Szczepienie przeciw	Rocznik	Rodzaj szczepienia	Wykonawstwo (odsetek zaszczepionych)					
			2023	2022	2021	2020	2019	2018
odra, świnka, różyczka (w drugim roku życia)	podlegający w roku sprawozdawczym	szczepienie podstawowe	74,65%	72,05%	74,24%	74,79%	75,51%	77,23%
	odpowiednio o rok niższy		93,74%	93,63%	92,88%	94,96%	94,87%	96,19%

Tabela 3: Wykonawstwo szczepień obowiązkowych przeciw odrze, śwince i różyczce w woj. świętokrzyskim w latach 2018-2023.

Choroba przeciw której wykonano szczepienie	Liczba osób zaszczepionych w poszczególnych latach					
	2023	2022	2021	2020	2019	2018
kleszczowe zapalenie mózgu	1124	934	1 105	1 127	1 572	1 283
wzw typu A	479	541	540	321	701	605
grypa	32 262	32 061	36 219	32 110	34 042	33 916
zakażenia Neisseria meningitidis	5 043	4 452	5 167	4 289	5 061	6 250
zakażenia wirusem brodawczaka ludzkiego	2 635	552	467	490	684	731
żółta gorączka	67	62	75	51	87	134

Tabela 4: Liczba osób zaszczepionych przeciw wybranym chorobom zakaźnym w woj. świętokrzyskim w latach 2018-2023

(wg MZ-54: Roczne sprawozdanie ze szczepień ochronnych)

Zamierzenia

Zgodnie z wytycznymi Głównego Inspektora Sanitarnego, w 2024 r. zadaniami priorytetowymi dla nadzoru przeciwepidemicznego będzie prowadzenie działań w ramach światowych programów eliminacji odrzy i różyczki oraz eradykacji poliomyelitis.

Kontynuowane będą działania w zakresie organizacji i przekazywania do sekwencjonowania prób od osób zakażonych SARS-CoV-2 lub wirusami grypy, w celu określenia krążących w populacji wariantów/typów wirusów.

Ponadto w 2024 roku kontynuowane będą:

- monitoring sytuacji epidemiologicznej określonych w przepisach prawa, chorób zakaźnych i zakażeń u ludzi,

- nadzór nad realizacją obowiązkowych szczepień ochronnych, w tym analiza wykonawstwa szczepień na terenie województwa i powiatów, w celu m. in. identyfikacji obszarów o najniższych wskaźnikach zaszczepienia,
- nadzór nad warunkami higieniczno-sanitarnymi, jakie powinien spełniać personel medyczny, sprzęt oraz pomieszczenia, w których są udzielane świadczenia zdrowotne,
- współpraca z zespołami kontroli zakażeń szpitalnych w zakresie ograniczania rozprzestrzeniania się ognisk zakażeń szpitalnych i czynników alarmowych.

STAN SANITARNY OBIEKTÓW ŻYWNOSCI, ŻYWIENIA, WYTWÓRNI I MIEJSC OBROTU MATERIAŁAMI I WYROBAMI PRZEZNACZONYMI DO KONTAKTU Z ŻYWNOSCIĄ

Zakres prowadzonego nadzoru sanitarnego

W 2023 r. pod nadzorem organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej na terenie województwa świętokrzyskiego znajdowały się 21522 obiekty żywności, żywienia, wytwórnie i miejsca obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością (w 2022 r. – 20799), w tym:

- 8316 zakładów produkcji żywności, w tym między innymi: 142 piekarnie, 126 automatów do lodów, 102 ciastkarnie, 74 przetwórnice owocowo-warzywne i grzybowe, 42 wytwórnie lodów, 21 zakładów garmażeryjnych, 8 zakładów przemysłu zbożowo-młynarskiego, 64 inne wytwórnie żywności oraz 7553 podmioty prowadzące działalność w zakresie: produkcji pierwotnej, rolniczego handlu detalicznego, dostaw bezpośrednich, 145 producentów żywności w warunkach domowych,
- 9298 obiektów obrotu żywnością, w tym między innymi: 4618 sklepów spożywczych (z czego 359 to super- i hipermarkety), 554 obiekty ruchome i tymczasowe, 230 kiosków, 233 magazyny hurtowe, 869 innych obiektów obrotu żywnością i 2386 środków transportu,
- 2411 zakładów żywienia zbiorowego typu otwartego, w tym między innymi: 1601 zakładów małej gastronomii,
- 1166 zakładów żywienia zbiorowego typu zamkniętego, w tym między innymi: 408 stołówek szkolnych, 318 stołówek w przedszkolach, 73 bloki żywienia w domach opieki społecznej, 59 stołówek w żłobkach i domach małego dziecka, 39 stołówek w zakładach specjalnych i wychowawczych, 30 bloków żywienia w szpitalach, 3 kuchnie niemowlęce, 24 stołówki w bursach i internatach oraz 122 inne zakłady żywienia,
- 37 zakładów usług cateringowych,
- 20 wytwórni materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością,
- 274 miejsca obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością.

Procentowy udział poszczególnych obiektów objętych nadzorem w 2023 r.

Wykres 1. Procentowy udział poszczególnych obiektów objętych nadzorem w 2023 r.

W 21522 nadzorowanych obiektach żywności, żywienia oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością przeprowadzono 5061 kontroli sanitarnych, w tym 469 kontroli interwencyjnych. Skontrolowano 3762 obiekty. Wydano 411 decyzji administracyjnych m. innymi w celu poprawy stanu sanitarno – technicznego nadzorowanych obiektów, w tym 17 decyzji zakazujących wprowadzenia produktu do obrotu oraz 4 unieruchamiające produkcję. Winnych za-

niedbań sanitarno – higienicznych ukarano 432 mandatami karnymi na łączną kwotę 123450,00 zł. Skierowano 30 wniosków do Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego o nałożenie kar pieniężnych z art. 103 ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia.

Podstawowe wskaźniki działalności organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej na terenie województwa świętokrzyskiego przedstawia tabela 1.

Rodzaj danych	2022 r.	2023 r.
Ilość obiektów wg. rejestru w ciągu roku	20799	21522
Ilość kontroli, w tym: kontrole interwencyjne	4525/478	5061/469
Ilość obiektów skontrolowanych	3262	3762
Odsetek obiektów skontrolowanych	15,7	17,5
Ilość decyzji administracyjnych	365	411
Ilość decyzji wstrzymujących działalność zakładu	3	4
Ilość decyzji zakazujących wprowadzenia produktu do obrotu	16	17
Ilość nałożonych mandatów karnych	318	432
Kwota nałożonych mandatów karnych (zł)	87 200,00	123 450,00
Wysokość średniego mandatu karnego (zł)	274,2	285,8
Ilość wniosków skierowanych do sądu	0	0
Ilość wniosków o nałożenie kar pieniężnych skierowanych do Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego	30	30

Tabela 1. Podstawowe wskaźniki działalności organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej na terenie województwa świętokrzyskiego w roku 2022 i 2023 w stosunku do obiektów żywnościowo – żywieniowych oraz wytwórni i miejsc obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością

Ogólna ocena obiektów żywnościowo - żywieniowych

Stan sanitarny objętych nadzorem obiektów oceniany był przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej zgodnie z jednolitymi procedurami urzędowej kontroli żywności oraz materiałów i wyrobów

przeznaczonych do kontaktu z żywnością, uwzględniającymi przepisy prawa żywnościowego, w tym w zakresie wymagań higieniczno – sanitarnych.

Kwalifikację objętych nadzorem obiektów żywnościowo – żywieniowych według kategorii ryzyka (stan w 2023 r.) przedstawia tabela 2.

Rodzaj obiektów	Ilość obiektów objętych nadzorem w 2023 r.	Liczba obiektów zakwalifikowanych do odpowiedniej kategorii ryzyka		
		ryzyko niskie (N)	ryzyko średnie (S)	ryzyko wysokie (W)
Zakłady produkcji żywności	8316	2516	413	5387
w tym producenci pierwotni, rolniczy handel detaliczny, dostawcy bezpośredni	7553	2281	77	5195
w tym producenci żywności w warunkach domowych	145	1	140	4
w tym inne wytwórnie żywności	64	55	6	3
Zakłady obrotu żywnością	9298	4300	4062	936
Zakłady żywienia zbiorowego otwarte, w tym zakłady małej gastronomii	2411	944	1319	148
Zakłady żywienia zbiorowego typu zamkniętego	1601	906	691	4
Zakłady żywienia zbiorowego typu zamkniętego	1166	65	973	128
Zakłady usług cateringowych	37	1	32	4

Tabela 2. Podział nadzorowanych zakładów żywnościowo – żywieniowych ze względu na kategoryzację ryzyka w 2023 r.

Powyższa kategoryzacja nadzorowanych obiektów żywnościowo – żywieniowych została przeprowadzona, m. in. na podstawie „Arkusza oceny zakładu produkcji/obrotu żywnością/materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością” z uwzględnieniem zagrożenia zawartego w „Instrukcji dotyczącej kryteriów oceny zakładu...” (IK/PK/BŻ/01/02) w kontekście profilu działalności oraz faktycznego stanu higienicznego i sanitarno – technicznego przedmiotowego obiektu.

Zakwalifikowanie zakładu do danej kategorii ryzyka związane jest z profilem działalności zakładu, a także może być wynikiem stwierdzonych podczas kontroli nieprawidłowości. Kategoria ryzyka ma wpływ na częstotliwość kontroli przeprowadzanych w danym obiekcie. Tym samym zakłady zakwalifikowane do kategorii wysokiego ryzyka podlegają większej częstotliwości kontroli niż inne obiekty o ryzyku średnim bądź niskim. Nie musi to być równoznaczne ze złym stanem sanitarno – technicznym i higienicznym obiektów. Proponowaną częstotliwość kontroli, według kategorii ryzyka, określa „Procedura urzędowej kontroli żywności oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością” (PK/BŻ/01), wprowadzona zarządzeniem nr 104/17 Głównego Inspektora Sanitarnego z dnia 8 maja 2017 r. w sprawie procedury urzędowej kontroli żywności oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, zmieniona zarządzeniem nr 291/19 Głównego Inspektora Sanitarnego z dnia 13 grudnia 2019 r. zmieniającym zarządzenie w sprawie procedury przeprowadzania urzędowej kontroli żywności oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością.

W roku sprawozdawczym najczęściej stwierdzanymi nieprawidłowościami w obiektach żywnościowo – żywieniowych, które miały również wpływ na nadanie ryzyka średniego i wysokiego dla obszarów zawartych w „Arkuszu oceny zakładu produkcji/obrotu żywnością/materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością”, były:

- nieprzestrzeganie procedur z zakresu GHP/GMP i systemu HACCP – 247 obiektów, tj. 6,6% skontrolowanych,

- nieprawidłowy stan sanitarno - techniczny pomieszczeń zakładu – 106 obiektów, tj. 2,8% skontrolowanych,
- nieprawidłowy stan sanitarno – techniczny sprzętu, urządzeń, maszyn wykorzystywanych w procesie produkcji – 88 obiektów, tj. 2,3% skontrolowanych obiektów.

Zasady GHP, GMP w 2023 r. wdrożyło 19280 obiektów, tj. 89,6% nadzorowanych (w 2022 r. – 87,7%), a procedury oparte na zasadach systemu HACCP zostały wdrożone w 11506 zakładach, tj. 53,5% objętych nadzorem (w 2022 r. – 50,3 %). Powyższe wyniki świadczą o tym, że stan wdrożenia przez przedsiębiorców zasad GHP oraz GMP, jak również procedur opartych na zasadach systemu HACCP gwarantujących bezpieczeństwo żywności w zakładach żywnościowo – żywieniowych uległ w odniesieniu do roku 2022 polepszeniu.

Jakość zdrowotna środków spożywczych

W 2023 r. w ramach bieżącego nadzoru sanitarnego pobrano na terenie województwa świętokrzyskiego 2883 próbki żywności (w 2022 r. – 2708), które zbadano w laboratorium Wojewódzkiej Stacji Sanitarno – Epidemiologicznej w Kielcach, innych laboratoriach Państwowej Inspekcji Sanitarnej działających w zintegrowanym systemie badania żywności, Narodowym Instytucie Zdrowia Publicznego – Państwowym Zakładzie Higieny Państwowym Instytucie Badawczym, Państwowym Instytucie Weterynaryjnym – Państwowym Instytucie Badawczym (PIWet-PIB) w Puławach oraz Instytucie Ogródnictwa Państwowym Instytucie Badawczym w Skierniewicach.

Spośród 2883 zbadanych próbek zdyskwalifikowano 92 próbki żywności, co stanowi 3,19% wszystkich pobranych próbek żywności (w 2022 r. – 3,32%).

Jakość zdrowotną środków spożywczych w porównaniu do roku ubiegłego, przedstawioną jako odsetek próbek zdyskwalifikowanych przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej, z uwzględnieniem podziału na środki spożywcze krajowe, importowane oraz wyprodukowane w Unii Europejskiej zawarto w tabeli 3.

Środki spożywcze								
	RAZEM		krajowe (K)		importowane (I)		Unia Europejska (UE)	
	próbki zbadane	odsetek próbek zakwestionowanych	próbki zbadane	odsetek próbek zakwestionowanych	próbki zbadane	odsetek próbek zakwestionowanych	próbki zbadane	odsetek próbek zakwestionowanych
2022	2708	3,32	2277	3,12	216	0,93	215	7,44
2023	2883	3,19	2366	3,04	239	0,42	278	6,83

Tabela 3. Jakość zdrowotna środków spożywczych na terenie woj. świętokrzyskiego w 2022 r., 2023 r. zbadanych w laboratoriach Państwowej Inspekcji Sanitarnej, w zależności od pochodzenia żywności (K – krajowe, I – importowane, UE – Unia Europejska).

W 2023 r. kwestionowano 72 próbki pochodzenia krajowego (w tym 9 próbek żywności pobranych w ramach podejrzenia ognisk chorób przenoszonych drogą pokarmową), 1 próbkę pochodzącą z importu i 19 próbek pochodzących z innych krajów Unii Europejskiej (w 2022 r. kwestionowano 72 próbki krajowe, 2 próbki pochodzące z impor-

tu i 16 próbek pochodzących z innych krajów Unii Europejskiej). Jakość ww. środków spożywczych w 2023 r. utrzymywała się na poziomie podobnym do roku 2022. Liczbę próbek zdyskwalifikowanych w 2023 r. z uwzględnieniem podziału na grupy środków spożywczych przedstawia tabela 4.

GRUPA PRODUKTÓW / ASORTYMENT	Ogółem ilość próbek zdyskwalifikowanych	KIERUNKI BADAŃ						
		MIKROBIOLOGIA	POZOSTAŁOŚCI PESTYCYDÓW	ZNAKOWANIE	MIKOTOKSYNY	ZANIECZYSZCZENIA BIOLOGICZNE	ZAWARTOŚĆ SOLI	ORGANOLEPTYKA
Mięso, podroby i produkty mięsne	5	5 (2 partie)						
Drób, podroby i produkty drobiarskie, jaja i produkty jajeczne	3	3 (1 partia)						
Mleko i przetwory mleczne	20	20 (4 partie)						
Ziarno zbóż i przetwory zbożowo-mączne	1				1			
Wyroby cukiernicze i ciastkarskie	16	15 (3 partie)		1				
Warzywa w tym strączkowe	5		4	1				
Owoce	4		3		1			
Grzyby	1					1		1
Tłuszcze roślinne	1			1				
Ziarna roślin oleistych	1		1					
Zioła, przyprawy i podobne produkty	1			1				
Kawa, herbata, kakao, herbatki owocowe i ziołowe	1			1				
Wyroby garmażeryjne i kulinarne	5			5 (1 partia)				
Środki spożywcze specjalnego przeznaczenia żywieniowego	12			12 (3 partie)				
Suplementy diety	3			3				
Inne/ Smażone lub ekstrudowane produkty zbożowe lub produkty z warzyw korzeniowych, w tym chipsy, chrupki, frytki i analogiczne wyroby na bazie ciast	1							1
Inne/Posiłek	3						3	
RAZEM	83	43 (10 partii)	8	25 (12 partii)	2	1	3	2

Tabela 4. Ilość próbek zdyskwalifikowanych w 2023r. z podziałem na grupy środków spożywczych i kierunki badań.

Przyczyny kwestionowania próbek pobranych do badania w 2023 r.:

- w grupie „Mięso, podroby i produkty mięsne” zdyskwalifikowano:
 - 1 partię (3 próbki) tataro wołowego ze względu

- na wykrycie w 3 z 5 próbek obecności werotoksycznych *Escherichia coli* (STEC) w 25g oraz stwierdzenie obecność genów stx1, stx2, eae,
 - 1 partię (2 próbki) tataro wołowego ze względu na wykrycie w 2 z 5 próbek obecności we-

- rotoksydycznych *Escherichia coli* (STEC) w 25g oraz stwierdzenie obecności genu *stx2*,
- w grupie „Drób, podroby i produkty drobiarskie, jaja i produkty jajeczne” zakwestionowano:
 - 1 partię (3 próbki) mięsa z kurczaka ze względu na stwierdzenie obecności bakterii *Salmonella* spp. w 25g w 3 z 5 badanych próbek,
 - w grupie „Mleko i przetwory mleczne” zakwestionowano:
 - 4 partie (20 próbek) lodów ze względu na przekroczenie parametrów wskaźnikowych (liczba *Enterobacteriaceae* w 1g),
 - w grupie „Ziarno zbóż i przetwory zbożowo-mączne” zakwestionowano:
 - 1 próbkę mąki żytniej ze względu na stwierdzenie przekroczenia najwyższego dopuszczalnego poziomu ochratoksyny A,
 - w grupie „Wyroby cukiernicze i ciastkarskie” zdyskwalifikowano:
 - 2 partie (10 próbek) wyrobów piekarniczych z kremem niepoddanym obróbce cieplnej ze względu na stwierdzoną liczbę bakterii *Bacillus cereus* w 1g,
 - 1 partię (5 próbek) wyrobów piekarniczych z kremem poddanym obróbce cieplnej ze względu na stwierdzoną liczbę bakterii *Bacillus cereus* w 1g,
 - 1 próbkę ozdoby dekoracyjnej ze względu na nieprawidłowe oznakowanie (nieprawidłowa kolejność składników odżywczych w tabeli wartości odżywczej określonej w przepisach prawa),
 - w grupie „Warzywa, w tym strączkowe” zakwestionowano:
 - 1 próbkę kapusty pekińskiej ze względu na stwierdzenie przekroczenia najwyższego dopuszczalnego poziomu pozostałości pestycydów – kaptanu oraz pirymetanilu,
 - 1 próbkę korzenia selera ze względu na stwierdzenie przekroczenia najwyższego dopuszczalnego poziomu pozostałości pestycydu – linuronu,
 - 1 próbkę rzodkiewki ze względu na stwierdzenie przekroczenia najwyższego dopuszczalnego poziomu pozostałości pestycydu – chlorpiryfosu,
 - 1 próbkę jarmużu ze względu na stwierdzenie przekroczenia najwyższego dopuszczalnego poziomu pozostałości pestycydu – tebukonazolu,
 - 1 próbkę kapusty kiszzonej ze względu na nieprawidłowe oznakowanie (nieprawidłowa kolejność składników odżywczych w tabeli wartości odżywczej określonej w przepisach prawa),
 - w grupie „Owoce” zakwestionowano:
 - 1 próbkę porzeczek czerwonych ze względu na stwierdzenie przekroczenia najwyższego dopuszczalnego poziomu pozostałości pestycydu – tiametoksamu,
 - 1 próbkę śliwek ze względu na stwierdzenie przekroczenia najwyższego dopuszczalnego poziomu pozostałości pestycydu – dodyny,
 - 1 próbkę brzoskwiń ze względu na stwierdzenie przekroczenia najwyższego dopuszczalnego poziomu pozostałości pestycydu – chlorpiryfosu,
 - 1 próbkę rodzynek ze względu na stwierdzenie przekroczenia najwyższego dopuszczalnego poziomu ochratoksyny A,
 - w grupie „Grzyby” zakwestionowano:
 - 1 próbkę mrożonego borowika ze względu na stwierdzenie obecności larw oraz widocznych licznych kanalików po czerwiach,
 - w grupie „Tłuszcze roślinne” zakwestionowano:
 - 1 próbkę miksu tłuszczowego do smarowania ze względu na nieprawidłowe oznakowanie (brak wyraźnego wyróżnienia składników alergicznych wymienionych w wykazie składników),
 - w grupie „Ziarna roślin oleistych” zakwestionowano:
 - 1 próbkę nasion słonecznika ze względu na stwierdzenie przekroczenia najwyższego dopuszczalnego poziomu pozostałości pestycydu – chlormekwatu,
 - w grupie „Zioła, przyprawy i podobne produkty” zakwestionowano:
 - 1 próbkę ziela angielskiego ze względu na nieprawidłowe oznakowanie (nieprawidłowe przedstawienie daty minimalnej trwałości, tj. brak wymaganego sformułowania: „Najlepiej spożyć przed ...” - gdy data zawiera oznaczenie dnia),
 - w grupie „Kawa, herbata, kakao, herbatki owocowe i ziołowe” zakwestionowano:
 - 1 próbkę kakao ze względu na nieprawidłowe oznakowanie (nieprawidłowe wyrażenie daty minimalnej trwałości),
 - w grupie „Dania złożone, Przeznaczenie = Gotowe do spożycia lub Przeznaczone do spożycia po ugotowaniu” zakwestionowano:
 - 5 próbek (1 partię) gnocchi ze względu na nieprawidłowe oznakowanie (w podanym na opakowaniu wykazie składników brak wskazania składnika złożonego stanowiącego źródło siarczynów – za wykazem składników widnieje jedynie informacja „Zawiera siarczyny”),
 - w grupie „Środki spożywcze specjalnego przeznaczenia żywieniowego” zakwestionowano:
 - 1 próbkę preparatów do początkowego żywienia niemowląt ze względu na nieprawidłowe oznakowanie (niezgodna z przepisami prawa nazwa środka spożywczego, tj. wplatanie dodatkowych słów do obowiązującej nazwy, naruszenie zakazu porównywania, odnoszenia się lub sugerowania podobieństwa preparatu do początkowego żywienia niemowląt do karmienia piersią, poprzez zamieszczenie okre-

śleń typu: „Inspirowane naturą, opracowane naukowo”, „(...) Naturalne kultury bakterii kwasu mlekowego (*L. fermentum*) pierwotnie pozyskane z mleka matki”, „Tak jak mleko kobile, (...)”, zamieszczenie oświadczeń żywieniowych „PRAEBIOTIK + PROBIOTIK”, „Zawiera METAFOLIN”,

- 10 próbek (1 partię) posiłku dla niemowląt i małych dzieci ze względu na nieprawidłowe oznakowanie (nieprawidłowa prezentacja wartości odżywczej, tj. rozszerzono o dodatkowe składniki, niewyszczególnione w przepisach prawa - sól, kwas alfa-linolenowy (Omega-3)),
- 1 próbkę soku przeznaczonego dla niemowląt i małych dzieci ze względu na nieprawidłowe oznakowanie (nieprawidłowa prezentacja wartości odżywczej, tj. rozszerzono o dodatkowy składnik, niewyszczególniony w przepisach prawa - sól),
- w grupie „Suplementy diety” zakwestionowano:
 - 1 próbkę suplementu diety ze względu na nieprawidłowe oznakowanie (podano oświadczenia zdrowotne, które nie zostały dopuszczone do stosowania),
 - 1 próbkę suplementu diety ze względu na nieprawidłowe oznakowanie (zamieszczenie treści (oświadczeń zdrowotnych) sugerujących właściwości lecznicze produktu, a tym samym wprowadzające w błąd konsumenta co do charakteru środka spożywczego),
 - 1 próbkę suplementu diety ze względu na nieprawidłowe oznakowanie (na etykiecie produktu podano oświadczenia zdrowotne, które odnoszą się do całego produktu, a nie jego poszczególnych składników),
- w grupie „Inne, Smażone lub ekstrudowane produkty zbożowe lub produkty z warzyw korzeniowych, w tym chipsy, chrupki, frytki i analogiczne wyroby na bazie ciast” zakwestionowano:
 - 1 próbkę prażynek ziemniaczanych ze względu na organoleptykę, tj. intensywny, ostry smak zjełczanego tłuszczu z gorzkim posmakiem oraz intensywny, obcy i niepożądany zapach,
- w grupie „Inne”, zakwestionowano:
 - 3 próbki posiłków ze względu na przekroczenie, w stosunku do zaleceń WHO, zawartości chlorku sodu.

Ponadto w ramach podejrzenia ognisk chorób przenoszonych drogą pokarmową zakwestionowano:

- 7 próbek jaj kaczyczych ze względu na wykrycie obecności bakterii *Salmonella Enteritidis* w treści jaj w 6 próbkach oraz w 1 próbce w wymazie ze skorupki jaja,
- 1 próbkę jaj kurzych ze względu na stwierdzenie obecności bakterii *Salmonella Enteritidis* w treści jaja oraz w wymazie ze skorupki jaja,

- 1 próbkę jaj kurzych ze względu na stwierdzenie obecności bakterii *Salmonella Enteritidis* w wymazie ze skorupki jaja.

W przypadku zakwestionowania jakości zdrowotnej środków spożywczych wyprodukowanych przez producentów z terenu województwa świętokrzyskiego, organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej podejmowały działania nadzоровe mające na celu zagwarantowanie prawidłowej jakości zdrowotnej produkowanej żywności, tj. obligowano przedsiębiorców do udokumentowania prawidłowej jakości wytwarzanych środków spożywczych po wdrożeniu działań naprawczych, prawidłowego znakowania produkowanych środków spożywczych, wydawano zalecenia pokontrolne, zarządzenia w treści decyzji administracyjnych, przeprowadzono rekontrole oraz wydawano decyzje opłatowe zgodnie z rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 5 października 2017 r. w sprawie opłat za czynności wykonywane przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w ramach urzędowych kontroli żywności.

Ponadto, przesyłano pisma informujące do Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych spoza terenu województwa świętokrzyskiego, właściwych dla producentów środków spożywczych, oraz do Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa (w zakresie świeżych owoców i warzyw kwestionowanych ze względu na przekroczenie najwyższych dopuszczalnych poziomów pozostałości pestycydów) a w przypadku środków spożywczych pochodzenia zwierzęcego informowano właściwego Powiatowego Lekarza Weterynarii.

Znakowanie środków spożywczych

Próbki środków spożywczych pobranych do badań laboratoryjnych w ramach „Planu pobierania próbek do badania żywności w ramach urzędowej kontroli i monitoringu dla Państwowej Inspekcji Sanitarnej” na rok 2023 oceniane były przez przedstawicieli Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych w kierunku zgodności oznakowania z obowiązującymi w tym zakresie przepisami prawa żywnościowego.

Przedstawiciele Państwowej Inspekcji Sanitarnej dokonywali oceny znakowania środków spożywczych również w trakcie bieżących kontroli sanitarnych obiektów objętych nadzorem, tj. zakładów produkujących żywność, zakładów żywienia zbiorowego zamkniętego i otwartego, obiektów obrotu żywnością oraz oceny prezentacji i reklamy internetowej środków spożywczych.

Przeprowadzone kontrole w zakresie oznakowania środków spożywczych i przekazywania informacji nt. żywności nieopakowanej wykazały:

- w 38 obiektach obrotu żywnością, stwierdzono nieprawidłowości, które dot. m.in.:
 - całkowitego braku oznakowania środków spożywczych, najczęściej z grupy: wędliny, mięso,

- w tym drób, ryby, w tym także wędzone, wyroby cukiernicze, jaja, wyroby garmażeryjne,
- braku terminu przydatności do spożycia, najczęściej z grupy środków spożywczych: przetwory mięsne (etykiety obcinane lub usuwane w trakcie porcjowania wędlin), mięso i drób, przetwory nabiałowe lub braku daty minimalnej trwałości w przypadku wyrobów cukierniczych i ciastkarskich (daty usunięte np. podczas otwierania opakowań zbiorczych), przetwory zbożowo-mączne, koncentraty spożywcze,
 - braku informowania konsumentów na temat składu żywności nieopakowanej (brak wykazu składników), dotyczyło to najczęściej pieczywa, wyrobów cukierniczych i piekarniczych, w tym w zakresie informowania o obecności substancji lub produktów powodujących alergię lub reakcje nietolerancji oraz nierzetelnego sposobu przekazania informacji (np. w sposób nieczytelny oraz brak spójności informacji udostępnionej konsumentowi z dokumentacją towarzyszącą),
- w zakładach produkcji żywności, w tym w cukierniach (w 1 obiekcie) i piekarniach (w 3 zakładach) stwierdzano nieprawidłowości dot.:
- braku podanej w wykazie składników zawartości procentowej składnika, który występuje w nazwie środka spożywczego (dot. pieczywa),
 - pominięcia składnika lub braku wykazanych składników składnika złożonego,
 - pomijania części składników koncentratów i mieszanek wykorzystywanych do produkcji pieczywa,
 - nieprawidłowo podanej wartości odżywczej środka spożywczego (zaniżona zawartość tłuszczu),
 - rozbieżności między recepturą a składnikami wymienionymi na etykiecie środka spożywczego (dot. kolejności wymienionych składników).
- W przypadku zakładów żywienia zbiorowego zamkniętego i otwartego stwierdzone nieprawidłowości w zakresie oznakowania dotyczyły:
- w zakładach żywienia zbiorowego zamkniętego, tj. w domu opieki społecznej (1), w bufecie przy zakładzie pracy (1), w stołówce pracowniczej (1), w szkołach (2), w przedszkolach (3) i w zakładzie żywienia w systemie cateringowym (1):
- braku lub częściowego braku dostępnej dla konsumenta informacji na temat wykazu wszystkich składników wchodzących w skład produkowanych i serwowanych potraw, w tym wyszczególnionych substancji powodujących alergię lub reakcje nietolerancji, niewłaściwego zapisu informacji nt. substancji powodujących alergię lub reakcje nietolerancji,
 - braku lub częściowego braku informacji nt. substancji powodujących alergię lub reakcje
- nietolerancji, niewłaściwego zapisu informacji nt. substancji powodujących alergię lub reakcje nietolerancji (odnoszący się ogółem do całego posiłku, np. dania obiadowego, a nie do jego składowych części),
- braku oznakowania zamrożonych półproduktów (m.in. farszy do pierogów, surowców (m.in. mięsa, ryb) i wyrobów gotowych (m.in. pierogów, zup, sosów, bigosu), owoców,
- w zakładach żywienia zbiorowego otwartego - dot. restauracji (20 zakładów) i zakładów małej gastronomii (w 11 obiektach):
- braku dostępnej dla konsumenta informacji/ dokumentacji na temat składników produkowanych potraw/dań gotowych lub niepełny wykaz składników potraw, w tym nt. substancji powodujących alergię lub reakcje nietolerancji,
 - braku oznakowania przechowywanych mrożonych środków spożywczych, surowców (mięsa) i półproduktów (np. farsze do pierogów), wyrobów gotowych mrożonych we własnym zakresie (np. pierogi, sosy, przetwory mięsne),
 - braku oznakowania surowca wykorzystywanego w produkcji posiłków (m.in. mięsa i wyrobów mięsnych, jaj, grzybów suszonych), zamrożonych we własnym zakresie wyrobów garmażeryjnych, ryb oraz serów, okazano dokumenty dot. pochodzenia,
- w zakładach usług cateringowych (6 podmiotów), nieprawidłowości dot.:
- braku udostępnionej informacji nt. alergenów, substancji powodujących alergię lub reakcje nietolerancji przy gotowych daniach i potrawach,
 - braku pełnego wykazu składników wchodzących w skład potraw,
 - braku oznakowania zamrożonych surowców, półproduktów, wyrobów gotowych, owoców,
 - braku opracowanego katalogu produkowanych potraw zawierającego wykaz składników z uwzględnieniem substancji powodujących alergię i reakcje nietolerancji pokarmowej,
- w obiekcie ruchomym stwierdzono brak informacji nt. nieopakowanych środków spożywczych (dot. pieczywa, drobnego pieczywa półcukierniczego),
- wprowadzanie środków spożywczych do obrotu za pośrednictwem strony internetowej nadzorowanego producenta środków spożywczych (1) i restauracji (1). Stwierdzono nieprawidłowości w prezentacji środków spożywczych, dot.:
- braku informowania konsumentów na temat składu serwowanych potraw, w tym w zakresie informowania o obecności substancji lub produktów powodujących alergię lub reakcje nietolerancji,
 - braku wyróżnienia składników powodujących alergię lub reakcje nietolerancji i braku spój-

ności pomiędzy informacją na stronie internetowej, a etykietą produktu,

- ▶ produkcja pierwotna i rolniczy handel detaliczny (1), stwierdzono nieprawidłowości w oznakowaniu produkowanych powideł i soków owocowych, dot.:
 - nieprawidłowo podanego formatu daty minimalnej trwałości, braku informacji o zastosowanym procesie pasteryzacji, braku jednostki podanej ilości netto,
 - braku obowiązkowej informacji o ilości składnika (owoców), z której wyprodukowano 100 g produktu, nieprawidłowej nazwy produktu, braku podanej procentowej zawartości składników wymienionych w nazwie środka spożywczego.

W przypadku stwierdzanych nieprawidłowości dotyczących znakowania środków spożywczych przedstawiciele Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych:

- ▶ wydawali zalecenia natychmiastowego wycofania nieoznakowanych lub nieprawidłowo oznakowanych środków spożywczych/surowców. W przypadku braku znakowania lub nieprawidłowo oznakowanych surowców i środków spożywczych pochodzenia zwierzęcego zobowiązywano podmioty do przedłożenia dokumentacji potwierdzającej ich utylizację, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa,
- ▶ w stosownych przypadkach wydawano doraźne zalecenia wpisem do protokołu kontroli sanitarnej i książki kontroli dot. zapewnienia prawidłowego przekazywania informacji nt. produkowanej lub wprowadzanej do obrotu żywności w terminie natychmiastowym (zalecenia wykonywano na bieżąco) lub zobowiązywano do pisemnego poinformowania właściwego Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego o podjętych działaniach,
- ▶ niejednokrotnie przedsiębiorcy sami podejmowali działania naprawcze o czym informowali pismem organ nadzoru lub przedkładali stosowną dokumentację do wglądu w siedzibie organu, przeprowadzane kontrole sprawdzające wykazywały usunięcie stwierdzanych nieprawidłowości,
- ▶ wobec osób odpowiedzialnych za stwierdzane nieprawidłowości stosowano karanie mandatowe, a w związku ze stwierdzanymi nieprawidłowościami, w tym dotyczącymi nieprawidłowego oznakowania, organ nadzoru wszczywał postępowanie administracyjne w przedmiocie wydania decyzji nakładającej opłatę za czynności kontrolne w związku z naruszeniem przepisów prawa oraz w przedmiocie wydania decyzji zarządzającej zapewnienie prawidłowego stanu sanitarno-technicznego, w tym również w zakresie opracowania stosownej dokumentacji

dot. przekazywania konsumentom informacji nt. produkowanych i wprowadzanych do obrotu środków spożywczych, opracowania katalogu gotowego wyrobu w przedmiocie informacji nt. produkowanego asortymentu – w 2023 r. wydano 9 decyzji administracyjnych (w 2022 r. – 6) w ww. zakresie, w tym 3 decyzje dot. wycofania z obrotu środków spożywczych,

- ▶ przeprowadzono kontrole sprawdzające, które generalnie stwierdzały wyeliminowanie nieprawidłowości, dotyczących usunięcia z obiektu i utylizacji nieoznakowanych środków spożywczych, w zakresie znakowania środków spożywczych, w tym również poprawy prezentacji środków spożywczych na stronie internetowej, przedsiębiorcy również sami informowali organ o usunięciu nieprawidłowości i zapewnieniu prawidłowego oznakowania środków spożywczych lub przekazywania informacji nt. produkowanych i wprowadzanych do obrotu środków spożywczych konsumentom.

W przypadkach naruszeń prawa żywnościowego w obszarze znakowania, w tym prezentacji i reklamy środków spożywczych na stronie internetowej nadzorowanych podmiotów z terenu woj. świętokrzyskiego, Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni kierowali do Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego pisma o nałożenie kary pieniężnej na podstawie art. 103 ust. 1 ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia na przedsiębiorców odpowiedzialnych za naruszenie przepisów w zakresie znakowania środków spożywczych.

W 2023 r. Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny wydał 4 decyzje administracyjne (w 2022 r. – 4) nakładające karę pieniężną na przedsiębiorców z terenu województwa świętokrzyskiego za nieprawidłowe oznakowanie produkowanych i wprowadzanych do obrotu środków spożywczych ogólnego spożycia, w tym 1 decyzję dotyczącą prezentacji, reklamy i promocji środka spożywczego wprowadzanego do obrotu za pośrednictwem Internetu.

W 2023 r. w trakcie bieżącego nadzoru nad obiektami wycofano z obrotu środki spożywcze ogółem o łącznej wartości: 124 241,00 zł (w 2022 r. -123 838,44 zł), w tym z uwagi na nieprawidłowe oznakowanie lub jego brak o wartości: 15 563,45 zł (w 2022 r. - 12 426,73 zł).

Nadzór nad obrotem grzybami i przetwórstwem grzybów oraz zatrucia grzybami

Na terenie województwa świętokrzyskiego w 2023 r. działalność prowadziło 14 podmiotów (w 2022 r. 15 obiektów, 1 obiekt prowadzący działalność polegającą na konfekcjonowaniu i sprzedaży grzybów suszonych zaprzestał działalności), tj.:

- 2 zakłady zajmujące się konfekcjonowaniem i sprzedażą grzybów suszonych,
- 1 zakład prowadzący działalność w zakresie produkcji pierwotnej - uprawa boczniaka ostrygowatego,
- 1 podmiot prowadzący działalność w zakresie skupu i sprzedaży runa leśnego w tym: grzybów dziko rosnących, owoców leśnych, mycia, porcjowania, konfekcjonowania, mrożenia grzybów, owoców leśnych, sprzedaży hurtowej w kraju i na terenie Unii Europejskiej,
- 5 pieczarkarni,
- 1 podmiot prowadzący działalność w zakresie sprzedaży bezpośredniej zbieranych samodzielnie grzybów,
- 2 punkty skupu grzybów,
- 1 punkt skupu runa leśnego (grzybów i jagód),
- 1 ruchomy obiekt skupu i sprzedaży owoców runa leśnego oraz grzybów.

Ponadto do rejestru podmiotów objętych nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej wpisani są 4 zbieracze runa leśnego w zakresie produkcji pierwotnej.

Skontrolowano 6 z ww. podmiotów. Przeprowadzono:

- 4 kontrole sanitarne kompleksowe - kontrole nie wykazały nieprawidłowości,
- 1 kontrolę tematyczną w związku ze złożonym wnioskiem o zatwierdzenie i o wpis do rejestru zakładów podlegających urzędowej kontroli organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej punktu skupu runa leśnego – nieprawidłowości nie stwierdzono,
- 1 kontrolę tematyczną w związku z poborem próbki żywnościowej do badania chemicznego w kierunku pozostałości pestycydów w ramach urzędowej kontroli i monitoringu,
- 4 kontrole interwencyjne:
 - 1 kontrolę interwencyjną w związku z przesłanymi pismami Świętokrzyskiego Wojewódzkiego Inspektora Jakości Handlowej Artykułów Rolno – Spożywczych i Łódzkiego Wojewódzkiego Inspektora Jakości Handlowej Artykułów Rolno – Spożywczych dotyczącymi obecności kawałków grzybów z oznakami pleśni w gotowym produkcie (2 różne partie grzybów), kontrola nie wykazała nieprawidłowości,
 - 1 kontrolę interwencyjną w związku z pismem Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Rzeszowie dotyczącym obecności zanieczyszczeń biologicznych (obecność licznych żywych i martwych moli spożywczych, larw oraz oprzędów w grzybach suszonych), kontrola nie wykazała nieprawidłowości,
 - 1 kontrolę interwencyjną w związku z pismem Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego dotyczącym wykrycia w próbce pieczarek przekroczenia

najwyższego dopuszczalnego poziomu (NDP) pozostałości substancji czynnej o nazwie mepikwat (pozostałości substancji mepikwat pochodzą ze słomy używanej w podłóżach, na których grzyby są uprawiane, substancja aktywna mepikwat jest regulatorem wzrostu stosowanym w uprawie zbóż). Podczas kontroli sanitarnej interwencyjnej przedstawiciele Państwowej Inspekcji Sanitarnej pobrali próbkę pieczarki świeżej do badań laboratoryjnych w ramach urzędowej kontroli i monitoringu celem oznaczenia zawartości pestycydów. Kontrola nie wykazała nieprawidłowości, próbka nie została zakwestionowana,

- 1 kontrolę interwencyjną dot. interwencji konsumenckiej – obecność szkodników w produkcie pn.: Borowik mrożony kostka, kl. II. W związku z ww. interwencją pobrano w zakładzie żywienia zbiorowego otwartego próbkę kwestionowanych borowików mrożonych do badania w kierunku analizy sensorycznej, która wykazała kostki grzybów wykrojone z trzonów i kapeluszy z licznymi kanalikami po czerwiach oraz obecne larwy. Właściciel wycofał z obrotu 170 kg kwestionowanej partii środka spożywczego i przedłożył dokument potwierdzający utylizację. Wydano decyzję administracyjną płatniczą.

W roku sprawozdawczym nadzór nad obrotem grzybami świeżymi i suszonymi oraz przetworami grzybowymi prowadzono głównie podczas bieżących kontroli sanitarnych przeprowadzanych w obiektach produkcji, przetwórstwa, obrotu i żywienia zbiorowego.

W przypadku stwierdzenia w obrocie grzybów świeżych, suszonych lub przetworów grzybowych oraz środków spożywczych zawierających grzyby dokonywano oceny ich znakowania pod względem zgodności z aktualnie obowiązującym prawem żywnościowym.

Podczas bieżących kontroli sanitarnych w 1 zakładzie żywienia zbiorowego otwartego stwierdzono nieprawidłowo przechowywane (zamrożone bez oznakowania) grzyby (kurki surowe i maślaki gotowane). Polecono wycofać ww. środki spożywcze z obrotu, osobę odpowiedzialną ukarano mandatem karnym.

W trakcie trwania sezonu grzybowego nadzorem objęto również ewentualną sprzedaż na targowiskach miejskich grzybów świeżych i suszonych dziko rosnących. W większości przypadków nie stwierdzano takiej sprzedaży, gdyż była ona zabroniona z powodu braku grzyboznawcy zatrudnionego na targowiskach.

W ramach działań profilaktycznych, grzyboznawcy i klasyfikatorzy grzybów zatrudnieni w Wojewódzkiej Stacji Sanitarno – Epidemiologicznej w Kielcach oraz w Powiatowych Stacjach Sanitarno

– Epidemiologicznych z terenu województwa świętokrzyskiego udzielali porad w zakresie przynależności gatunkowej grzybów, w ramach dyżurów odbywających się w czasie godzin urzędowania jednostek Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Zbiornice grzybów najczęściej do oceny przynależności gatunkowej przynosili grzyby jadalne z gatunku: koźlarz czerwony, podgrzybek brunatny, smardz jadalny, smardz stożkowy, borowik szlachetny, borowik ceglastopory, maślak zwyczajny, maślak pstry, czubajka kania. Zdarzały się też przypadki grzybów niejadalnych/trujących: piestrzenica kasztanowata, gąska żółtobrunatna, mleczaj dołkowańca, lisówka pomarańczowa.

Przekazywano do mediów informacje nt. zasad bezpiecznego zbierania i spożywania grzybów, zasad wprowadzania do obrotu handlowego grzybów świeżych i suszonych. Podobne informacje ukazywały się także na stronach internetowych, w mediach społecznościowych Wojewódzkiej Stacji Sanitarnej-Epidemiologicznej w Kielcach oraz Powiatowych Stacji Sanitarnej – Epidemiologicznych z terenu województwa świętokrzyskiego.

W 2023 r. pobrano do badań laboratoryjnych 19 próbek grzybów lub przetworów grzybowych (w 2022 r. - 14 próbek), tj.:

- 6 próbek w kierunku oznaczenia pozostałości pestycydów,
- 6 próbek w kierunku zawartości metali ciężkich,
- 4 próbki w kierunku poziomu skażenia promieniotwórczego,
- 3 próbki w kierunku zawartości substancji dodatkowych.

Ww. próbki nie zostały zakwestionowane (w 2022 r. zbadane próbki również nie zostały zdyskwalifikowane).

W 2023 r. na terenie województwa świętokrzyskiego otrzymano 4 zgłoszenia wystąpienia zatruc pokarmowych grzybami – muchomor sromotnikowy (w 2022 r. 1 zgłoszenie wystąpienia zatrucia pokarmowego grzybami – gastryczne, wykluczono muchomor sromotnikowego).

System wczesnego ostrzegania o niebezpiecznej żywności i paszach – RASFF

RASFF/iRASFF – System Wczesnego Ostrzegania o Niebezpiecznej Żywności i Paszach jest wykorzystywany do wymiany informacji o potencjalnie niebezpiecznej żywności, materiałach i wyrobach przeznaczonych do kontaktu z żywnością między organami urzędowej kontroli w Unii Europejskiej, które są członkami ww. systemu.

W 2023 roku Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny podejmował działania w związku z otrzymaniem w systemie RASFF/iRASFF:

- 23 powiadomień alarmowych (w 2022 r. – 60 powiadomień),
- 93 powiadomień informacyjnych (w 2022 r. – 61 powiadomień).

Ponadto, Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w ramach funkcjonowania systemu RASFF/iRASFF przesłał do Krajowego Punktu Kontaktowego systemu RASFF w Głównym Inspektoracie Sanitarnym 16 powiadomień informacyjnych (w roku 2022 – 3 powiadomienia alarmowe i 18 powiadomień informacyjnych). Z uwagi na wyniki oceny ryzyka, które nie stwarzały potencjalnego zagrożenia dla zdrowia konsumentów, Główny Inspektor Sanitarny nie uwzględnił 7 powiadomień informacyjnych w systemie RASFF/iRASFF.

Przyjęto powiadomienia informacyjne w sprawie stwierdzenia:

- obecności pałeczek Salmonella spp. w środku spożywczym pn. „Filet z piersi kurczaka świeży klasa A”,
- przekroczenia najwyższego dopuszczalnego poziomu (NDP) pozostałości ochratoksyny A w środku spożywczym - rodzyńki,
- przekroczenia najwyższego dopuszczalnego poziomu (NDP) pozostałości pestycydu pn.: chlorpiryfos w środku spożywczym – rzodkiewka,
- przekroczenia najwyższego dopuszczalnego poziomu (NDP) pozostałości pestycydu pn.: chlorpiryfos w środku spożywczym – brzoskwinie,
- przekroczenia najwyższego dopuszczalnego poziomu (NDP) pozostałości pestycydu pn.: linuron w środku spożywczym – seler korzeń,
- obecności werotoksycznych Escherichia coli (STEC) oraz genów stx1, stx2, eae w środku spożywczym - tatar wołowy (2 powiadomienia informacyjne),
- przekroczenia najwyższego dopuszczalnego poziomu (NDP) pozostałości ochratoksyny A w środku spożywczym – mąka żytnia razowa,
- przekroczenia najwyższego dopuszczalnego poziomu (NDP) pozostałości pestycydu pn.: tebukonazol w środku spożywczym – jarmuż.

Dodatkowo Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w ramach funkcjonowania systemu RASFF przesłał do Krajowego Punktu Kontaktowego systemu RASFF w Głównym Inspektoracie Sanitarnym 1 powiadomienie o zafałszowaniu żywności w sprawie stwierdzenia kwasu cyjanurowego w środku spożywczym – ziemniaki.

Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni z terenu województwa świętokrzyskiego podejmowali działania w ramach 23 powiadomień alarmowych (w 2022 r. – 48 powiadomień alarmowych) i 109 powiadomień informacyjnych (w 2022 r. – 57 powiadomień informacyjnych), których przedmiotem były głównie środki spożywcze, w tym 1 powiadomienie alarmowe i 26 powiadomień informacyjnych dotyczyło suplementów diety (w 2022 r. – 1 powiadomienie alarmowe i 7 powiadomień informacyjnych). Natomiast 1 powiadomienie alarmowe i 3 powiadomienia informacyjne (w 2022 r. – 12 powiadomień alarmowych i 4 powiadomienia in-

formacyjne) dotyczyły materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością.

Ogółem w 2023 r. w ramach działań podejmowanych w związku z powiadomieniami w systemie RASFF/iRASFF przeprowadzono 134 kontrole sanitarne (w 2022 r. – 173 kontrole), tj.:

- w związku z otrzymanymi powiadomieniami alarmowymi – przeprowadzono 28 kontroli oraz 105 innych działań wyjaśniających (tj., m. innymi: przeprowadzono rozmowy telefoniczne, wysyłano pisma, wiadomości e-mail),
- w związku z otrzymanymi powiadomieniami informacyjnymi – przeprowadzono 106 kontroli oraz 563 inne działania wyjaśniające (tj., m. innymi: przeprowadzono rozmowy telefoniczne, wysyłano pisma, wiadomości e-mail).

W ramach kompetencji Państwowej Inspekcji Sanitarnej, na podstawie wyników oceny ryzyka dokonanej przez ekspertów Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego Państwowego Zakładu Higieny – Państwowego Instytutu Badawczego monitorowano działania podejmowane przez podmioty związane z wycofywaniem kwestionowanych produktów. W ramach ww. działań przedsiębiorcy wycofali z obrotu niebezpieczne partie żywności na kwotę 16 701,66 zł (w 2022 r. – na łączną kwotę 57 363,13 zł).

Jakość zdrowotna materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością

W 2023 r. pobrano i zbadano 43 próbki (2022 r. – 41 próbek) materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, które zostały zbadane, m. in. w kierunku: migracji globalnej, migracji specyficznej do substancji modelowej TENAX, migracji formaldehydu, migracji pierwszorzędowych amin aromatycznych, migracji bisfenolu A oraz migracji kadmu i ołowiu. Ponadto oceną objęto również organoleptykę, tj. wpływ materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością na cechy żywności mającej z nimi kontakt, tj. np. smak/zapach.

Jakość zdrowotna materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością – pochodzenia krajowego

W 2023 r. zbadano 12 próbek (w roku 2022 – 18) materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością pochodzenia krajowego, tj. wyroby ceramiczne (kubki, talerze), kieliszki, bidon, pojemniki z tworzywa sztucznego do przechowywania żywności, puszki lakierowane, łyżkę kuchenną szumówkę, łopatkę kuchenną. W roku sprawozdawczym, tak jak w roku 2022, nie zakwestionowano żadnej próbki.

Jakość zdrowotna materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością – pochodzących z importu

W ramach bieżącego nadzoru sanitarnego, w 2023 r. zbadano 20 próbek (w 2022 r. – 9 próbek) importowanych materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, tj. kubki (ceramiczne, szklane, z tworzyw sztucznych, z melaminy), talerze, kieliszki, szklanki, bidon, szczypce do makaronu, foremki do lodów, foremki do pralinek, pojemnik z tworzywa sztucznego do przechowywania żywności. W roku sprawozdawczym, tak jak w roku 2022, nie zakwestionowano żadnej próbki.

Jakość zdrowotna materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością – pochodzących z Unii Europejskiej

W 2023 r. pobrano i zbadano 11 próbek (w 2022 r. – 14 próbek) materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, wyprodukowanych w krajach Unii Europejskiej (kubki z tworzywa sztucznego, kubek z melaminy, miska z melaminy, kieliszki do wina, szklanki). Nie kwestionowano próbek (w roku 2022 - zakwestionowano oznakowanie 1 próbki w związku z brakiem informacji w zakresie oznaczenia zapewniającego możliwość śledzenia drogi wyrobu przeznaczonego do kontaktu z żywnością).

Próbki materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością były pobierane do badań w hurtowniach, jak również w obrocie detalicznym.

W 2023 roku do Wojewódzkiej Stacji Sanitarnej-Epidemiologicznej w Kielcach w systemie RASFF wpłynęło 1 powiadomienie alarmowe (w roku 2022 – 12 powiadomień alarmowych) dotyczące materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, tj. w sprawie:

- przekroczenia najwyższego dozwolonego poziomu I-rzędowych amin aromatycznych w łyżce do spaghetti.

W 2023 r. do Wojewódzkiej Stacji Sanitarnej-Epidemiologicznej w Kielcach w systemie RASFF wpłynęły 2 powiadomienia informacyjne w celu zwrócenia uwagi oraz 1 powiadomienie informacyjne w celu podjęcia działań w sprawie materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością w sprawie:

- stwierdzenia zmian organoleptycznych w środkach spożywczych spowodowanych prawdopodobnie przez: sitko do mięsa, nożyk jednostronny i szarpaka stanowiących wyposażenie maszynki do mielenia mięsa,
- przekroczenie najwyższego dopuszczalnego poziomu I-rzędowych amin aromatycznych w łyżce kuchennej.

Jakość zdrowotną materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością pobranych do badań laboratoryjnych na terenie województwa świętokrzyskiego w roku 2023 przedstawiono w tabeli nr 5.

Rodzaj próbek	Liczba próbek zbadanych						% próbek kwestionowanych (ogółem)	
	Krajowych		UE		Import		2022	2023
	2022	2023	2022	2023	2022	2023		
Materiały i wyroby przeznaczone do kontaktu z żywnością	18	12	14	11	9	20	2,44	0

Tabela nr 5. Jakość zdrowotna materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością pobranych do badań laboratoryjnych na terenie województwa świętokrzyskiego w roku 2022 i 2023.

Ocena sposobu żywienia

Na stan zdrowia wpływa zarówno jakość, jak i ilość spożywanej żywności, sposób łączenia środków spożywczych w posiłkach i zastosowane techniki kulinarne oraz nawyki żywieniowe i sposób odżywiania. Stosowanie do produkcji posiłków środków spożywczych o odpowiedniej jakości, warunki przyrządzania potraw oraz sposób planowania żywienia w zakładach żywienia zbiorowego to obszary objęte nadzorem organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej. W ramach pełnionego nadzoru przeprowadzane są kontrole sanitarne w ww. grupie obiektów w zakresie spełnienia przez nie wymogów prawa żywnościowego wraz z oceną jadłospisów oraz poborem do badań laboratoryjnych próbek przygotowywanych posiłków. Podejmowanie powyższych działań jest szczególnie istotne w przypadku żywienia osób przebywających, między innymi w szpitalach, sanatoriach, czy domach opieki społecznej z uwagi na fakt, że właściwie opracowana dieta jest ważnym elementem leczenia i zapewnienia prawidłowego stanu zdrowia, przez co determinuje również długość życia. Nadzór nad jakością żywienia w przypadku dzieci i młodzieży (żywionych w domach małego dziecka, przedszkolach, szkołach i ośrodkach szkolno-wychowawczych) ma na celu także kształtowanie prawidłowych nawyków żywieniowych w omawianej grupie konsumentów, co z kolei ma wpływ na ogólne samopoczucie i częstotliwość występowania chorób w przyszłości, w tym chorób cywilizacyjnych.

Z 3614 obiektów żywienia zbiorowego znajdujących się pod nadzorem organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej skontrolowano 1303 obiekty, tj. 36,1% (w 2022 r. – 32%), a sklasyfikowano 876 obiektów, czyli 67,2% skontrolowanych (w 2022 r. – 60,9%). W roku sprawozdawczym ta grupa obiektów zwiększyła się o 57 podmiotów.

W 2023 r. badaniami oceny jakości żywienia objęto 379 (2022 r. - 261) zakładów żywienia zbiorowego zamkniętego. Ocenę jakości żywienia przeprowadzono na podstawie ocen teoretyczno-jakościowych 391 jadłospisów (2022 r. - 266) i 88 zestawień dekadowych raportów magazynowych (2022 r. - 94). W 2023 roku zbadano laboratoryjnie 10 próbek posiłków pobranych z ww. grupy obiektów (2022 r. – 8 próbek). W wyniku teoretycz-

nej analizy jadłospisów i zestawień dekadowych stwierdzono wady jadłospisów i racji pokarmowych w 63 próbkach na 391 próbek ocenionych teoretycznie, co stanowi 16,1% (w 2022 r. – 14,3%), w tym:

- w zakładach usług cateringowych 14,28% (w 2022 r. – 75%),
- w stołówkach zlokalizowanych w przedszkolach 34,9% (w 2022 r. – 10,7%), w tym w systemie cateringowym 22,7% (w 2022 r. nieprawidłowości nie stwierdzano),
- w szpitalach 4,8%, w systemie cateringowym 66,7% (w 2022 r. – 13,3%),
- w bursach i internatach 3,2%, w systemie cateringowym nie oceniano (w 2022 r. – 9,1%),
- w stołówkach w domach opieki społecznej 4,8%, w systemie cateringowym 18,2% (w 2022 r. nieprawidłowości nie stwierdzono),
- w stołówkach szkolnych 38,1% (w 2022 r. – 17,9%), w systemie cateringowym 18,2% (w 2022 r. – w systemie cateringowym 12,5%) (odsetek obliczono w stosunku do ogólnej liczby zbadanych próbek w danej grupie obiektów).

W roku sprawozdawczym laboratoryjnie zbadano 10 próbek posiłków całodziennego wyżywienia pobranych w: 1 szpitalu, 6 domach pomocy społecznej, 3 zakładach usług cateringowych produkujących posiłki dla szpitali (w roku 2022 zbadano 8 próbek posiłków, tj.: 4 posiłki całodziennego wyżywienia w szpitalach oraz 4 posiłki pochodzące z przedszkoli). W pobranych próbkach oznaczono wartość energetyczną, odżywczą, zawartość soli oraz dla każdej zbadanej próbki określono udział energii z białka, tłuszczu i węglowodanów. W wyniku przeprowadzonych badań nieprawidłowości stwierdzono w 1 próbce pobranej w domu pomocy społecznej i w 2 próbkach pobranych w zakładach usług cateringowych z uwagi na zawartości soli w posiłku całodziennego wyżywienia w ilości powyżej zaleceń WHO, tj. więcej niż 5g.

W roku sprawozdawczym w dalszym ciągu dokonywano oceny jadłospisów w jednostkach systemu oświaty (tj. w szkołach, przedszkolach, bursach/internatach oraz w zakładach specjalnych i wychowawczych) w zakresie przestrzegania wymagań ujętych w treści rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 r. w sprawie grup środków

spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w tych jednostkach.

W roku sprawozdawczym na terenie województwa świętokrzyskiego znajdowało się 789 obiektów należących do jednostek systemu oświaty (w 2022 r. – 786 obiektów), z czego skontrolowano 325 zakładów, tj. 41,2% nadzorowanych (w 2022 r. – 33,8%). W omawianej grupie obiektów przeprowadzono 378 kontroli sanitarnych (m. in. kontrole tematyczne oraz z wypełnieniem „Arkusza oceny zakładu produkcji/obrotu żywnością/żywnością zbiorowego/materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością”), w trakcie których poddano analizie jadłospisy w zakresie spełnienia wymagań zawartych w treści rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 r. w sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w tych jednostkach. Oceniono jadłospisy w:

- 113 szkołach (w 2022 r. w 106 obiektach), w tym w 14 prowadzących żywienie w formie cateringu (w 2022 r. w 16 obiektach),
- 117 przedszkolach (w 2022 r. w 56), w tym w 29 korzystających z usług firm cateringowych (w 2022r. w 14 obiektach),
- 23 specjalnych ośrodkach szkolno – wychowawczych (w 2022 r. w 8 obiektach), w tym w 3 prowadzących żywienie w formie cateringu (w 2022 r. w 1 obiekcie),
- 10 bursach/internatach (w 2022 r. w 11 obiektach).

Nieprawidłowości w zakresie przestrzegania wymagań ww. rozporządzenia Ministra Zdrowia stwierdzono w 33 (10,2%) skontrolowanych obiektach, tj. 19 szkołach, 12 przedszkolach oraz w 2 stołówkach w zakładach specjalnych i wychowawczych (w 2022 r. – 14,4%). Najczęściej stwierdzane nieprawidłowości dotyczyły:

- stosowania do produkcji posiłków koncentratów spożywczych zawierających w swym składzie nienaturalne składniki,
- braku weryfikacji, czy zaplanowane jadłospisy dekadowe pokrywają średnioważoną normę na energię i składniki odżywcze dla grupy żywionych dzieci,
- używaniu do smażenia tłuszczu innych niż roślinny olej rafinowany o zawartości kwasów jednonienasyconych powyżej 50% i zawartości kwasów wielonienasyconych poniżej 40%,
- częstego oferowania do spożycia potraw smażonych, tj. częściej niż 2 razy w okresie od poniedziałku do piątku,

- braku dwóch porcji mleka lub produktów mlecznych w ciągu dnia,
- braku lub niedostatecznej podaży warzyw i owoców,
- braku lub zbyt niskiej podaży ryb w ciągu dekady,
- braku lub niedostatecznej podaży środków spożywczych z grupy: mięso/ryby, jaja, orzechy, nasiona roślin strączkowych,
- oferowaniu do spożycia napojów zawierających więcej niż 10g cukru w 250 ml napoju gotowego do spożycia.

W 2023 r. nie pobierano z jednostek systemu oświaty próbek całodziennego wyżywienia (w 2022 r. pobrano 4 próbki, 1 próbka kwestionowana z uwagi na przekroczenie zawartości soli w posiłku w stosunku do zaleceń WHO).

W związku z nieprawidłowym stanem sanitarno – technicznym pomieszczeń i wyposażenia bloków żywienia znajdujących się na terenie jednostek systemu oświaty wydano 22 decyzje administracyjne z zarządzeniami poprawy stanu sanitarno – technicznego (w 2022 r. - 13). Za stwierdzone uchybienia sanitarno – higieniczne nałożono 23 mandaty karne na łączną kwotę 3200,00 zł (w 2022 r. 8 mandatów karnych na kwotę 1700,00 zł).

W roku sprawozdawczym Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny nałożył 4 kary pieniężne w wysokości 4000,00 zł w związku z prowadzeniem zbiorowego żywienia dzieci i młodzieży w jednostkach systemu oświaty niezgodnie z przepisami określonymi w treści rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 r. w sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w tych jednostkach (w 2022 r. nałożono 5 kar na kwotę 12 000,00 zł).

W roku 2023, podobnie jak w latach ubiegłych, pełniono nadzór nad sklepikami szkolnymi, m.in. w zakresie przestrzegania przez przedsiębiorców przepisów rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 r. w sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w tych jednostkach. Na terenie województwa świętokrzyskiego pod nadzorem organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej znajduje się 96 sklepików szkolnych (w 2022 r. – 106), z czego skontrolowano 24 obiekty, tj. 25% nadzorowanych (w 2022 r. – 25,5%). W omawianej grupie obiektów przeprowadzono 27 kontroli sanitarnych (w 2022 r. – 32), w tym 22 kontrole, które obejmowały sprawdzenie zgodności asortymentu oferowanego do sprzedaży z wymaganiami za-

wartymi w ww. rozporządzeniu Ministra Zdrowia (w 2022 r. – przeprowadzono 25 kontroli w zakresie przestrzegania wymagań zawartych w treści ww. rozporządzenia). Nieprawidłowości stwierdzono w 12 sklepikach, tj. 50% skontrolowanych, z czego w 10 obiektach stwierdzono nieprzestrzeganie ww. przepisu prawa (w 2022 r. – 4). W roku sprawozdawczym, podobnie jak w 2022 roku, nie wydawano decyzji administracyjnych z zarządzeniami dot. poprawy stanu sanitarno – technicznego obiektów. Za stwierdzone uchybienia sanitarno – higieniczne nałożono 7 mandatów karnych na kwotę 1050,00 zł (w 2022 r. – 3 mandaty karne na kwotę 400,00 zł). W związku z prowadzeniem działalności w zakresie wprowadzania do obrotu środków spożywczych niezgodnych z wymaganiami ujętymi w treści ww. rozporządzenia Ministra Zdrowia, Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny nałożył 2 kary pieniężne w wysokości 6000,00 zł na właścicieli sklepików szkolnych (w 2022 r. za ww. uchybienie wymierzono 1 karę pieniężną w wysokości 1500,00 zł).

W 2023 r. na terenie województwa świętokrzyskiego znajdowało się 97 automatów (w 2022 r. – 97) sprzedających środki spożywcze w 119 jednostkach systemu oświaty (w 2022 r. – 78). W roku 2023 przeprowadzono 3 kontrole interwencyjne 3 automatów. Ponadto skontrolowano 5 automatów podczas kontroli sanitarnych przeprowadzanych w jednostkach systemu oświaty (w 2022 r. przeprowadzono 3 kontrole interwencyjne 3 automatów). Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny nałożył 1 karę pieniężną w wysokości 4000,00 zł na właściciela automatu dystrybucyjnego za wprowadzanie do obrotu środków spożywczych na terenie placówki oświaty niezgodnych z rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 r. w sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w tych jednostkach (w 2022 r. nałożono 1 karę pieniężną w wysokości 2000,00 zł).

W roku sprawozdawczym przedstawiciele Państwowej Inspekcji Sanitarnej z terenu województwa świętokrzyskiego przeprowadzili kontrole sanitarne w 17 blokach żywienia, w tym 8 prowadzących żywienie w systemie cateringowym (w 2022 r. skontrolowano 22 obiekty, w tym 12 prowadzących żywienie w systemie cateringowym). W trakcie kontroli dokonano, m. in. oceny stanu sanitarno – technicznego bloków żywienia oraz pobierano do analizy jadłospisy dekadowe. W roku sprawozdawczym tak jak w roku ubiegłym dokonano 16 analiz teoretycznych jadłospisów dekadowych (w roku 2022 dokonano 15) oraz 5 ocen zestawień dekadowych (w 2022 r. – 7). W wyniku analizy teoretycznej jadłospisów dekadowych w 3

szpitalach stwierdzono następujące nieprawidłowości:

- brak dodatku warzyw i owoców do posiłków lub zbyt niska podaż,
- brak lub niska podaż mleka i produktów mlecznych,
- nieuwzględnienie w jadłospisie potraw z nasion roślin strączkowych,
- monotonność serwowanych gatunków mięs i przetworów mięsnych oraz dodatków owocowo – warzywnych,
- częste oferowanie do spożycia potraw smażonych,
- oferowanie do spożycia tylko 3 posiłków w ciągu dnia,
- przerwa nocna między posiłkami wynosiła ponad 14 godzin,
- niska podaż tłuszczu roślinnych bogatych w kwasy jedno- i wielonienasycone w posiłkach obiadowych zaplanowanych do spożycia w ciągu dekad,
- zbyt niska podaż ryb i/lub przetworów rybnych w ciągu tygodnia,
- monotonność serwowanych potraw na śniadania,
- przerwa między posiłkami (śniadaniem, obiadem, kolacją) wynosi więcej niż 4 godziny.

Ponadto dokonano obliczenia wartości odżywczych dla 5 zestawień dekadowych (w 2022 r. - 7) przy użyciu programu komputerowego. Uzyskane wyniki porównano z obowiązującymi normami żywienia opracowanymi przez Instytut Żywności i Żywienia. Do 3 zestawień dekadowych wniesiono poniższe uwagi (w 2022 r. - wniesiono uwagi do 2 zestawień):

- nieprawidłowa, tj. zbyt niska wartość energetyczna – 69% realizacji normy zalecanej,
- zbyt niska zawartość tłuszczu - 55% realizacji normy zalecanej,
- zbyt niska podaż w diecie środków spożywczych będących źródłem:
 - wapnia – 63% realizacji normy zalecanej,
 - żelaza - 52% realizacji normy zalecanej,
 - witaminy C - 66% zawartości realizacji normy zalecanej.

W roku sprawozdawczym, podobnie jak w roku 2022, do badań laboratoryjnych w kierunku oznaczenia wartości energetycznej i zawartości składników pokarmowych oraz soli pobrano 1 próbkę pokarmową posiłku serwowanego pacjentom szpitala, która nie została zdyskwalifikowana (w roku 2022 pobrano 5 próbek, również nie kwestionowano).

W przypadku stwierdzania nieprawidłowości w zakresie żywienia pacjentów w nadzorowanych blokach żywienia w szpitalach przedstawiciele organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej z terenu województwa świętokrzyskiego wydawali stosowne zalecenia w protokołach kontroli sanitarnej lub

przekazywali uwagi dotyczące jakości żywienia w treści pism skierowanych do dyrektorów szpitali.

Działania związane z oceną jakości zdrowotnej importowanych oraz eksportowanych środków spożywczych dokonywaną w miejscu docelowego przeznaczenia

Na terenie województwa świętokrzyskiego w 2023 roku przeprowadzono ogółem 35 granicznych kontroli sanitarnych żywności (w 2022 r. – 59), w tym 33 kontrole w miejscu docelowego przeznaczenia, 1 kontrolę w zakładzie eksportera oraz 1 kontrolę na terenie składu celnego. Powyższe kontrole zostały przeprowadzone w związku z wnioskami importerów i eksporterów o wydanie świadectw jakości zdrowotnej dla żywności oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, importowanych z krajów niebędących członkami Unii Europejskiej oraz dla żywności przeznaczonej na eksport do krajów spoza Unii Europejskiej.

Podczas ww. kontroli oceniono jakość zdrowotną (na podstawie kontroli dokumentacji, tożsamości) 287 partii żywności (w 2022 r. – oceniono 60 partii środków spożywczych w miejscu docelowego przeznaczenia towaru oraz w zakładzie eksportera). W roku sprawozdawczym nie dokonywano oceny materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością (w 2022 r. oceniono 11 partii materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością).

W 2023 roku wydano 98 świadectw jakości zdrowotnej (w 2022 r. wydano 70 świadectw), tj. 98 świadectw spełnienia wymagań i dopuszczenia żywności do obrotu (w 2022 r. wydano 59 świadectw) dla 33 partii następujących grup środków spożywczych, spełniających wymagania w zakresie jakości zdrowotnej, jako przeznaczone do spożycia przez ludzi, tj.:

- 7 partii importowanej suszonej skórki cytryny z Iranu,
- 5 partii importowanej suszonej skórki pomarańczy z Iranu,
- 4 partii importowanego koncentratu soku jabłkowego pochodzącego z Mołdawii,
- 4 partii importowanych śliwek suszonych z pestką pochodzących z Mołdawii,
- 2 partii importowanej maliny mrożonej pochodzącej z Mołdawii,
- 2 partii importowanych moreli suszonych pochodzących z Uzbekistanu,
- 1 partii importowanych śliwek suszonych z pestką pochodzących z Uzbekistanu,
- 1 partii importowanych śliwek suszonych bez pestki pochodzących z Mołdawii,
- 1 partii importowanych śliwek suszonych bez pestki pochodzących z Uzbekistanu,
- 1 partii importowanej jeżyny mrożonej pochodzącej z Uzbekistanu,

- 1 partii importowanego orzecha włoskiego, łuskanego pochodzącego z Uzbekistanu,
- 1 partii importowanego koncentratu soku jabłkowego pochodzącego z Ukrainy,
- 1 partii kapusty importowanej z Macedonii Północnej,
- 1 partii importowanej suszonej skórki mango z Iranu,
- 1 partii importowanego suszonego owocu berberysu pochodzącego z Iranu.

W 2023 roku wydano 29 świadectw wywozowych (w 2022 r. wydano 1 świadectwo) dla 254 partii żywności pochodzącej z Polski, tj. dla:

- suplementów diety – 235 świadectw,
- piwa w puszkach – 10 świadectw,
- soku z czarnych porzeczek (zagęszczony) – 4 świadectwa,
- wiśni mrożonej bez pestki – 3 świadectwa,
- liofilizowanego szczypiorku – 1 świadectwo,
- waty cukrowej – 1 świadectwo.

Eksporterzy ww. środków spożywczych wystąpili do właściwych Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych z terenu województwa świętokrzyskiego o wydanie świadectw jakości zdrowotnej dla środków spożywczych przeznaczonych na eksport do krajów spoza Unii Europejskiej.

W roku sprawozdawczym nie wydawano świadectw o:

- spełnieniu wymagań i dopuszczeniu do obrotu dla materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością (w 2022 r. wydano 11 świadectw),
- niespełnieniu wymagań (w 2022 r. również nie wydawano).

W 2023 r., podobnie jak w roku ubiegłym, nie pobierano próbek żywności oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością do badań laboratoryjnych.

W związku z przeprowadzonymi granicznymi kontrolami sanitarnymi wydano 42 decyzje opłatowe (w 2022 r. – 59 decyzji opłatowych). Zarówno w 2023 r., jak i w 2022 r. nie wydawano decyzji zakazujących wprowadzania do obrotu.

Stan sanitarny szpitalnych bloków żywienia

W 2023 roku, podobnie jak w roku ubiegłym, pod nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej na terenie woj. świętokrzyskiego znajdowało się 30 szpitalnych bloków żywienia, w tym 2 zlokalizowane w szpitalach uzdrowiskowych (w 2022 r. – 30).

W roku sprawozdawczym również liczba szpitalnych bloków żywienia prowadzących żywienie w systemie cateringowym nie uległa zmianie w stosunku do 2022 roku i było to 17 obiektów, a posiłki dostarczane były do nich z zakładów żywnościowo – żywieniowych objętych nadzorem Państwowej

Inspekcji Sanitarnej, np.: kuchni szpitalnych (w tym tych, w których posiłki produkują prywatne firmy, w ramach działalności zakładów usług cateringowych), zakładów usług cateringowych, restauracji.

W 2023 roku, podobnie jak w latach ubiegłych, 4 nadzorowane szpitalne kuchnie wraz z zapleczem były wykorzystywane do prowadzenia działalności przez firmy, które produkują i rozprowadzają posiłki do innych szpitali. Zostały one sklasyfikowane jako zakłady usług cateringowych.

W roku sprawozdawczym wydano 1 decyzję zatwierdzającą blok żywienia zlokalizowany w szpitalu prowadzącym żywienie pacjentów w formie cateringowej (w 2022 r. nie wydawano decyzji zatwierdzających).

Skontrolowano 17 bloków żywienia, w tym 8 prowadzących żywienie w systemie cateringowym (w 2022 r. skontrolowano 22 obiekty, w tym 12 prowadzących żywienie w systemie cateringowym).

W 2023 roku oceniono według „Arkuszy oceny zakładu...” 16 bloków żywienia zlokalizowanych w szpitalach, w tym 7 prowadzących żywienie w formie cateringowej - w wyniku dokonanej oceny wszystkie zakłady oceniono jako „zgodne z wymaganiami”. Ryzyko określono jako „niskie” dla 1 bloku żywienia, a jako „średnie” dla 22 zakładów oraz jako „wysokie” dla 7 bloków żywienia (w tym dla 1 bloku żywienia w systemie cateringowym jako „niskie”, dla 14 jako „średnie” oraz dla 2 jako „wysokie”).

W szpitalnych blokach żywienia ogółem przeprowadzono 20 kontroli i rekontroli, w tym w 8 szpitalach prowadzących żywienie pacjentów w systemie cateringowym (w 2022 r. przeprowadzono 28 kontroli sanitarnych).

W 2023 roku nie przeprowadzano kontroli interwencyjnych (w 2022 r. przeprowadzono 1 kontrolę interwencyjną w związku z obecnością prusaków - zarzuty zostały potwierdzone).

W roku sprawozdawczym, podobnie jak w latach ubiegłych, w omawianej grupie obiektów nie stwierdzono nieprawidłowości, które skutkowałyby zastosowaniem karania mandatowego.

We wszystkich nadzorowanych blokach żywienia funkcjonują systemy kontroli wewnętrznej w zakresie GHP/GMP i systemu HACCP.

W 2023 roku wydano w tej grupie obiektów 2 decyzje administracyjne z zarządzeniami dot. poprawy stanu sanitarno - technicznego pomieszczeń i wyposażenia bloku żywienia - postępowanie w toku (w roku 2022 wydano 4 decyzje administracyjne dot. poprawy stanu sanitarno - technicznego pomieszczeń i wyposażenia bloku żywienia). Nie wydawano decyzji dot. unieruchomienia bądź przerwania działalności całego lub części bloku żywienia (w 2022 r. również nie wydawano).

W roku sprawozdawczym, podobnie jak w roku 2022 do badań laboratoryjnych w kierunku oznaczenia wartości energetycznej i zawartości składni-

ków pokarmowych oraz soli pobrano 1 próbkę pokarmową posiłku serwowanego pacjentom szpitala, która nie została zdyskwalifikowana (w roku 2022 pobrano 5 próbek, również nie kwestionowano).

Podsumowanie

1. W 2023 r. w ewidencji pionu bezpieczeństwa żywności i żywienia Państwowej Inspekcji Sanitarnej na terenie województwa świętokrzyskiego znajdowało się 21522 obiekty. W porównaniu do 2022 r. liczba obiektów objętych nadzorem zwiększyła się o 723 zakłady.
2. Największy wzrost odnotowano w grupie obiektów produkcji żywności w ramach grupy producentów pierwotnych, rolniczego handlu detalicznego, dostaw bezpośrednich, o 604 zakłady. Tylko w grupie obiektów zakłady usług cateringowych odnotowano spadek o 1 zakład porównaniu do roku poprzedniego.
3. W porównaniu do roku 2022 wzrosła o 49 liczba nadzorowanych obiektów żywienia zbiorowego otwartego oraz o 9 zakładów żywienia zbiorowego zamkniętego. W roku sprawozdawczym odnotowano także wzrost o 9 obiektów w grupie „Miejsca obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością” oraz o 9 podmiotów w grupie „Miejsca obrotu żywnością”, jak również o 1 „Wytwórnię materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością”.
4. W roku sprawozdawczym najczęściej stwierdzanymi nieprawidłowościami w obiektach żywnościowo - żywieniowych, które miały wpływ na nadanie obiektom objętym nadzorem ryzyka średniego i wysokiego były:
 - nieprzestrzeganie procedur z zakresu GHP/GMP i systemu HACCP - 247 obiektów, tj. 6,6% skontrolowanych,
 - nieprawidłowy stan sanitarno - techniczny pomieszczeń zakładu - 106 obiektów, tj. 2,8% skontrolowanych,
 - nieprawidłowy stan sanitarno - techniczny sprzętu, urządzeń, maszyn wykorzystywanych w procesie produkcji - 88 obiektów, tj. 2,3% skontrolowanych obiektów.
5. Zasady GHP, GMP w 2023 r. wdrożyło 19280 obiektów, tj. 89,6% nadzorowanych (w 2022 r. - 87,7%), a procedury oparte na zasadach systemu HACCP zostały wdrożone w 11506 zakładach, tj. 53,5% objętych nadzorem (w 2022 r. - 50,3%). Powyższe wyniki świadczą o tym, że stan wdrożenia przez przedsiębiorców zasad GHP oraz GMP, jak również systemu HACCP gwarantujących bezpieczeństwo żywności w zakładach żywnościowo - żywieniowych uległ w odniesieniu do lat poprzednich polepszeniu.
6. W roku sprawozdawczym wydano 4 decyzje wstrzymujące działalność nadzorowanych zakładów (w 2022 r. - 3).

7. W 2023 r. pod wzmożonym nadzorem ze względu na skalę nieprawidłowości sanitarno-higienicznych i technicznych stwierdzanych w trakcie kontroli sanitarnych przeprowadzonych w latach poprzednich (2018-2022) oraz w 2023 r. znajdowało się 60 obiektów (w 2022 r. - 70), tj.: 20 zakładów produkcji żywności, 10 miejsc obrotu środkami spożywczymi, 30 zakładów żywienia zbiorowego. W związku z wyeliminowaniem nieprawidłowości i uzyskaniem poprawy stanu sanitarno-higienicznego i technicznego w 2023 r. zakończono działania w ramach wzmożonego nadzoru w stosunku do 26 obiektów, 2 obiekty zaprzestały prowadzenia działalności. Na koniec 2023 r. na liście obiektów pod wzmożonym nadzorem znajdują się 32 obiekty (obiekty te zostały uwzględnione w planach kontroli na 2024 r.).
8. W 2023 r. w ramach bieżącego nadzoru sanitarnego pobrano na terenie województwa świętokrzyskiego 2883 próbek środków spożywczych (w 2022 r. - 2708), z których zdyskwalifikowano 92, co stanowi 3,19% wszystkich pobranych próbek żywności (w 2022 r. - 3,32%). Biorąc pod uwagę fakt dyskwalifikowania próbek środków spożywczych pochodzenia krajowego, jak również pochodzących z krajów Unii Europejskiej i importu w celu zapewnienia poprawy bezpieczeństwa żywności w 2024 r. należy w dalszym ciągu prowadzić działania nadzоровe w zakresie jakości żywności wprowadzanej do obrotu, produkowanej przede wszystkim przez krajowych przedsiębiorców, jak również pochodzącej spoza Polski. Szczególnego nadzoru w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa zdrowotnego produkowanej i wprowadzanej do obrotu żywności wymagają środki spożywcze o najwyższym odsetku próbek kwestionowanych za: nieprawidłowe oznakowanie, parametry mikrobiologiczne, pozostałości pestycydów, należące do grup: środki specjalnego przeznaczenia żywieniowego, mleko i przetwory mleczne (lody z automatu na bazie mleka), wyroby cukiernicze i ciastkarskie, warzywa i owoce.
9. Odsetek kwestionowanych próbek posiłków pochodzących z zakładów żywienia zbiorowego zamkniętego wzrósł w roku 2023 r. w stosunku do roku 2022. Spośród pobranych do badań laboratoryjnych próbek posiłków z obiektów żywienia zbiorowego typu zamkniętego zakwestionowano 30% próbek pobranych do badania (w 2022 r. - 25%).
10. Odnotowano niewielkie pogorszenie w zakresie komponowania jadłospisów w obiektach żywienia zbiorowego zamkniętego. W roku 2023 wady jadłospisów stwierdzono w 16,1% ocenionych jadłospisów w zakładach żywienia zbiorowego zamkniętego (w 2022 r. - 13,9%).
11. Odnotowano nieznaczne pogorszenie w zakresie przestrzegania wymogów rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 r. w sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci przez osoby odpowiedzialne za rodzaj wprowadzanego asortymentu w sklepikach szkolnych. Nieprawidłowości w ww. zakresie stwierdzono w 10 obiektach (w 2022 r. - w 4 sklepikach).
12. W zakresie planowania żywienia w szpitalach odnotowano niewielkie pogorszenie, o czym świadczy zakwestionowanie 18,6% ocenionych teoretycznie jadłospisów dekadowych (w 2022 r. - 13,3%).
13. Wzrosła liczba Powiatowych Stacji Sanitarno - Epidemiologicznych posiadających specjalistyczne programy komputerowe do oceny jakości żywienia, które pozwalają obliczyć zawartość energii i składników pokarmowych, witamin i związków mineralnych, np. w zestawieniach dekadowych.
14. Pracownicy Powiatowych Stacji Sanitarno - Epidemiologicznych z terenu województwa świętokrzyskiego w 2023 roku przeprowadzili ogółem 35 granicznych kontroli sanitarnych żywności (w 2022 r. - 59) oraz wydali 98 świadectw jakości zdrowotnej (w 2022 r. wydano 70 świadectw), w tym z wykorzystaniem specjalistycznego programu komputerowego Single Window.
15. Wyniki przeprowadzonych audytów w Powiatowych Stacjach Sanitarno- Epidemiologicznych województwa świętokrzyskiego wykazały, iż organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej z terenu woj. świętokrzyskiego podejmują prawidłowe działania w celu spełnienia wymagań rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/625 z dnia 15 marca 2017 r. w sprawie kontroli urzędowych i innych czynności urzędowych przeprowadzanych w celu zapewnienia stosowania prawa żywnościowego (...). W Powiatowych Stacjach Sanitarno-Epidemiologicznych zostały wdrożone aktualne procedury służące zapewnieniu skuteczności i stosowności kontroli urzędowych i innych czynności urzędowych. Państwowi Powiatowi Inspektory Sanitarni pełnią nadzór nad warunkami higienicznymi w obiektach branży żywnościowej, w tym w zakresie przestrzegania przepisów rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 852/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie higieny środków spożywczych. Podejmowane są właściwe, skuteczne działania mające na celu wykrycie ewentualnych niezgodności oraz wyegzekwowanie poprawy warunków sanitarno - higienicznych i tech-

nicznych w nadzorowanych obiektach. Przedstawiciele Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych przeprowadzają kontrole urzędowe, w tym graniczne kontrole sanitarne przed wprowadzeniem środków spożywczych do obrotu zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa żywnościowego. Uzyskano dowody, iż Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni sprawują nadzór nad zakładami w kontekście przestrzegania przez nadzorowane podmioty przepisów prawa w zakresie zanieczyszczeń mikrobiologicznych i chemicznych. Pozytywnie oceniono działania podejmowane celem realizacji „Planu pobierania próbek (...)” w kierunkach zanieczyszczenia chemiczne, mikrobiologia i antybiotykooporność. Prawidłowo realizowany jest nadzór prowadzony zarówno nad zakładem produkującym, jak i zakładami stosującymi materiały i wyroby przeznaczone do kontaktu z żywnością nieopakowaną oraz nad przestrzeganiem przez zakład produkcji

wody mineralnej przepisów prawa żywnościowego. Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni prowadzą nadzór nad zakładami żywienia zbiorowego zamkniętego w zakresie żywienia, m. in.: w szpitalach, jednostkach systemu oświaty i innych zakładach żywienia zbiorowego zamkniętego. Doskonalenia wymaga obszar sporządzania dokumentacji pokontrolnej, w tym w zakresie pobierania próbek – wobec powyższego należy nadal prowadzić działania szkoleniowe.

16. Wyniki kontroli przeprowadzonych w Powiatowych Stacjach Sanitarно – Epidemiologicznych wykazały iż „Plan pobierania próbek do badania żywności w ramach urzędowej kontroli i monitoringu dla Państwowej Inspekcji Sanitarnej” jest prawidłowo realizowany. Nieprawidłowość oraz uchybienia wykazano w obszarze dotyczącym prowadzonych przez organy I instancji postępowań administracyjnych.

NADZÓR ORGANÓW PAŃSTWOWEJ INSPEKCIJ SANITARNEJ NAD BEZPIECZEŃSTWEM SUPLEMENTÓW DIETY I ŻYWNOŚCIĄ DLA OKREŚLONYCH GRUP

Na terenie województwa świętokrzyskiego w 2023 roku w rejestrze obiektów nadzorowanych przez ograny Państwowej Inspekcji Sanitarnej znajdowało się 8 - producentów suplementów diety i 1 - producent środków spożywczych wzbogaconych witaminami – grupa „Przetwórnice owocowo-warzywne” (w 2022 r. – 8 wytwórni suplementów diety, 1 - producent środków spożywczych wzbogaconych witaminami). Ww. zakłady posiadają wdrożone zasady GHP/GMP oraz system HACCP. W 2023 r. w 8 nadzorowanych zakładach produkcji suplementów diety przeprowadzono 15 kontroli sanitarnych, w tym 1 kontrolę interwencyjną dot. powiadomienia alarmowego w sprawie wykrycia niedeklarowanego alergenu – glutenu w produkcie oznaczonym jako bezglutenowy (postępowanie w toku). Na podstawie „Arkusza oceny stanu sanitarnego...” oceniono 3 zakłady. W wyniku dokonanej oceny zakłady oceniono jako „zgodny z wymaganiami”. Ryzyko ze względu na profil zakładów określono jako „średnie” dla 7 obiektów i „niskie” dla 1 obiektu. W 2023 r. wydano 3 decyzje administracyjne (w 2022 r. wydano również 3 decyzje administracyjne) w tym dot. zakazu wprowadzania do obrotu suplementu diety zawierającego nową żywność, zapewnienia prawidłowego oznakowania i prezentacji suplementów diety oraz decyzję wygaszającą decyzję dot. zapewnienia prawidłowego oznakowania i prezentacji suplementów diety (producent zrezygnował z wprowadzania do obrotu suplementów diety).

Ponadto wydano 1 decyzję zatwierdzającą dot. nowej lokalizacji wcześniej istniejącego zakładu oraz 1 decyzję zakazującą wprowadzania do obrotu suplementu diety, do produkcji którego użyto surowca, który nie jest przeznaczony do spożycia przez ludzi oraz nakazującą wycofanie z obrotu handlowego ww. suplement diety.

W roku sprawozdawczym nie przeprowadzono kontroli u producenta środków spożywczych wzbogaconych witaminami (w roku 2022 przeprowadzono 3 kontrole sanitarne, w tym 1 kontrolę tematyczną w zakresie oznakowania 2 produkto-

wanych przez zakład środków spożywczych wzbogaconych w witaminy – nie stwierdzono nieprawidłowości).

W obrębie województwa świętokrzyskiego brak producentów żywności dla określonych grup, w tym obejmujących, m.in.: preparaty do początkowego i dalszego żywienia niemowląt oraz produkty zbożowe przetworzone, jak również żywność dla dzieci.

Na nadzorowanym terenie znajdują się podmioty zajmujące się konfekcjonowaniem suplementów diety oraz miejsca obrotu żywnością z ww. grup, w tym wyspecjalizowane w zakresie obrotu suplementami diety, tj. m.in. hurtownie suplementów diety i farmaceutyczne, wyspecjalizowane sklepy sprzedaży suplementów diety, sklepy zielarsko - medyczne, punkty sprzedaży suplementów diety w klubach fitness, siłowniach, sklepy/stoiska sprzedaży suplementów diety dla sportowców, apteki i punkty apteczne. Ponadto przez przedsiębiorców z terenu woj. świętokrzyskiego prowadzona jest działalność w zakresie pośrednictwa w sprzedaży suplementów diety „na odległość” (sprzedaży wysyłkowej).

W roku sprawozdawczym w zakresie nadzoru pełnionego nad żywnością wprowadzaną do obrotu z grup: suplementy diety, żywność wzbogacona i kategorie żywności dla określonych grup, przeprowadzono bieżące kontrole sanitarne w poszczególnych rodzajach obiektów w zakresie m.in. oceny znakowania. Szczególnym nadzorem objęto przedsiębiorców prowadzących działalność w zakresie pośrednictwa w sprzedaży suplementów diety „na odległość” na stronach internetowych przedsiębiorców i popularnych portalach aukcyjnych. Przeprowadzano kontrole w związku z działaniami podejmowanymi w ramach systemu RASFF/iRASFF, dot. poboru próbek w ramach urzędowej kontroli i monitoringu, a także interwencji zgłaszanych przez konsumentów, w tym przekazywanych za pośrednictwem Głównego Inspektora Sanitarnego.

W 2023 r. kontynuowano kontrole w zakresie oceny spełnienia szczególnych wymagań – ogra-

niczeń i zakazów odnoszących się do preparatów do początkowego żywienia niemowląt dot. ich reklamy, prowadzenia działalności promocyjnej, oferowania lub dostarczania próbek, jak również przedmiotów służących do karmienia niemowląt. Kontrole przeprowadzono w miejscach obrotu ww. środkami spożywczymi i przedmiotami. Kwestionowano 1 próbkę preparatów do początkowego żywienia niemowląt ze względu na nieprawidłowe oznakowanie tj.: niezgodną z przepisami prawa nazwą środka spożywczego oraz odnośnienie się/sugerowanie podobieństwa preparatu do początkowego żywienia niemowląt do karmienia piersią.

Poza realizacją Planu poboru próbek, w ramach której dokonywano oceny znakowania suplementów diety, żywności dla określonych grup oraz żywności wzbogaconej, ocenę znakowania, prezentacji i reklamy środków spożywczych przeprowadzono podczas kontroli tematycznych, a także kompleksowych kontroli sanitarnych w nadzorowanych obiektach. Szczególnym nadzorem objęto wprowadzanie suplementów diety do obrotu przez Internet, w tym sposób prezentacji i reklamy na stronach i aukcjach internetowych – dokonano 129 ocen prezentacji i reklamy suplementów diety wprowadzanych do obrotu przez Internet (w 2022 r. 135), w 4 przypadkach stwierdzono nieprawidłowości. W miejscach obrotu środkami spożywczymi przeprowadzono 172 (w 2022 r. - 119) kontrole w zakresie oceny znakowania ww. środków spożywczych, w trakcie których oceniono znakowanie 234 (w 2022 r. -168) produktów, w 5 przypadkach stwierdzono niezgodności (w 2022 r. - 6). W trakcie kontroli nadzorowanych producentów, podczas przeprowadzonych 11 (w 2022 r. - 12) kontroli oceniono znakowanie 16 (w 2022 r. - 23) produktów, w tym w 2 (2022 r. - 6) przypadkach stwierdzono niezgodności.

W wyniku przeprowadzonych kontroli w zakresie oceny oznakowania środków spożywczych u producentów i w obrocie stwierdzano nieprawidłowości w odniesieniu do suplementów diety, które dotyczyły m. in.:

- zastosowania oświadczeń zdrowotnych w odniesieniu do całego produktu (suplementu diety, a nie poszczególnych jego składników),
- nieprawidłowego zapisu dot. substancji dodatkowych występujących w składzie suplementu diety, np. brak podania funkcji technologicznej substancji konserwującej,
- niewłaściwego zapisu daty minimalnej trwałości,
- użycia nieprawidłowej jednostki zawartości witamin i składników mineralnych,
- braku lub nieprawidłowo podanej informacji dotyczącej referencyjnej wartości spożycia dla wymienionych witamin i składników mineralnych,

- braku spójności pomiędzy etykietą, a dokumentacją zakładową producenta, m.in. w zakresie formy chemicznej składnika suplementu diety,
- braku zamieszczenia wymaganej informacji dla konsumenta przy zastosowaniu oświadczenia zdrowotnego dla określonego składnika (dot. DHA - kwasu dokozaheksaenowego, dot. korzystnego działania, które występuje w przypadku spożywania 250 mg DHA dziennie),
- braku wymaganych ostrzeżeń, tj. dotyczącego nieprzekraczania zalecanej porcji do spożycia w ciągu dnia, stwierdzenia, że suplementy diety powinny być przechowywane w sposób niedostępny dla małych dzieci,
- braku podanej ilości netto produktu,
- braku obowiązkowego stwierdzenia, że suplementy diety nie mogą być stosowane jako substytut (zamiennik) zróżnicowanej diety,
- braku deklaracji w postaci liczbowej zawartości witamin i składników mineralnych oraz innych substancji wykazujących efekt odżywczy lub inny efekt fizjologiczny obecnych w suplementie diety.

W odniesieniu do prezentacji i reklamy suplementów diety na stronach internetowych wykazano nieprawidłowości dotyczące, m.in.:

- zamieszczenia niewłaściwego określenia przed wykazem składników, tj. : „skład” zamiast wyrazu „składniki” lub nagłówek zawierającego ten wyraz,
- braku ilości netto,
- braku spójności w zakresie podanego adresu dystrybutora suplementu diety w informacji zamieszczonej na etykiecie, a opisem w prezentacji internetowej suplementu diety,
- zamieszczenia nieprawidłowych oświadczeń zdrowotnych dot. składnika suplementu diety, tj. o charakterze leczniczym, odwołujących się do właściwości zapobiegania chorobom,
- braku wymaganych informacji w przypadku zastosowania oświadczeń zdrowotnych, m.in.: stwierdzenia wskazującego na znaczenie zrównoważonego sposobu żywienia i zdrowego trybu życia, ilości środka spożywczego i poziomu jego spożycia niezbędnego do uzyskania korzystnego działania, o którym mówi dane oświadczenie, w stosownych przypadkach, stwierdzenie skierowane do osób, które powinny unikać danego środka spożywczego i odpowiednie ostrzeżenie w przypadku produktów, które mogą stanowić zagrożenie dla zdrowia,
- obecności składnika (mononukleotydu nikotynamidu), dla którego brak potwierdzonej historii stosowania w celu żywienia ludzi w państwach członkowskich UE przed dniem 15 maja 1997 r.,
- niewłaściwej nazwy suplementu diety i treści zamieszczonych w opisie produktu, tj. sugerujących właściwości lecznicze suplementu diety (np. „Na pasożyty”, „silne działanie przeciw pasożytnicze”).

Ponadto w odniesieniu do zaleceń uchwał Zespołu do spraw Suplementów Diety stwierdzano:

- brak rekomendowanej w uchwale nr 15/2019 Zespołu do spraw Suplementów Diety z dnia 25 października 2019 r. w sprawie wyrażenia opinii dotyczącej maksymalnej dawki jodu w zlecanej dziennej porcji w suplementach diety informacji dot. dedykowania suplementu diety dla kobiet w ciąży i w okresie laktacji (dot. suplementów diety zawierających w zalecanej dziennej porcji 200 µg jodu),
- nieprecyzyjną treść ostrzeżenia rekomendowanego w uchwale Nr 5/2019 Zespołu do spraw Suplementów Diety z dnia 11 czerwca 2019 r. w sprawie wyrażenia opinii dotyczącej maksymalnej dawki witaminy C w zalecanej dziennej porcji w suplementach diety w oznakowaniu suplementów diety zawierających wysoką zawartość witaminy C.

W związku ze stwierdzanymi nieprawidłowościami i wniesionymi uwagami do znakowania Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni z terenu województwa świętokrzyskiego informowali o zaistniałych niezgodnościach Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych właściwych dla producentów lub dystrybutorów suplementów diety, którzy zlokalizowani byli poza województwem świętokrzyskim. Natomiast wobec podmiotów z nadzorowanego terenu odpowiedzialnych za nieprawidłowe oznakowanie oraz prezentację i reklamę suplementów diety oferowanych do sprzedaży w Internecie, prowadzono postępowanie wyjaśniające i administracyjne, w tym kierowano do Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego pisma o ukaranie karą pieniężną.

Poddawane ocenie oznakowania, prezentacje i reklamy, środki spożywcze sprawdzane były również pod kątem realizacji obowiązku powiadomienia Głównego Inspektora Sanitarnego o pierwszym wprowadzeniu do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, o którym mowa w art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia.

W 2023 r. Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni z terenu województwa świętokrzyskiego monitorowali strony internetowe nadzorowanych podmiotów oraz strony popularnych portali internetowych: Allegro.pl, OLX również w zakresie:

- obecności podmiotów/przedsiębiorców z nadzorowanego terenu wprowadzających do obrotu suplementy diety, którzy nie dopełnili obowiązku zgłoszenia, rejestracji lub zatwierdzenia prowadzonej działalności, dokonano m.in. przeglądu popularnych aukcji internetowych (w 2 przypadkach w wyniku monitoringu stron internetowych stwierdzono podmioty z terenu województwa świętokrzyskiego, które nie dopełniły

obowiązku zgłoszenia prowadzonej działalności do organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Właściwy Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny przeprowadził postępowanie wyjaśniające w sprawie),

- oferowania przez nadzorowane podmioty produktów zawierających w składzie substancje i surowce roślinne niedozwolone do stosowania w suplementach diety, w tym wymienione, m in. w uchwale Nr 6/2021 Zespołu do spraw Suplementów Diety z dnia 30.08.2021 r. w sprawie niektórych substancji i surowców roślinnych niedozwolonych do stosowania w suplementach diety, zawierających również składniki wymienione na Liście substancji i metod zabronionych, opracowanej przez Światową Agencję Antydopingową (WADA) - do oceny wybrano losowo substancje wymienione w treści ww. listy WADA, np. w grupie S1 Środki Anaboliczne - steroidy anaboliczno-androgenne (SAA) - nie stwierdzano przypadków,
- monitoringu sprzedaży na stronach internetowych produktów niedopuszczonych do obrotu na terytorium Polski, niebezpiecznych dla zdrowia oraz środków zabronionych, w tym, m.in: produktu pn. „Kryształy japońskie”, prezentowanego w Internecie jako produkt posiadający właściwości lecznicze, którego pochodzenie nie jest znane. Nie stwierdzono wprowadzania do obrotu ww. produktu przez podmioty z terenu województwa świętokrzyskiego,
- weryfikacji wprowadzania do obrotu produktów, w stosunku do których zgłoszono rezygnację z wprowadzania do obrotu lub w ich sprawie wydano decyzję nakazującą wycofanie z obrotu,
- wprowadzania do obrotu środków spożywczych bez uprzedniego powiadomienia Głównego Inspektora Sanitarnego o pierwszym wprowadzeniu produktu do obrotu zgodnie z wymogami przepisów ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia,
- interwencji otrzymanych za pośrednictwem Głównego Inspektora Sanitarnego w sprawie, m.in.:
 - telefonicznej sprzedaży suplementu diety pn. „PRO STAVIN PLUS”, który nie był przedmiotem powiadomienia Głównego Inspektora Sanitarnego o wprowadzeniu po raz pierwszy do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w świetle art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia,
 - legalności sprzedaży internetowej suplementów diety, reklamowanych jako preparaty pomocnicze w walce z cukrzycą, cholesterolem, nadciśnieniem tętniczym, m. in. produktów pn. „Morning Slim”, „Diabetins”, „Glikotril”, „A-cardin”,

- sprzedaży suplementów diety zawierających w swoim składzie substancje niedozwolone, tj. johimbina oraz ibutamoren,
- sprzedaży suplementów diety zawierających w składzie mononukleotyd nikotynoamidowy (NMN), który nie posiada danych potwierdzających historię stosowania w celu żywienia ludzi w państwach członkowskich Unii Europejskiej przed dniem 15 maja 1997 r.,
- reklamy suplementów diety naruszających przepisy prawa z użyciem słów – „na pasożyty”,
- naruszającej przepisy prawa żywnościowego reklamy suplementów diety pn.: „Candyk”, „Carska -Gorzki kompleks ziołowy”, „Pasoleq”, „Kompleks ziołowy na odrobaczanie”, „Para Farm MAX” oraz „Para Farm MAX Plus 100 ml”, „Purtier Placenta”, „Vernikabon complex”, „Pasoleq Oczyszczanie” oraz „PARA FARM 100 ml”, „Desparazil”, „Carska - Gorzki kompleks ziołowy”, „Carska”, „Carska kompleks ziołowy” oraz „Kompleks ziołowy na odrobaczanie”, „BorelissPro”, „Parazytek”.

W związku z ww. interwencjami Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni dokonywali przeglądu popularnych aukcji internetowych, tj. allegro.pl, allegrolokalni.pl oraz OLX.pl w zakresie wyszukiwania przedsiębiorców z terenu województwa świętokrzyskiego oferujących suplementy diety będące przedmiotem interwencji z zastosowaniem prezentacji i reklamy naruszającej przepisy prawa oraz dokonano weryfikacji wprowadzania do obrotu suplementów diety na stronach internetowych nadzorowanych podmiotów. W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości właściwi Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni wszczynali postępowanie kontrolno-wyjaśniające. Poza dokonywaniem monitoringu aukcji i stron internetowych przedstawiciele Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych z terenu województwa świętokrzyskiego w trakcie bieżących kontroli sanitarnych nadzorowanych obiektów sprawdzali obecność w obrocie suplementów diety będących przedmiotem interwencji (m.in. w aptekach, sklepach zielarsko-medycznych, drogeriach, supermarketach). O wynikach przeprowadzonych działań kontrolno-wyjaśniających z terenu województwa świętokrzyskiego Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny informował Głównego Inspektora Sanitarnego.

W 2023 r. Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni z terenu województwa świętokrzyskiego prowadzili wobec nadzorowanych przedsiębiorców postępowania kontrolno-wyjaśniające w sprawach:

- sprzedaży suplementów diety poprzez platformę handlową w domenie www.allegro.pl

z użyciem kluczowych słów: „detox”, „libido”, „oczyszczenie” z naruszeniem przepisów prawa żywnościowego w zakresie informacji dotyczących prezentowanych środków spożywczych w związku z interwencją przekazaną przez Podkarpackiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego.

- kontynuacji wszczętego postępowania administracyjnego u nadzorowanego producenta, dot. produkcji suplementów diety z wykorzystaniem surowców, tj. kwas ortokrzemowy i monometylosilanetriol pochodzących z zakładu niewpisanego do rejestru zakładów podlegających urzędowej kontroli organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej (postępowanie w toku),
- wprowadzania do obrotu suplementów diety pn. Olej CBD 5% GreenDNA oraz Olej CBD 10% GreenDNA za pośrednictwem strony internetowej przedsiębiorcy z użyciem prezentacji i reklamy naruszającej przepisy prawa oraz ze względu na zastosowanie do produkcji ww. suplementów diety surowca pn. CBD Oil (with Hemp Oil) 1-30%, który nie jest przeznaczony do spożycia przez ludzi. Organ nadzoru wydał decyzję administracyjną nakazującą wycofanie z obrotu handlowego ww. suplementy diety i zakazującą ich wprowadzania do obrotu. W wyniku przeprowadzonego postępowania przedsiębiorca wycofał środki spożywcze ze sprzedaży internetowej i bezpośredniej. Zgodnie z informacją zamieszczoną w rejestrze produktów objętych powiadomieniem o pierwszym wprowadzeniu do obrotu prowadzonym przez Głównego Inspektora Sanitarnego przedsiębiorca zrezygnował z wprowadzania ww. suplementów diety do obrotu,
- sprzedaży suplementów diety oferowanych na internetowych portalach aukcyjnych z naruszeniem przepisów prawa żywnościowego w zakresie prezentacji i reklamy suplementów diety (dot. 2 przedsiębiorców),
- wprowadzenia do obrotu za pośrednictwem portalu internetowego allegro.pl suplementów diety bez dopełnienia obowiązku dot. uzyskania wpisu do rejestru zakładów podlegających urzędowej kontroli organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej oraz prezentacji i reklamy suplementów diety z naruszeniem przepisów prawa.

W 2023 r. przedstawiciele Państwowej Inspekcji Sanitarnej na terenie województwa świętokrzyskiego podejmowali działania kontrolno-wyjaśniające w związku z interwencjami otrzymanymi od innych organów (wpłynęły - 2 interwencje), dotyczącymi suplementów diety wprowadzanych do obrotu przez przedsiębiorców z terenu województwa świętokrzyskiego, tj.:

- w sprawie suplementu diety pn. „Siła Natury” zioła szwedzkie oferowanego do sprzedaży za pomocą portalu Allegro oraz przez stronę in-

ternetową <https://www.na100.eu>, przekazaną przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Warszawie dot. podejrzenia braku zgłoszenia suplementu diety do Głównego Inspektora Sanitarnego, niewłaściwą prezentację produktu oraz zawartości substancji ziołowych o właściwościach leczniczych,

- w sprawie nieprawidłowości związanych z funkcjonowaniem wskazanej firmy z terenu woj. świętokrzyskiego nie objętej nadzorem organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej oraz w sprawie nieprawidłowości dot. m.in. magazynowania suplementów diety (informacja przekazana przez organy Policji).

W związku z ww. informacjami właściwi Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni przeprowadzili postępowanie kontrolno-wyjaśniające. W związku ze stwierdzonymi naruszeniami, kierowano pisma do Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego o wymierzenie kary pieniężnej przedsiębiorcy.

W 2023 r. do Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego wpłynęło 5

(2022 r. -7) pism o ukaranie przedsiębiorców z terenu województwa świętokrzyskiego karą pieniężną za naruszenie przepisów prawa w zakresie, m.in. prezentacji i reklamy suplementów diety na stronach internetowych oraz prowadzenia działalności dot. wprowadzania do obrotu suplementów diety bez uzyskania rejestracji lub rejestracji i zatwierdzenia przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

Jakość zdrowotna suplementów diety

W 2023 r. dokonano analizy laboratoryjnej 128 próbek suplementów diety (w 2022 r. – 126 próbek) w ramach urzędowej kontroli żywności, w tym 110 produkcji krajowej, tj. 85,9% próbek zbadanych, (w 2022 r. – 91,3%), 13 z krajów członkowskich Unii Europejskiej, co stanowi 10,2% ogółu zbadanych próbek (w 2022 r. – 4%) oraz 5 produktów pochodzących z importu, tj. 4% (w 2022 r. – 4,8%).

W 2023 r. nie kwestionowano próbek na podstawie dokonanych analiz laboratoryjnych (w 2022 r. kwestionowano 2 próbki). Ponadto 3 próbki suplementów diety zostały zakwestionowane za nieprawidłowe oznakowanie (w roku 2021 – 19 próbek (11 partii)).

Lp.	Kierunek badania próbek	Liczba zbadanych próbek	w tym			Liczba próbek zakwestionowanych
			importowane	UE	krajowe	
1	Zanieczyszczenia mikrobiologiczne	25	0	0	25	0
2	Metale szkodliwe dla zdrowia	8	1	2	5	0
3	Substancje dodatkowe	8	0	0	8	0
4	3-MCPD	2	1	1	0	0
5	Wybrane parametry, w tym witaminy i składniki mineralne	72	2	8	62	0
6	Znakowanie	128	5	13	110	3
7	Mikotoksyny	1	0	0	1	0
8	Napromienianie żywności	2	0	1	1	0
9	WWA	4	1	1	2	0
10	Alkaloidy pirolizydynowe	1	0	0	1	0

Tabela 1. Zakres badań próbek suplementów diety, pobranych do badań na terenie województwa świętokrzyskiego w 2023 r.

Jakość zdrowotna kategorii żywności dla określonych grup

W 2023 r. zbadano ogółem 189 próbek żywności dla określonych grup (w 2022 r. – 212 próbki). Kierunki badań oraz liczba zbadanych próbek żywności dla określonych grup została przedstawiona w tabeli 7. Spośród wszystkich 189 przebadanych próbek, największy odsetek - 85,7% stanowiły próbki produktów krajowych, tj. 162 próbki (w 2022 r. – 82,1%). Zbadano 23 próbki produktów

pochodzących z Unii Europejskiej, co stanowiło 12,2% wszystkich badanych próbek (w 2022 r. – 17%). W roku sprawozdawczym pobrano 4 próbki środków spożywczych pochodzących z importu, tj. 2,1% pobranych próbek (w 2022 r. – 0,9%). W 2023 r. zakwestionowano 12 próbek (3 partie) żywności dla określonych grup za nieprawidłowe oznakowanie – 2 kwestionowane próbki pochodzą z krajów Unii Europejskiej, 1 próbka pochodzenia krajowego (w 2022 r. kwestionowano 14 próbek).

Lp.	Kierunek badania próbek	Liczba zbadanych próbek	w tym			Liczba próbek zakwestionowanych
			Import	EU	Krajowe	
1	Zanieczyszczenia mikrobiologiczne	90	0	10	80	0
2	Metale szkodliwe dla zdrowia	24	0	5	19	0
3	Pozostałości pestycydów	5	0	0	5	0
4	Mikotoksyny (w tym 3 próbki badane również w kierunku alkaloidów sporyszu)	8	0	2	6	0
5	Zanieczyszczenia azotanami	9	0	1	8	0
6	Znakowanie	163	1	22	140	12
7	GMO	2	0	0	2	0
8	Wybrane parametry, w tym witaminy i składniki mineralne	33	4	2	27	0
9	Organoleptyka	1	0	0	1	0
10	Furan	1	0	0	1	0
11	WWA	3	0	0	3	0
12	Gluten	1	0	0	1	0
13	Izomery trans kwasów tłuszczowych	2	0	0	2	0
14	3-MCPD	1	0	0	1	0
15	Akryloamid	1	0	0	1	0
16	Alkaloidy tropanowe	2	0	1	1	0
17	Oleje mineralne	1	0	0	1	0
18	Alergeny – białko orzechów ziemnych	1	0	0	1	0

Tabela 1. Zakres badań próbek suplementów diety, pobranych do badań na terenie województwa świętokrzyskiego w 2023 r.

Wnioski:

Z uwagi na fakt, iż suplementy diety stanowią sektor przemysłu spożywczego cieszący się niesłabnącym zainteresowaniem konsumentów, organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej sprawują szczególny nadzór nad tą grupą produktów ze szczególnym uwzględnieniem prezentacji i reklamy środków spożywczych oferowanych do sprzedaży przez Internet. W roku sprawozdawczym dokonano oceny 129 (w 2022 r. – 135) środków spożywczych z grup: suplementy diety, żywność dla określonych grup oraz żywność wzbogacona z czego zdecydowaną większość stanowiły suplementy diety. Ponadto dokonywano licznych czynności kontrolno-wyjaśniających w związku ze zwiększoną ilością interwencji wpływających za pośrednictwem Głównego Inspektoratu Sanitarnego dot. niewłaściwej prezentacji i reklamy suplementów

diety, oferowanych do sprzedaży przez Internet.

Przedstawiciele Państwowych Powiatowych Inspektoratów Sanitarnych z terenu województwa świętokrzyskiego podczas bieżących kontroli sanitarnych w nadzorowanych zakładach produkcyjnych i konfekcjonujących oraz miejscach obrotu przeprowadzili 183 kontrole (w 2022 r. – 131 kontrole), podczas których oceniono oznakowanie 250 środków spożywczych (w 2022 r. – 191).

Rosnąca liczba kontroli oraz środków spożywczych poddanych ocenie oznakowania świadczy o priorytetowym podejściu organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej z terenu województwa świętokrzyskiego do przedmiotowych środków spożywczych, tj., suplementów diety, kategorii żywności z określonych grup oraz środków spożywczych wzbogaconych witaminami i składnikami mineralnymi.

JAKOŚĆ WODY PRZEZNACZONEJ DO SPOŻYCIA, WODY W KĄPIELISKACH, W BASENACH KĄPIELOWYCH, CIEPŁEJ WODY UŻYTKOWEJ ORAZ NATURALNYCH WÓD BUTELKOWANYCH

Wprowadzenie

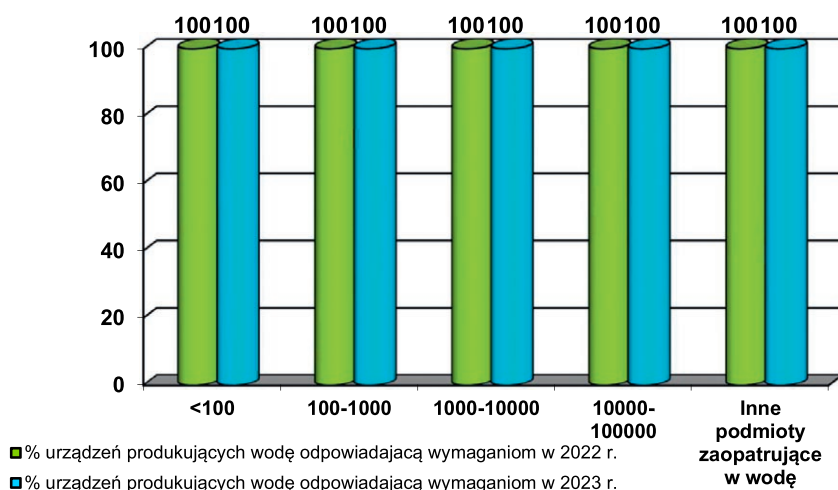
Na terenie woj. świętokrzyskiego wodociągi oraz inne podmioty zaopatrujące w wodę w 99,4% zasilane są z ujęć głębinowych, tylko dwa wodociągi w powiecie buskim pobierają wodę z ujęć powierzchniowych.

W woj. świętokrzyskim badania laboratoryjne wody w ramach bieżącego nadzoru sanitarnego prowadzone są w 6 akredytowanych laboratoriach Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Ponadto zarządcy wodociągów prowadzą badania laboratoryjne wody w ramach kontroli wewnętrznej w laborato-

riach o udokumentowanym systemie jakości, zatwierdzonym przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

W 2023 r. Państwowa Inspekcja Sanitarna w woj. świętokrzyskim skontrolowała 253 wodociągi, czyli 100% znajdujących się w ewidencji oraz 67 innych podmiotów zaopatrujących w wodę.

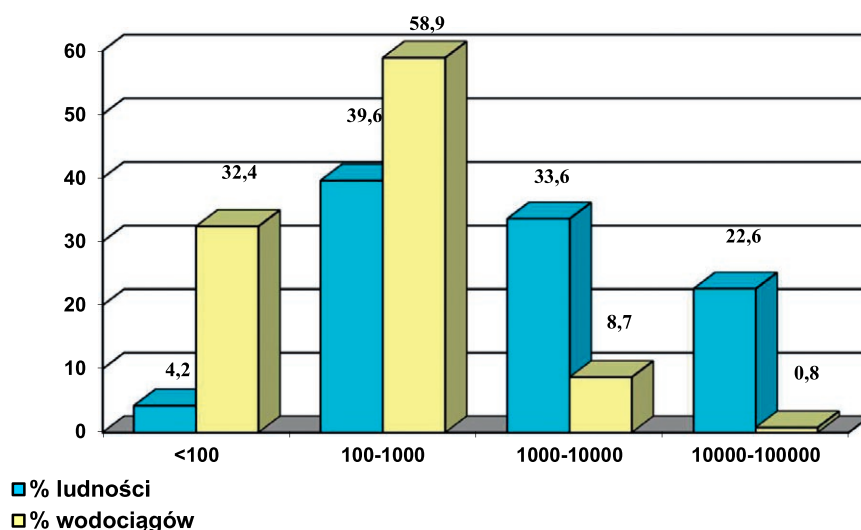
Wodę spełniającą wymagania określone w rozporządzeniu Ministra Zdrowia dostarczało w 2023 r. 100% skontrolowanych wodociągów i innych podmiotów zaopatrujących w wodę.

Wykres 1. Odsetek (%) poszczególnych rodzajów urządzeń produkujących wodę odpowiadającą wymaganiom sanitarnym w 2023 r.

Według szacunków powiatowych stacji sanitarno-epidemiologicznych w 2023 r. z wody przesyłanej przez wodociągi korzystało około 1150 tys. stałych mieszkańców woj. świętokrzyskiego. Z wody

dostarczanej przez wodociągi spełniającej wymagania, korzystało w 2023 r. 100% ludności. Z innych podmiotów zaopatrujących w wodę w 2023 r. korzystało ok. 3 tys. osób.

Wykres 2. Zaopatrzenie ludności w wodę dostarczaną przez wodociągi o produkcji w m³/d w 2023 r.

Badania laboratoryjne próbek wody

Badania z zakresu higieny środowiska w województwie świętokrzyskim wykonywane były w laboratorium Zintegrowanego Systemu Badania Wody, w skład którego wchodzi:

- Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Kielcach
- Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Busku - Zdroju
- Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Sandomierzu

- Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Skarżysku - Kamiennej
- Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Starachowicach
- Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna we Włoszczowie

W 2023 r. w/w laboratoria utrzymały i poszerzyły zakres akredytacji w zakresie wykonywanych badań.

Województwo	Liczba laboratoriów	
	powiatowych	wojewódzkich
świętokrzyskie	5	1

Tabela 1. Liczba laboratoriów powiatowych i wojewódzkich stacji sanitarno-epidemiologicznych przeprowadzających badania wody w roku 2023

Ilustracja 1. Lokalizacja laboratoriów Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa świętokrzyskiego.

Wykonywane były badania wody do spożycia, wody powierzchniowej wykorzystywanej jako kąpieliska, wody z basenów kąpielowych, ciepłej wody użytkowej oraz naturalne wody butelkowane.

Województwo świętokrzyskie	Liczba badań	Liczba oznaczeń
woda do spożycia	4 143	30 298
woda powierzchniowa	21	42
woda z basenów kąpielowych	729	2 160
ciepła woda użytkowa	575	575
naturalne wody butelkowane	59	300
suma	5 527	33 375

Tabela 2. Liczba badań i oznaczeń wody wykonanych w ramach nadzoru organów PIS woj. świętokrzyskiego w 2023 r.

Województwo świętokrzyskie	Województwo świętokrzyskie		Suma
	powiatową	wojewódzką	
Badania wykonane przez Państwową Inspekcję Sanitarną	3 164	2 363	5 527
Oznaczenia wykonane przez Państwową Inspekcję Sanitarną	12 214	21 161	33 375

Tabela 3. Liczba badań i oznaczeń wody wykonanych w ramach nadzoru organów PIS woj. świętokrzyskiego w 2023 r. z wyróżnieniem powiatów.

Laboratoria PIS woj. świętokrzyskiego wyposażone są w nowoczesną wysokospecjalistyczną aparaturę. Posiadają certyfikaty Polskiego Centrum Akredytacji, uzyskały pozytywną ocenę w wyniku audytów przeprowadzonych przez PCA. Wiarygodność i kompetencje laboratoria potwierdziły w międzylaboratoryjnych badaniach porównawczych oraz badaniach biegłości organizowanych m.in. przez: LGC Standards (Wielka Brytania), Gdańską Fundację Wody, Ośrodek Badań i Kontroli Środowiska – Katowice, Ośrodek Badań Biegłości CLP-B – Jastrzębie Zdrój.

Charakterystyka poszczególnych grup urządzeń zaopatrzenia ludności w wodę

Wodociągi o produkcji $\leq 100 \text{ m}^3/\text{d}$

W 2023 r. na terenie powiatów woj. świętokrzyskiego znajdowało się 82 (80 – 2022 r.) wodociągów o produkcji poniżej $100 \text{ m}^3/\text{d}$. Urządzenia te stanowią 32,4% wszystkich wodociągów, ale zaopatrują tylko 4,2% ogółu odbiorców (w 2022 r. – 3,83%). Z jednego wodociągu korzystało średnio 589 osób. Wodę spełniającą wymagania sanitarne dostarczało 100% skontrolowanych urządzeń tej grupy.

Powiat	Według ewidencji (stan na 31.12.2023 r.)	w tym: skontrolowanych	Liczba ludności zaopatrywanej w wodę (w tys.)	% wodociągów spełniających wymagania sanitarne
buski	1	1	0,99	100
jędrzejowski	24	24	13,5	100
kazimierski	1	1	0,1	100
kielecki i m. Kielce	9	9	8,44	100
konecki	6	6	3,16	100
opatowski	10	10	3,75	100
ostrowiecki	6	6	4,43	100
pińczowski	6	6	3,26	100
sandomierski	5	5	2,47	100
skarżyski	1	1	0,26	100
starachowicki	1	1	0,26	100
staszowski	5	5	3,93	100
włoszczowski	7	7	3,76	100

Tabela 4. Wodociągi o produkcji $\leq 100 \text{ m}^3/\text{d}$.

Wodociągi o produkcji 101÷1000 m³/d

Pod nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej znajdowało się 149 (w 2022 r. – 149) wodociągów

o produkcji od 101 do 1000 m³/d (58,9% urządzeń wodociągowych z ewidencji).

Powiat	Według ewidencji (stan na 31.12.2023 r.)	w tym: skontrolowanych	Liczba ludności zaopatrywanej w wodę (w tys.)	% wodociągów spełniających wymagani sanitarne
buski	11	11	33,15	100
jędrzejowski	14	14	13,53	100
kazimierski	3	3	5,19	100
kielecki i m. Kielce	45	45	141,63	100
konecki	10	10	33,82	100
opatowski	12	12	35,83	100
ostrowiecki	12	12	32,14	100
pińczowski	7	7	18,56	100
sandomierski	10	10	34,75	100
skarżyski	4	4	12,63	100
starachowicki	4	4	20,50	100
staszowski	5	5	27,44	100
włoszczowski	12	12	25,04	100

Tabela 5. Wodociągi o produkcji 101÷1000 m³/d.

Wodociągi tej grupy zaopatrują największą liczbę ludności korzystającą ze zbiorowego zaopatrzenia w wodę do spożycia. Dostarczały one wodę dla 456 tys. osób (39,7% odbiorców, w 2022 r. – 38,8%). Średnio jedno urządzenie zaopatrywało 3061 osób. W 2023 r. przeprowadzono kontrolę wszystkich wodociągów. Wodę spełniającą wymagania dostarczało 100% urządzeń tej grupy.

gi o produkcji 1001÷10000 m³/d stanowiły 7,9% wszystkich wodociągów i zaopatrywały 33,6% odbiorców (386,2 tys. osób, tj. o 12,3 tys. osób mniej niż w 2022 r.). Średnio jedno urządzenie zaopatrywało 19312 osób. Kontrola przeprowadzona we wszystkich 20 wodociągach wykazała, że dostarczają one wodę odpowiadającą wymogom zawartym w rozporządzeniu.

Wodociągi o produkcji 1001-10000 m³/d

W 2023 r. skontrolowano wszystkie 20 wodociągów znajdujących się w ewidencji. Wodociąg

Powiat	Według ewidencji (stan na 31.12.2023 r.)	w tym: skontrolowanych	Liczba ludności zaopatrywanej w wodę (w tys.)	% wodociągów spełniających wymagani sanitarne
buski	2	2	46,78	100
jędrzejowski	2	2	24,13	100
kazimierski	1	1	17,87	100
kielecki i m. Kielce	4	4	35,88	100
konecki	2	2	38,56	100
opatowski	1	1	9,10	100
ostrowiecki	1	1	62,49	100
pińczowski	1	1	13,48	100
sandomierski	1	1	29,55	100
skarżyski	2	2	55,78	100
starachowicki	-	-	-	100
staszowski	2	2	40,35	100
włoszczowski	1	1	12,24	100

Tabela 6. Wodociągi o produkcji 1001÷10000 m³/d

Wodociągi o produkcji 10001÷100000 m³/d

Na terenie woj. świętokrzyskiego znajdują się 2 urządzenia o produkcji od 10001 do 100000 m³/d, tj.:

- „Wodociąg Kielce” (powiat m. Kielce), zaopatrujący 196,5 tys. osób zamieszkałych w mieście Kielce oraz częściowo w gminach Zagnańsk i Maśłów. Wodociąg zasilany jest przez 36 studni głębinowych zlokalizowanych na terenie Kielc i Zagnańska. W 2023 r. woda do sieci podawana była z 26 studni głębinowych,
- „Wodociąg Trębowiec” (powiat starachowicki) – zaopatrujący 62,9 tys. osób. Źródło wody dla wodociągu stanowi 7 studni głębinowych znajdujących się w okolicach miejscowości Trębowiec Duży.

Wodociągi o tej produkcji stanowiły 0,8% wszystkich skontrolowanych wodociągów i zaopatrywały w wodę odpowiadającą wymaganiom 259 tys. osób na terenie woj. świętokrzyskiego (22,5% odbiorców). W stosunku do roku 2022 zaopatrywały one o 8 tys. osób mniej. Wszystkie urządzenia z tej grupy dostarczały wodę do spożycia dobrej jakości.

Inne podmioty zaopatrujące w wodę

W 2023 r. na 66 skontrolowanych urządzeń, woda we wszystkich spełniała wymogi obowiązującego rozporządzenia. Urządzenia tej klasy dostarczają wodę głównie do obiektów prowadzących działalność gospodarczą, budynków użyteczności publicznej, zamieszkania zbiorowego lub podmiotów działających na rynku spożywczym.

Ujęcia powierzchniowe

W woj. świętokrzyskim w 2023 r. znajdowały się 2 ujęcia powierzchniowe wykorzystywane do zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia, tj. Stary Korczyn i Nowy Korczyn. Ujęcia zlokalizowane są

na rzece Nidzie w powiecie buskim, tj.:

- Nowy Korczyn, gm. Nowy Korczyn; produkuje wodę w ilości 619 m³/d i zaopatruje ok. 4730 osób w 24 miejscowościach w gminie Nowy Korczyn (woj. świętokrzyskie),
- Stary Korczyn, gm. Nowy Korczyn; produkuje wodę w ilości ponad 1045 m³/d i zaopatruje 7320 osób w 40 miejscowościach w 5 gminach województw: małopolskiego i świętokrzyskiego.

Studnie publiczne

W 2023 r. żadne studnie publiczne nie znajdowały się w ewidencji Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa świętokrzyskiego.

Przyznane odstępstwa dla wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi

W 2023 r. na terenie woj. świętokrzyskiego urządzenia wodne nie dostarczały wody przydatnej do spożycia na warunkach przyznanego odstępstwa.

Woda do spożycia była badana w zakresie oznaczeń: barwa, mętność, pH, przewodność, zapach, smak, amonowy jon, bakterie grupy coli, Escherichia coli, żelazo, glin, azotyny, azotany, chlorki, siarczany, fluorki, bromiany, mangan, utlenialność, ogólny węgiel organiczny (TOC), kadm, ołów, srebro, miedź, nikiel, sód, selen, antymon, chrom og., arsen, cyjanki, rtęć, bor, benzen, 1,2-dichloroetan, benzo(a)piren, ΣTHM, Σtrichloroetenu i tetrachloroetenu, Σwielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych, Σpestycydów (α-HCH, β-HCH, γ-HCH, δ-HCH, HCB, chloropiryfos, bifentryna, procymidon, malation, heptachlor, λ-cyhalotrin, cypermetryna, α-endosulfan, β-endosulfan, S-endosulfan, p,p-DDT), ogólna liczba bakterii w 22 °C po 72 godzinach inkubacji, enterokoki kałowe. Badania były wykonywane w ramach nadzoru sanitarnego oraz w sytuacjach interwencji konsumentów, po przeprowadzonych działaniach naprawczych, usuniętych awariach itp.

Województwo	laboratorium	Badania wody do spożycia			Suma
		fizyczne	chemiczne	mikrobiologiczne	
świętokrzyskie	WSSE Kielce	640	580	661	1 881
	PSSE Busko-Zdrój	208	66	208	482
	PSSE Sandomierz	176	86	183	445
	PSSE Skarżysko-Kam.	157	85	166	408
	PSSE Starachowice	148	7	175	330
	PSSE Włoszczowa	262	72	263	597
Suma					4 143

Tabela 7. Zestawienie badań wody do spożycia wykonanych przez laboratoria PIS woj. świętokrzyskiego w 2023 r.

Badania ciepłej wody użytkowej

W 2023 r. laboratoria Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa świętokrzyskiego wykonały

575 badania ciepłej wody na obecność bakterii z rodzaju Legionella sp.

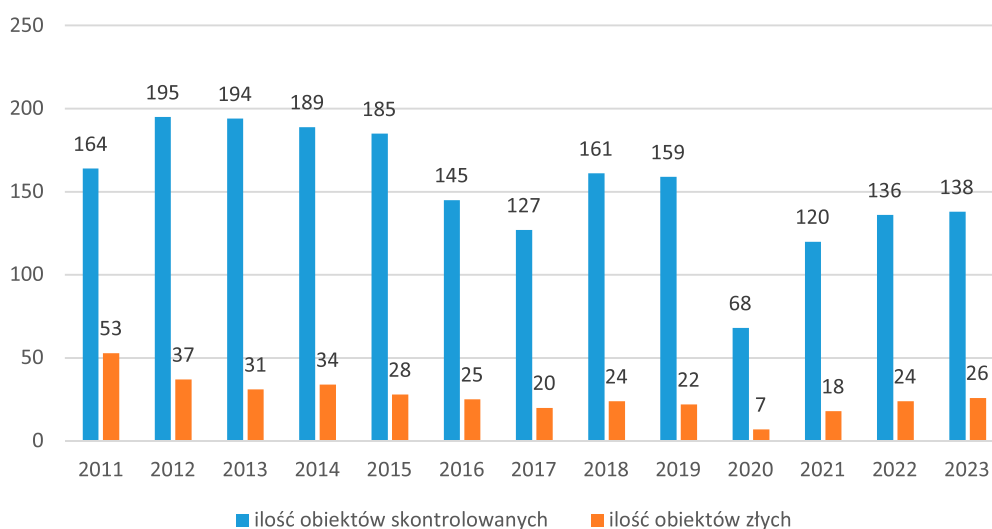
Województwo	Badania Legionella sp.		Suma
	laboratorium	liczba badań	
świętokrzyskie	WSSE Kielce	134	575
	PSSE Busko-Zdrój	178	
	PSSE Sandomierz	38	
	PSSE Skarżysko-Kam.	79	
	PSSE Starachowice	89	
	PSSE Włoszczowa	57	

Tabela 8. Zestawienie badań Legionella sp. wykonanych w ramach nadzoru przez laboratoria PIS woj. świętokrzyskiego w 2023 r.

Badania ciepłej wody w szpitalach i w budynkach zamieszkania zbiorowego na obecność pałeczek Legionella sp.

Zgodnie z obowiązkiem nadzoru nad obiektami w kierunku obecności bakterii Legionella sp. w ciepłej wodzie użytkowej w podmiotach wykonujących działalność leczniczą i budynkach zamieszkania zbiorowego, jakie nakłada rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, przedstawiciele Państwowej Inspekcji Sani-

tarnej w woj. świętokrzyskim oraz zarządcy obiektów w 2023 r. przeprowadzili badania na obecność pałeczek Legionella sp. w wytypowanych obiektach na terenie całego województwa (szpitale, domy pomocy społecznej, hotele, internaty, domy dziecka, itp.). W wyniku kontroli 138 obiektów, zły stan instalacji wodociągowej wody ciepłej stwierdzono w 26 przypadkach (18,8%). Dla porównania w 2022 r. na 136 skontrolowanych obiektów ponadnormatywną ilość pałeczek Legionella sp. stwierdzono w 24 przypadkach (17,6%).

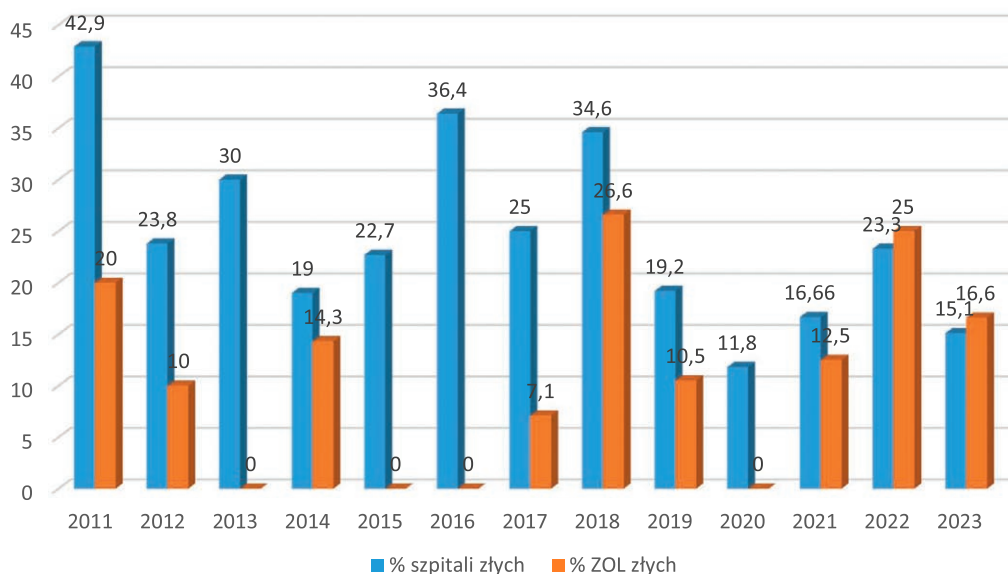
Wykres 3. Ilość skontrolowanych obiektów na obecność pałeczek Legionella sp. w latach 2011÷2023.

Badania ciepłej wody użytkowej w podmiotach leczniczych wykonujących stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne

Na obecność bakterii Legionella sp. w ciepłej wodzie użytkowej skontrolowano 33 budynki szpitali świadczących całodobowe świadczenia zdrowotne. Obecność pałeczek Legionella sp. w ilości większej niż dopuszcza rozporządzenie stwierdzono w 5 szpitalach (15,1%). W związku ze stwierdzoną obecnością Legionella sp. na oddziałach szpitalnych w ilości większej niż wartość dopuszczalna, wydano

decyzje administracyjne nakazujące podjęcie działań zmierzających do redukcji liczby bakterii.

Ponadto, próbki wody do badań pobrano w 18 hospicjach, zakładach opiekuńczo-leczniczych, zakładach pielęgnacyjno-opiekuńczych i innych obiektach świadczących stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne, ponadnormatywne skażenie wykazano w 3 obiektach (16,7%). W żadnym spośród 15 skontrolowanych sanatoriów nie stwierdzono ponadnormatywnej obecności pałeczek Legionella sp.

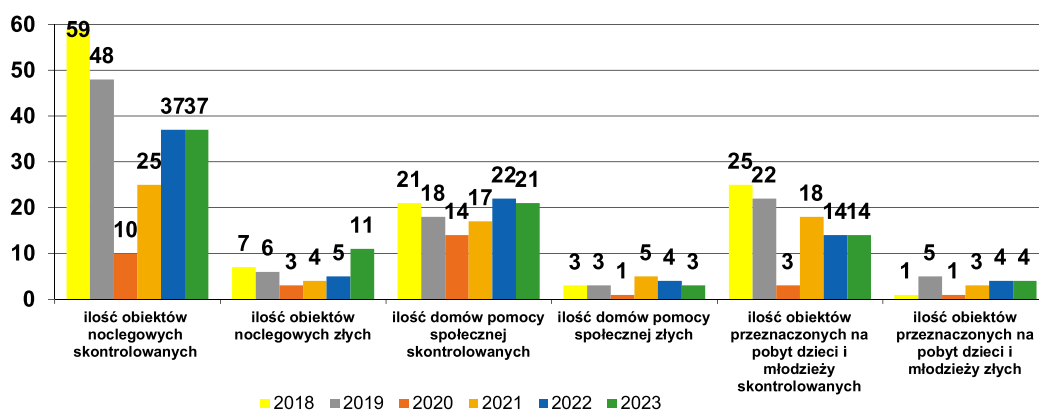

Wykres 4. Odsetek (%) obiektów skontrolowanych na obecność pałeczek Legionella sp.

Badania ciepłej wody użytkowej w budynkach zamieszkania zbiorowego

W 2023 r. w woj. świętokrzyskim przebadano na obecności bakterii Legionella sp. instalacje ciepłej wody użytkowej w 72 obiektach zamieszkania zbiorowego, tj. w 21 domach pomocy społecznej, 37 obiektach noclegowych (hotele, motele, pensjonaty, pokoje gościnne, itp.) oraz 14 obiektach przeznaczonych na pobyt dzieci i młodzieży (internaty, ośrodki szkolno-wychowawcze, domy

dziecka). Przekroczenia dopuszczalnych wartości pałeczek Legionella sp. stwierdzono w 18 obiektach zamieszkania zbiorowego, tj. 25% zbadanych. W wyniku stwierdzonych przekroczeń pałeczek Legionella sp. w ww. obiektach wydano decyzje administracyjne nakazujące podjęcie stosownych działań, w celu doprowadzenia jakości wody ciepłej użytkowej w tego typu obiektach do wartości zgodnych z rozporządzeniem.

Wykres 5. Ilość skontrolowanych obiektów zamieszkania zbiorowego na obecność pałeczek Legionella sp.

Wnioski:

1. Liczba stałych mieszkańców woj. świętokrzyskiego korzystających z wody dostarczonej przez wodociągi i inne podmioty zaopatrzące w wodę wynosiła w 2023 r. 1,153 mln i jest nieznacznie mniejsza niż w latach poprzednich.
2. W 2023 r. 100% ludności korzystało z wody spełniającej wymagania sanitarne.
3. Podobnie jak w latach ubiegłych, w zbiorowym zaopatrzeniu ludności w wodę zwiększa się udział wodociągów o produkcji 1001÷10000 m³/d.
4. Wodociągi o produkcji 101÷1000 m³/d zaopatrują największą liczbę ludności w wodę do spożycia w woj. świętokrzyskim – 456,0 tys. osób.

5. Podobnie jak w latach poprzednich, w części wodociągów utrzymuje się podwyższony (w granicach normy) poziom azotanów wynikający z niewłaściwej gospodarki ściekowej, braku kanalizacji, zbyt intensywnego nawożenia upraw.
6. Na skażenie wody i namnażanie się bakterii Legionella sp. w instalacjach wody ciepłej w nadzorowanych obiektach, w dużym stopniu ma wpływ jej zły stan techniczny i higieniczny, jej niewłaściwa eksploatacja, zbyt niska temperatura wody, obecność tak zwanych „ślepych odcinków” oraz brak lub zbyt niska częstotliwość przeprowadzanej dezynfekcji instalacji wody ciepłej.

STAN SANITARNY PŁYWALNI ORAZ MIEJSC WYKORZYSTYWANYCH DO KĄPIELI I KĄPIELISK

Wprowadzenie

W 2023 r. laboratoria Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa świętokrzyskiego wykonały łącznie 729 badań jakości wody na pływalniach. Zakres badań wody basenowej najczęściej obejmował parametry:

- Escherichia coli,
- Pseudomonas aeruginosa,
- gronkowce koagulazododatnie,
- ogólna liczba mikroorganizmów w 36 °C po 48 godzinach inkubacji,
- Legionella sp.,
- mętność,
- chloroform,
- ΣTHM (chloroform, bromoform, dichlorobromometan, dibromochlorometan),

- azotany,
- utlenialność,
- chlor wolny, chlor ogólny, chlor związany,
- potencjał redox,
- glin,
- żelazo.

Poniższa tabela uwzględnia badania wykonane wyłącznie w ramach podejmowanych działań profilaktyczno-prewencyjnych zmierzających do zapewnienia bezpieczeństwa osób kąpiących się. Ilość badań dla każdego obiektu była ustalana indywidualnie przez terenowo właściwego inspektora sanitarnego w zależności od stanu obiektu i wyników badań kontrolnych.

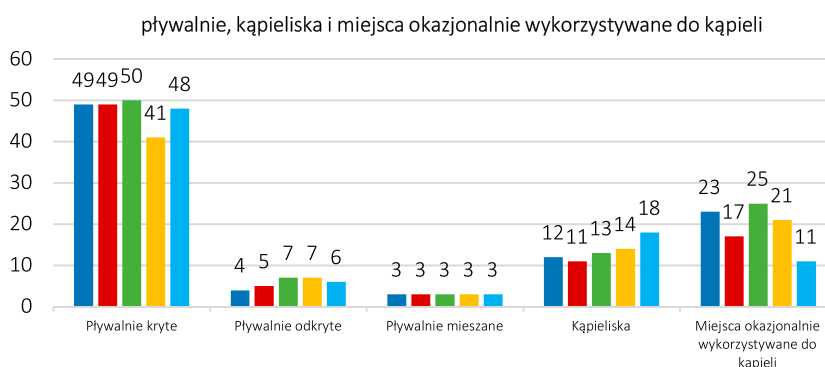
Województwo	Laboratorium	Badania wody na pływalniach			Suma
		fizyczne	chemiczne	mikrobiologiczne	
świętokrzyskie	WSSE Kielce	67	151	98	316
	PSSE Busko-Zdrój	45	78	64	187
	PSSE Sandomierz	18	18	34	70
	PSSE Skarżysko-Kam.	17	17	26	60
	PSSE Starachowice	21	21	21	63
	PSSE Włoszczowa	10	10	13	33
Suma					729

Tabela 1. Zestawienie badań wody na pływalniach wykonanych przez laboratoria PIS woj. świętokrzyskiego w 2023 r.

Pływalnie, kąpieliska i miejsca okazjonalnie wykorzystywane do kąpeli to wyznaczone obszary wodne i miejsca rekreacji chętnie odwiedzane przez mieszkańców województwa świętokrzyskiego.

W 2023 r. na terenie województwa świętokrzyskiego objęto nadzorem 86 tego typu obiektów, tj. 57 pływalni, w tym: 48 krytych, 6 odkrytych i 3 mie-

szane (kryto-odkryte) oraz 18 kąpielisk i 11 miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpeli. Ponadto, nadzorowanych jest 10 basenów rehabilitacyjnych zlokalizowanych w sanatoriach i szpitalach uzdrowiskowych na terenie Buska-Zdroju i Solca-Zdroju w powiecie buskim.

Wykres 1. Liczba poszczególnych rodzajów w/w obiektów znajdujących się w ewidencji w latach 2019 – 2023.

Nadzór nad jakością wody oraz stan sanitarny pływalni

W celu zapewnienia bezpieczeństwa zdrowotnego wszystkim użytkownikom pływalni, właściciel lub zarządca obiektu zobowiązany jest do prowadzenia systematycznych i udokumentowanych badań jakości wody, prowadzonych zgodnie z harmonogramem ustalonym z właściwym państwowym powiatowym inspektorem sanitarnym oraz w przypadku pogorszenia jej jakości. Nadzór nad systematycznością poborów wody i udokumentowaniem badań jakości wody przez właściciela lub zarządcę pływalni prowadzi Państwowa Inspekcja Sanitarna.

W 2023 r. skontrolowano 46 pływalni krytych, 6 odkrytych i 3 mieszane (kryto-odkryte), co stanowiło 96,5% wszystkich pływalni. Kontrole pływalni w województwie świętokrzyskim wykazały, że w nadzorowanych obiektach prowadzone są systematyczne i udokumentowane badania jakości wody. Stwierdzono również, że zarządzający pływalniami dokonują systematycznego i udokumentowanego nadzoru prac urzędów oraz rejestrowania wyników pomiaru jakości wody na pływalniach z częstotliwością oraz w zakresie parametrów wymaganych w rozporządzeniu oraz sporządzają komunikaty zgodne z obowiązującymi przepisami. Wydano 47 zbiorczych ocen pływalni odpowiadających wymaganiom.

W roku 2023 dla pływalni w województwie świętokrzyskim wydano 59 decyzji, dotyczących: zakazu kąpeli z powodu ponadnormatywnych wyników badania wody w nieckach basenowych, wymierzające opłatę za ponadnormatywne wyniki badania wody, złego stanu technicznego pływalni, przydatności wody do kąpeli i wymierzające opłatę za stwierdzone nieprawidłowości, stanu sanitarno-technicznego pomieszczeń strefy basenowej, o przydatności wody do kąpeli i 4 mandaty karne na kwotę 1400 PLN, które nałożono w związku z zaniedbaniami w zakresie bieżącego stanu sanitarno-porządkowego pływalni. Ponadto, każ-

dorazowo w przypadku wystąpienia pogorszenia jakości wody w nieckach basenowych, zarządcy niezwłocznie podejmowali natychmiastowe działania naprawcze zapewniające użytkownikom basenów bezpieczną kąpiel oraz informowali o nieprawidłowościach właściwego miejscowo państwowego powiatowego inspektora sanitarnego.

Nadzór nad jakością wody oraz stan sanitarny kąpielisk i miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpeli

Do najistotniejszych elementów nadzoru sanitarnego nad kąpieliskami i miejscami okazjonalnie wykorzystywanymi do kąpeli należy ocena jakości wody, prowadzona zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie prowadzenia nadzoru nad jakością wody w kąpieliskach i miejscach okazjonalnie wykorzystywanych do kąpeli, poprzez analizę laboratoryjną występowania *Escherichia coli* i enterokoków oraz nadzór wizualny wody w zakresie zakwitów sinic i obecności w wodzie zanieczyszczeń, takich jak: materiały smoliste, szkło, tworzywa sztuczne, guma lub inne odpady (w ilości niedającej się natychmiast usunąć).

W 2023 r. pod nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej w woj. świętokrzyskim znajdowało się 18 kąpielisk, tj.: Andrzejówka, Borków, Cedzyna Wschód, Cedzyna Zachód, Morawica, Strawczyn, Wilków w pow. kieleckim, Rejów, Suchedniów i Bliżyn w pow. skarżyskim, Sielpia, Radoszyce w pow. koneckim, Piachy i Lubianka w Starachowicach, Radzanów w pow. buskim, Sędziszów w pow. jędrzejowskim, Gutwin w Ostrowcu Świętokrzyskim oraz Golejów w powiecie staszowskim oraz 11 miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpeli. W roku 2023 przybyły 4 kąpieliska: Andrzejówka, Cedzyna Wschód, Cedzyna Zachód w pow. kieleckim i Lubianka w Starachowicach.

Po przeprowadzeniu kompleksowej rewitalizacji terenu i zbiornika nad zalewem Andrzejówka w gminie Chmielnik, zostało oddane do użytku kąpielisko. Oczyszczono zalew, powiększono plażę

z piaskiem z betonowymi leżakami oraz wybudowano budynek sanitarny, pomost i wiatę łukową. Wokół zalewu powstała ścieżka pieszo-rowerowa, a na zbiorniku zostały zamontowane pomosty pływające. Ponadto, przygotowano trasę edukacyjną z interaktywnymi tablicami, informującymi o występujących na tym terenie unikatowych gatunkach roślin i zwierząt. Przy zalewie utworzono także nowoczesny mini plac zabaw. Rekreacyjny charakter zbiornika podkreśla ogólnodostępna siłownia zewnętrzna. Powstało też miejsce na ognisko oraz boksy wyposażone w betonowe grille. Na całym terenie zamontowane zostały wygodne ławki oraz kosze na odpady.

W Starachowicach oddano do użytkowania kompleks rekreacyjny wraz z kąpieliskiem Lubianka. W skład całej infrastruktury weszły: plaża z dostępem do bezpiecznej kąpeli ograniczonej bojami i pomostami, zielone trasy przy plaży, budynki wyposażone w zaplecza sanitarne z przebieralniami, prysznicami i ubikacjami, przystań zlokalizowana przy pomoście i budynku wypożyczalni sprzętu wodnego, strefa rekreacyjno-sportowa, ścieżki piesze i rowerowe, parkingi, obiekt gastronomiczny oraz promenady – drewniana i kamienna będące głównym elementem układu przestrzennego obiektu.

Na terenie zalewu w Cedzynie powstały dwa kąpieliska: Cedzyna Wschód i Cedzyna Zachód. W obu przypadkach wyznaczono strefy w wodzie - do kąpeli oraz na plaży - do rekreacji i sportu. Wydzielone zostały miejsca do kąpeli dla dzieci i punkty dla ratowników. Plaże są strzeżone. Na terenie kąpielisk znajduje się dostateczna ilość toalet i koszy na śmieci oraz przebieralnie dla plażowiczów. W widocznych miejscach umieszczono regulaminy kąpielisk i tablice informacyjne. Przy zbiorniku od strony gminy Górno znajduje się sześć bezpłatnych parkingów oraz tzw. strefa rekreacji i rozrywki. Tu znajduje się duża, piaszczysta plaża, Nad zalewem ustawione są ławeczki i oświetlenie. Są również wydzielone miejsca na zorganizowanie ogniska. Wzdłuż linii brzegowej prowadzi ścieżka edukacyjna, pieszo-rowerowa. Na północno-zachodnim brzegu zalewu dzierżawionym przez Świętokrzyskie Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe znajduje się wypożyczalnia rowerów wodnych, kajaków, desek, motorówek czy skuterów wodnych. Wzdłuż zachodniego brzegu zbiornika, na terenach leśnych, od strony Woli Kopcowej, znajduje się strefa ciszy, w której wybudowano cztery drewniane edukacyjne zadaszania, drewniany pomost, cztery pomosty pływające dla wędkarzy, stojaki dla rowerów, punkt widokowy, zadaszony altany z wydzielonymi miejscami do grillowania. Cały teren jest oświetlony i objęty monitoringiem. Ponadto, znajdują się tam atrakcje,

szczególnie dla najmłodszych, takie jak: peryskop, szumiące rury, kółko i krzyżyk, gra Chińczyk, skrzynia wiatrów, czy panel sensoryczny.

Skontrolowano wszystkie kąpieliska i miejsca okazjonalnie wykorzystywane do kąpeli. W kąpieliskach wydano 88 ocen o przydatności wody do kąpeli i 2 oceny o nieprzydatności wody do kąpeli z powodu zakwitów sinic: w kąpielisku Strawczyn w powiecie kieleckim oraz w kąpielisku Rejów w Skarżysku Kamiennej.

W miejscach okazjonalnie wykorzystywanych do kąpeli woda spełniała wymogi obowiązującego rozporządzenia, z wyjątkiem 1 miejsca w Klekocie ze względu na zakwit sinic i zanieczyszczenie mikrobiologiczne wody.

W wyniku kontroli plaż kąpielisk i miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpeli stwierdzane nieliczne nieprawidłowości w zakresie utrzymania ich w czystości były na bieżąco usuwane. Wszystkie kąpieliska i miejsca okazjonalnie wykorzystywane do kąpeli posiadały tablice informacyjne z informacjami zgodnymi z obowiązującym rozporządzeniem.

Wszystkie plaże wyposażone były w toalety i kosze na śmieci, a w większości były również przebieralnie i prysznice. Przy większości zbiorników z roku na rok można stwierdzić rozbudowę bazy wypoczynkowej zapewniającej wypoczywającym coraz więcej atrakcji w trakcie wypoczynku. Zaliczyć można do nich różnorodne elementy infrastruktury, takie jak: boiska sportowe, place zabaw dla dzieci oraz wypożyczalnie kajaków i rowerów wodnych czy motorówek. Przy plażach działały punkty małej gastronomii, wypożyczalnie sprzętu.

Przeprowadzone kontrole na kąpieliskach i w miejscach okazjonalnie wykorzystywanych do kąpeli nie wykazały większych zastrzeżeń. Na wszystkich obiektach nad bezpieczeństwem osób kąpiących się czuwali przeszkoleni ratownicy.

Klasyfikacja jakości wody w kąpieliskach

Klasyfikacja wody w kąpielisku zgodnie z ustawą z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne, wprowadzona jest definicją, przez którą rozumie się przyporządkowanie wody w kąpielisku do odpowiedniej klasy, ze względu na jej właściwości dokonane przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

Klasyfikacja w kąpielisku przeprowadzana jest na podstawie zestawu danych o jakości wody w kąpielisku, opracowanego w odniesieniu do danego sezonu kąpielowego oraz trzech poprzedzających sezonów kąpielowych, zgodnie z procedurą określoną w ww. rozporządzeniu. Zgodnie z wymaganiami Komisji Europejskiej klasyfikacja wody w kąpielisku, o której mowa w ustawie Prawo wodne, została sporządzona po uzyskaniu pełnego zestawu danych o jakości wody.

liczba kąpielisk w sezonie kąpielowym w 2023 r.	klasyfikacja kąpielisk w 2023 r. oraz kąpieliska niepodlegające klasyfikacji					
	doskonała	dobra	dostateczna	niedostateczna	nowe kąpielisko ¹⁾	niewystarczające próbkobranie ²⁾
18	4	6	0	2	6	0

Tabela 2. Klasyfikacja wody w kąpieliskach

¹⁾ - nowe kąpielisko, które nie podlega jeszcze klasyfikacji z uwagi na niewystarczający zestaw danych o jakości wody w kąpielisku

²⁾ - niespełnienie kryteriów częstotliwości oraz liczby próbek wchodzących do zestawu danych do oceny jakości wody (pierwsza próbka nie pobrana na krótko przed początkiem sezonu, niezachowanie częstotliwości próbkobrania w trakcie sezonu kąpielowego – maksymalny odstęp między badaniami nie dłuższy niż jeden miesiąc, brak zestawu danych do klasyfikacji).

W 2023 r. w województwie świętokrzyskim klasyfikacja jakości wody mogła zostać wykonana dla 12 kąpielisk z uwagi na dostępność pełnych zestawów danych o jakości wody, niezbędnych do przeprowadzenia przyporządkowania kąpielisk do poszczególnych klas jakości wody. Jako doskonałe sklasyfikowano 4 kąpieliska: Sędziszów (powiat jędrzejowski), Sielpia (powiat konecki), Gutwin (powiat ostrowiecki) i Golejów (powiat staszowski). 6 kąpielisk: Suchedniów, Rejów – dzika plaża i Bliżyn (powiat skarżyski), Morawica i Strawczyn (powiat kielecki) oraz Piachy w Starachowicach otrzymały status jakości wody dobra. Natomiast w 2 kąpieliskach: Borków i Wilków (powiat kielecki) jakość wody w dalszym ciągu jest niedostateczna. W pozostałych 6 kąpieliskach: Andrzejówka, Cedzyna strona wschodnia i Cedzyna strona zachodnia (powiat kielecki), Radzanów (powiat buski), Radoszyce (powiat konecki) i Lubianka w Starachowicach, nie można było przeprowadzić klasyfikacji ze względu na brak pełnego zestawu danych o jakości wody.

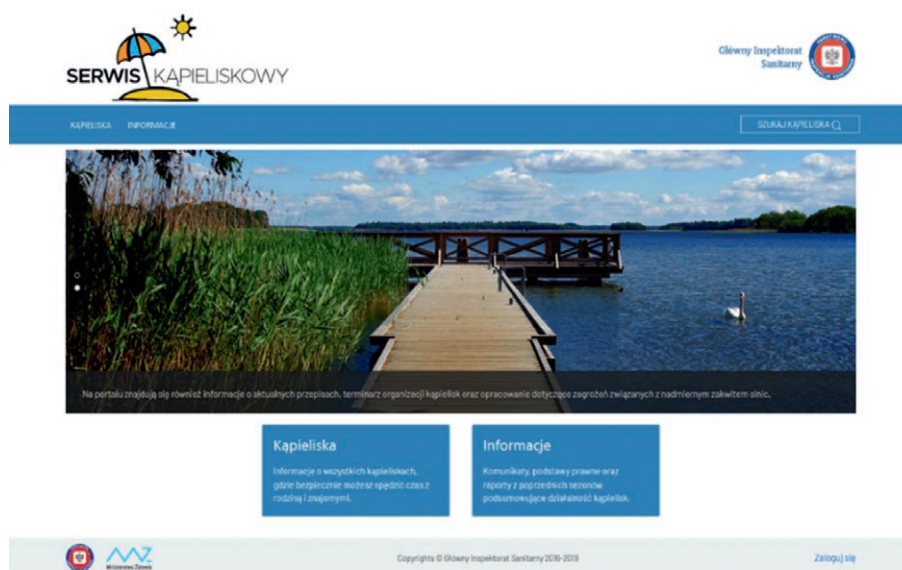
Serwis kąpieliskowy

Zgodnie z ustawą z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne, organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej są

obowiązane do prowadzenia „Serwisu kąpieliskowego”, który dostępny jest na stronie internetowej Głównego Inspektoratu Sanitarnego pod adresem <http://sk.gis.gov.pl/>.

Celem „Serwisu kąpieliskowego” jest przede wszystkim natychmiastowe przekazywanie i rozpowszechnianie informacji o jakości wody w kąpieliskach podczas letniego wypoczynku, tak aby minimalizować ryzyko zdrowotne osób kąpiących się. Na podstawie sprawozdania z badania jakości wody prowadzonego dla każdego kąpieliska, właściwy państwowy powiatowy inspektor sanitarny dokonuje bieżącej oceny jakości wody w celu określenia jej przydatności do kąpiei.

ŚPWIS w sezonie letnim 2023 r. informował na bieżąco zainteresowane urzędy i instytucje oraz środki masowego przekazu o jakości wody w kąpieliskach i miejscach wykorzystywanych do kąpiei. Bieżące informacje o jakości wody w kąpieliskach zamieszczane były również na stronach internetowych Głównego Inspektoratu Sanitarnego (sk.gis.gov.pl), Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Kielcach oraz na stronach internetowych państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych województwa świętokrzyskiego.

Ilustracja 1. Strona internetowa „Serwis Kąpieliskowy”.

Wnioski

1. W kąpieliskach na bieżąco monitorowana jest jakość wody przez właścicieli/zarządców i służby sanitarne, co eliminuje powstałe zagrożenia i świadczy o dobrym nadzorze nad jakością wody.
2. Sukcesywnie, z roku na rok na pływalniach i w kąpieliskach podnoszone są standardy istniejącej infrastruktury i wyposażenia tych obiektów.
3. Na pogorszoną jakość wody w niektórych kąpieliskach województwa świętokrzyskiego, znaczący wpływ ma w dalszym ciągu nieuregulowana gospodarka ściekowa pobliskich miejscowości.
4. Na terenie województwa świętokrzyskiego zwiększyła się ilość kąpielisk w stosunku do lat poprzednich. Jednak w dalszym ciągu jest ich mało, co nie wpływa pozytywnie na bezpieczeństwo osób korzystających ze zbiorników wodnych.
5. Istnieją popularne miejsca wypoczynku i rekreacji wodnej, które nie posiadają statusu kąpieliska ani miejsca okazjonalnie wykorzystywanego do kąpeli. Takie zbiorniki nie są odpowiednio strzeżone ani oznakowane, a woda w nich nie jest badana. W związku z powyższym stwarzają duże zagrożenie dla zdrowia osób kąpiących się w nich.

STAN SANITARNY OBIEKTÓW UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ ORAZ PODMIOTÓW WYKONUJĄCYCH DZIAŁALNOŚĆ LECZNICZĄ

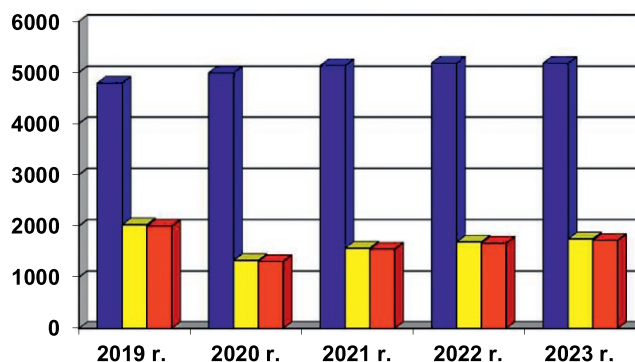
Wprowadzenie

Państwowa Inspekcja Sanitarna w woj. świętokrzyskim w 2023 r. na 5181 obiektów użyteczności publicznej znajdujących się w ewidencji skontrolowała 1747, co stanowiło 33,7 % wszystkich obiektów użyteczności publicznej. Powyższa liczba nie obejmuje urządzeń wodnych, kąpielisk i miejsc wykorzystywanych do kąpieli oraz podmiotów leczniczych.

Na koniec 2023 r. nieprawidłowości stwierdzono w 28 obiektach, co stanowiło 1,6% wszystkich

skontrolowanych. Jako złe pod względem technicznym oceniono – 14 obiektów, pod względem higieniczno-sanitarnym 12, a pod względem higieniczno-sanitarnym i technicznym – 2.

Obiekty użyteczności publicznej stanowią najliczniejszą i najbardziej zróżnicowaną grupę, zarówno odnośnie ich przeznaczenia oraz standardów sanitarnych i technicznych.

- obiekty w ewidencji
- obiekty skontrolowane w roku sprawozdawczym
- obiekty ocenione pozytywnie

Wykres 1. Liczba obiektów użyteczności publicznej w latach 2019 ÷ 2023.

Stan sanitarny wybranych obiektów

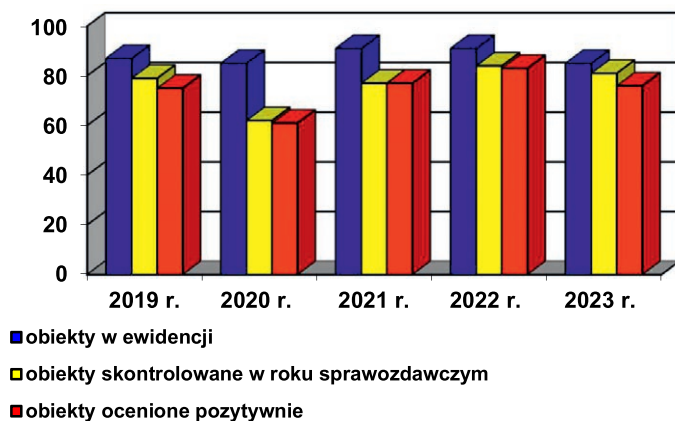
Ustępy publiczne

W 2023 r. w ewidencji znajdowało się 85 ustępów publicznych, w tym 75 to ustępy stałe. Skontrolowano 81 (95,3% znajdujących się w ewidencji). Ustępy publiczne tymczasowe (10) zlokalizowane były najczęściej na terenach rekreacyjnych i głównych szlakach turystycznych często odwiedzanych przez turystów. W roku sprawozdawczym oceniono bieżący stan sanitarny kontrolowanych ustępów publicznych w większości jako niebudzący

zastrzeżeń. W 5 obiektach w Kielcach stwierdzono zaniedbania w zakresie bieżącego stanu sanitarno-porządkowego w związku z czym podjęto działania represyjne i nałożono mandaty karne.

Pozostałe obiekty funkcjonowały z zachowaniem reżimu sanitarnego i przestrzeganiem wymogów zawartych w przepisach prawa.

Ustępy posiadały widoczne oznakowanie. Powierzchnie ścian i podłóg wykonane były z materiałów umożliwiającymi mycie i dezynfekcję oraz wyposażone były w środki higieny osobistej.

Wykres 2. Liczba ustępów publicznych w latach 2019÷2023.

W dalszym ciągu w województwie świętokrzyskim stwierdza się zbyt małą ilość ustępów publicznych. Brak ustępów można zauważyć szczególnie w sezonie turystycznym w miejscach atrakcyjnych turystycznie i krajobrazowo oraz przy cmentarzach. Obserwuje się zwiększoną liczbę toalet dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych. Nieliczne z nich posiadają pomieszczenia z przewijakiem dla niemowląt.

W trakcie kontroli innych obiektów użyteczności publicznej będących pod nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej zwracano szczególną uwagę na możliwość korzystania przez klientów i interesantów z ustępów ogólnodostępnych. Ponadto kontrolowane były ustępy typu TOI-TOI wykorzystywane okazjonalnie podczas trwania i organiza-

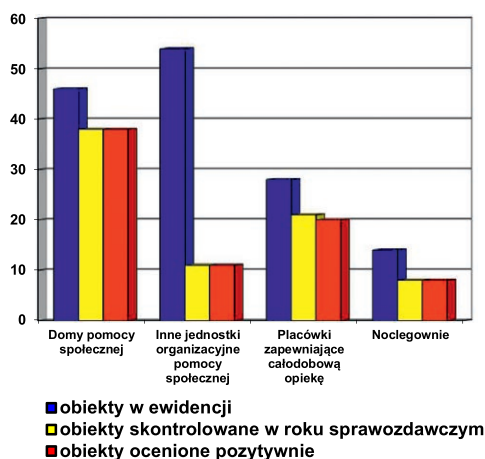
cji imprez masowych na terenie całego województwa świętokrzyskiego.

Obiekty opieki społecznej

W 2023 r. w ewidencji służb sanitarnych województwa świętokrzyskiego znajdowały się 142 obiekty opieki społecznej, w tym:

- 46 domów pomocy społecznej,
- 54 innych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej,
- 28 placówek zapewniających całodobową opiekę,
- 14 noclegowni i domów dla bezdomnych.

W tej grupie obiektów skontrolowano 78 placówek (54,9% z ewidencji).

Wykres 3. Obiekty opieki społecznej w 2023 r.

W 2023 r. przedstawiciele Państwowej Inspekcji Sanitarnej w województwie świętokrzyskim skontrolowali 38 domów pomocy społecznej, co stanowiło 82,6% tego typu obiektów. Podobnie jak w latach poprzednich, w 2023 r. w wielu domach poprawił się stan techniczny, co miało wpływ na podniesienie standardu świadczonych usług. Przeprowadzono szereg prac remontowych bądź

naprawczych. W większości pomalowano pokoje mieszkalne, pomieszczenia ogólnodostępne i pomocnicze, wymieniono część bielizny i mebli oraz sprzętu RTV i AGD. Budynek domów pomocy społecznej przystosowane są do potrzeb osób niepełnosprawnych. Mieszkańcy mają możliwość korzystania z różnych form terapii zajęciowej i ruchowej oraz fizykoterapii i hydroterapii. Wszystkie obiekty

w roku sprawozdawczym oceniono pozytywnie.

W 2023 r. w ewidencji organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. świętokrzyskiego znajdowało się 54 inne jednostki organizacyjne pomocy społecznej, do których zaliczono m.in. środowiskowe domy samopomocy. W tej grupie skontrolowano 11 obiektów (20,4%). Są to placówki pobytu dziennego, przeznaczone dla osób niepełnosprawnych intelektualnie i po trudnych doświadczeniach życiowych. W tej grupie obiektów podczas kontroli bieżących w roku sprawozdawczym nie stwierdzono nieprawidłowości.

W woj. świętokrzyskim w 2023 r. służby sanitarne nadzorowały 28 placówek zapewniających całodobową opiekę, do których należą: rodzinne domy opieki, schroniska dla matek, itp. W tej grupie obiektów skontrolowano 21 (75%). W jednym obiekcie w Kielcach stwierdzono zły stan sanitarny w wyniku czego nałożono mandat karny.

Ponadto nadzorowano 14 noclegowni, z czego 8 skontrolowano (57,1%). Noclegownie i domy dla bezdomnych dysponują bazą noclegową ze stałymi miejscami lub w trybie jednodniowym. W razie potrzeby, szczególnie w okresie zimowym organizowano dodatkowe miejsca do spania. Obiekty te dysponowały wieloosobowymi pomieszczeniami mieszkalnymi, pomieszczeniami higieniczno – sanitarnymi, wyposażonymi w podstawowe środki higieny, pomieszczeniami pomocniczymi prania i suszenia, magazynami oraz zapleczkami kuchennymi.

Większość placówek jest przystosowana dla potrzeb osób niepełnosprawnych (podjazdy, windy,

pochwyty w sanitariatach, szerokie drzwi, itp.). We wszystkich skontrolowanych obiektach nie stwierdzono nieprawidłowości w gospodarce wodno-ściekowej oraz w postępowaniu z bielizną czystą i brudną. Stan sanitarno porządkowy oceniono jako dobry. Obiekty posiadają procedury sprzątania, dezynfekcji, postępowania z bielizną czystą i brudną i odpadami komunalnymi oraz stosują rozdział sprzętu do sprzątania w zależności od rodzaju pomieszczeń.

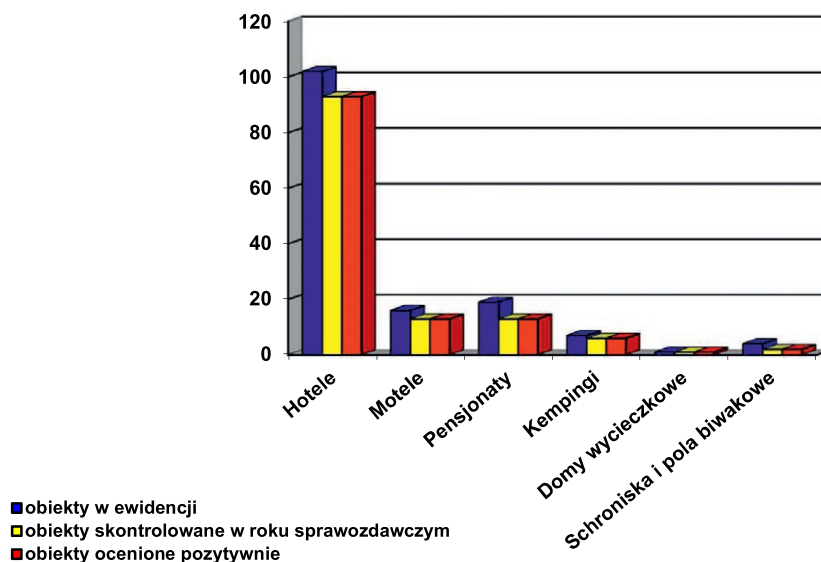
Wzrasta ilość obiektów przeznaczonych dla osób starszych prowadzonych w ramach działalności gospodarczej. Przeważnie są to obiekty niewielkie, kameralne, przeznaczone dla kilkunastu mieszkańców.

Obiekty hotelarskie

W 2023 r. w ewidencji znajdowało się 749 obiektów hotelarskich i innych obiektów, w których świadczone są usługi hotelarskie. Skontrolowano 270 (36,0%) tego typu obiektów.

Do tej grupy obiektów należą:

- 600 innych obiektów, w których świadczone są usługi hotelarskie,
- 102 hotele,
- 19 pensjonatów,
- 16 moteli,
- 7 kempingów,
- 4 schroniska młodzieżowe, schroniska i pola biwakowe,
- 1 dom wycieczkowy.

Wykres 4. Obiekty hotelarskie w 2023 r.

W 2023 r. pod nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej znajdowało się 102 hotele, skontrolowano 93 (91,2%). W okresie sprawozdawczym nie stwierdzono nieprawidłowości w kontrolowanych obiektach z tej grupy. Większość obiektów na te-

renie województwa świętokrzyskiego reprezentuje wysoki standard świadczonych usług. Hotele oferują pokoje z pełnymi węzłami sanitarnymi. Dobrze zorganizowanymi i zabezpieczonymi miejscami parkingowymi, zagospodarowanymi ziele-

nią. Większość hoteli posiada sale konferencyjne i sale przeznaczone do organizacji różnego rodzaju imprez. Obiekty w większości dostosowane są do potrzeb osób niepełnosprawnych. W trakcie kontroli szczególną uwagę zwracano na zabezpieczenie sanitarno-epidemiologiczne obiektów w aspekcie zagrożenia bakteriami *Legionella* sp. W związku z powyższym informowano właścicieli bądź zarządców o konieczności właściwej eksploatacji instalacji ciepłej wody użytkowej i klimatyzacji. Pobierano również z pryszniców próbki wody do badań mikrobiologicznych.

W 2023 r. Państwowa Inspekcja Sanitarna województwa świętokrzyskiego objęła nadzorem 16 moteli, z czego 13 skontrolowano (81,3%). Wszystkie skontrolowane obiekty z tej grupy oceniono jako dobre. Właściciele starają się w sposób systematyczny podnosić standard swoich obiektów. Przeprowadzają remonty, wymieniają wyposażenie pokoi, dbają o przyległy teren wokół obiektów i jego zagospodarowanie.

W województwie świętokrzyskim w 2023 r. służby sanitarne nadzorowały 19 pensjonatów, skontrolowano 13 (68,4%) i oceniono je jako dobre w okresie sprawozdawczym.

Z 12 kempingów, domów wycieczkowych oraz schronisk i pól biwakowych będących w ewidencji służb sanitarnych województwa świętokrzyskiego, skontrolowano 9, co stanowiło (75%). Wszystkie obiekty w okresie sprawozdawczym oceniono pozytywnie.

W 2023 r. ewidencją objęto 600 innych obiektów, w których świadczone są usługi hotelarskie. Do tej grupy obiektów należą gospodarstwa agroturystyczne, pokoje noclegowe, kwatery prywatne, ośrodki wypoczynkowe, itp. Większość tego typu obiektów znajduje się na terenach wiejskich, w 142 (23,7%) przeprowadzono kontrole. W jed-

nym obiekcie w powiecie kieleckim stwierdzono nieprawidłowości, w związku z powyższym prowadzone jest dalsze postępowanie.

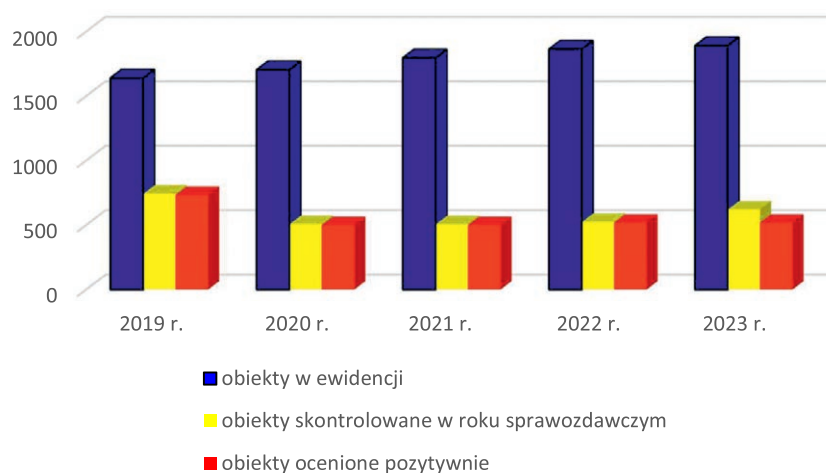
Obiekty hotelarskie posiadają procedury: sprzątania, dezynfekcji, postępowania z bielizną czystą i brudną i odpadami komunalnymi oraz stosują rozdział sprzętu do sprzątania w zależności od rodzaju pomieszczeń. Zapewniono w nich prawidłowe postępowanie z bielizną czystą i brudną oraz z odpadami komunalnymi, jak również prawidłową gospodarkę wodno-ściekową.

Obiekty służące jako baza noclegowa na terenie województwa świętokrzyskiego podlegają wzmożonym kontrolom sanitarnym, przede wszystkim przed rozpoczęciem sezonu turystycznego i w trakcie jego trwania.

Przeprowadzone kontrole w 2023 r. wykazały, iż obiekty świadczące usługi w okresie wakacyjnym jak i podczas sezonu zimowego, były dobrze przygotowane do przyjęcia gości.

Zakłady fryzjerskie, kosmetyczne i odnowy biologicznej

W 2023 r. na 1890 zakładów fryzjerskich, kosmetycznych, tatuażu i odnowy biologicznej, przedstawiciele Państwowej Inspekcji Sanitarnej w woj. świętokrzyskim skontrolowali 621 (32,9%) obiektów objętych ewidencją. W 8 stwierdzono nieprawidłowości (1,3%). Jako złe pod względem higieniczno-sanitarnym oceniono 5 obiektów w Kielcach, tj.: 4 zakłady kosmetyczne oraz 1 inny zakład, w których świadczone są łącznie więcej niż jedna z usług. Nieprawidłowy stan techniczny stwierdzono w 3 obiektach: 2 zakładach fryzjerskich w Końskich i Jędrzejowie i 1 zakładzie kosmetycznym w Kielcach. W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami prowadzone są postępowania administracyjne.

Wykres 5. Obiekty fryzjerskie, kosmetyczne i odnowy biologicznej w latach 2019÷2023.

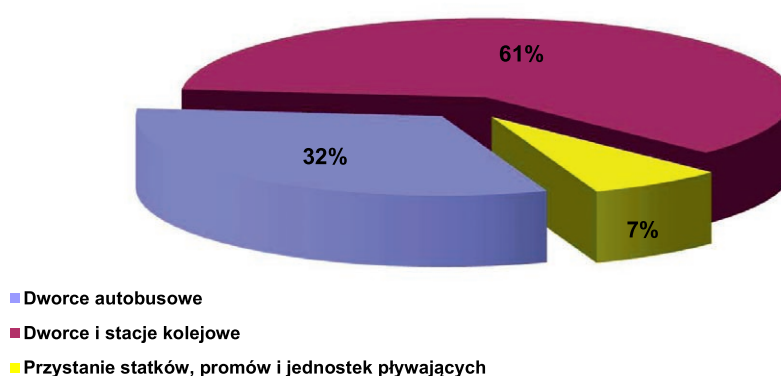
W obiektach dużą uwagę przywiązuje się do prowadzenia właściwej dezynfekcji przyborów fryzjerskich i sterylizacji narzędzi kosmetycznych, przestrzegania terminów ważności stosowanych środków chemicznych z uwagi na zagrożenie przeniesienia chorób zakaźnych oraz sposób magazynowania i postępowanie z bielizną czystą i brudną oraz odpadami niebezpiecznymi wytwarzanymi w zakładzie.

Podczas kontroli w obiektach, gdzie znajdują się solaria zwracano szczególną uwagę na przestrzeganie zapisów ustawy o ochronie zdrowia społeczeństwa przed następstwami korzystania z solarium, której głównym celem jest ochrona zdrowia ludzi przed szkodliwym działaniem promieniowania ultrafioletowego.

W tej grupie obiektów znajduje się 17 dworców i stacji PKP oraz 9 dworców autobusowych i 2 przystanki statków, promów pasażerskich i jednostek pływających rekreacyjnych i sportowych. Skontrolowano 19 obiektów (67,9%), nie stwierdzono nieprawidłowości.

Obiekty komunikacji publicznej

W tej grupie obiektów znajduje się 17 dworców i stacji PKP oraz 9 dworców autobusowych i 2 przystanki statków, promów pasażerskich i jednostek pływających rekreacyjnych i sportowych. Skontrolowano 19 obiektów (67,9%), nie stwierdzono nieprawidłowości.

Wykres 6. Struktura obiektów komunikacji publicznej w 2023 r.

Pomieszczenia ogólnodostępne dla pasażerów wraz z zapleczem sanitarnym są w dobrym stanie higieniczno-sanitarnym i technicznym. Nie kwestionowano również zagospodarowania terenu obejmującego wyznaczone miejsca postojowe oraz stanowiska dla osób podróżujących wyposażone w ławki i kosze na śmieci.

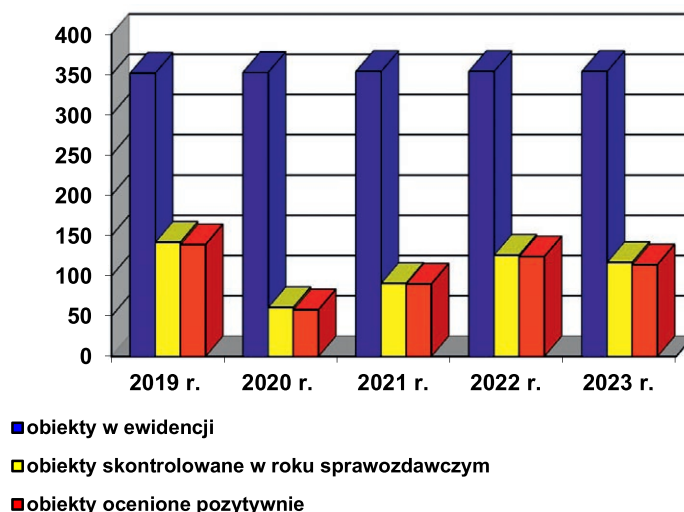
Ponadto nadzorem sanitarnym objęto także środki transportu publicznego. Skontrolowano ogółem 85 pojazdów, tj.: 46 autobusów komunikacji publicznej, 7 autobusów turystycznych, 20 wagonów w pociągach pasażerskich, 3 statki żeglugi śródlądowej i 9 innych środków transportu (taxi, busów, itp.). Stan sanitarny środków transportu oceniono jako dobry.

Cmentarze

W 2023 r. Państwowa Inspekcja Sanitarna obejmowała nadzorem 354 cmentarze, z których skontrolowano 117, co stanowi (33,1%) nekropolii objętych nadzorem.

Przeprowadzone kontrole przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej dotyczyły głównie utrzymania czystości i porządku na terenie cmentarzy i w ich otoczeniu, postępowania w zakresie gromadzenia i odbioru odpadów komunalnych, stanu technicznego ogrodzeń, zagospodarowania terenu cmentarnego, utwardzenia alejek, udostępniania urządzenia wodnego do czerpania wody na cele cmentarne. W większości cmentarzy utrzymane były w należytym porządku. Nieprawidłowości w postępowaniu z odpadami stwierdzono na 1 cmentarzu w powiecie ostrowieckim. Niewłaściwy stan techniczny stwierdzono na 2 nekropoliach: 1 w powiecie kazimierskim i 1 w powiecie kieleckim. Nieprawidłowości dotyczyły znacznych ubytków w ogrodzeniu.

W okresie sprawozdawczym organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa świętokrzyskiego wydawały decyzje zezwalające na wykonanie ekshumacji zwłok i nadzorowały wykonywanie powyższych czynności pod względem sanitarnym.

Wykres 7. Cmentarze w latach 2019-2023.

Nekropolie na ogół spełniają wymogi przepisów prawa, posiadają trwałe ogrodzenia, bieżącą wodę, wydzielone miejsca do gromadzenia odpadów, utwardzone alejki pomiędzy grobami. Coraz częściej zarządzający zapewniają toalety, najczęściej przenośne lub kontenerowe, szczególnie w trakcie wzmożonych okresów odwiedzin grobów.

Domy przedpogrzebowe

Na terenie województwa świętokrzyskiego ewidencją objęto 44 domy przedpogrzebowe, skontrolowano 31 (70,5%). Podczas kontroli zwracano szczególną uwagę na zachowanie reżimu sanitarnego, prowadzenie prawidłowej dezynfekcji powierzchni oraz gospodarowanie odpadami. Są to obiekty prowadzące kompleksowe usługi pogrzebowe, w zakresie przetrzymywania, przygotowania, transportu i obsługi ceremonii pogrzebowych. Nieprawidłowy stan techniczny powierzchni ścian stwierdzono w 1 domu przedpogrzebowym w powiecie kieleckim.

Ponadto skontrolowano 83 samochody do przewozu zwłok i szczątków ludzkich. Każdy z nich jest trwale oznakowany w sposób wskazujący na jego przeznaczenie. Kabina kierowcy jest trwale odizolowana od części, w której umieszczone są zwłoki lub szczątki ludzkie.

Skontrolowane środki transportu przeznaczone do przewozu zwłok lub szczątków ludzkich spełniają wymagania techniczne i sanitarne określone w przepisach prawa oraz posiadają stosowne wpisy dotyczące przeznaczenia samochodu w dowodach rejestracyjnych pojazdu.

Ponadto wydano wiele opinii sanitarnych dotyczących sprowadzenia zwłok i szczątków z zagranicy, przewozu zwłok powyżej 60 km, jak również decyzji zezwalających na wywóz zwłok i szczątków poza granicę kraju.

Inne obiekty użyteczności publicznej

W 2023 r. w ewidencji Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. świętokrzyskiego znajdowało się 1191 obiektów zakwalifikowanych jako inne obiekty użyteczności publicznej. Są to obiekty kultury, obiekty sportowe, stacje paliw, apteki, parkingi, tereny zielone, pralnie, itp.

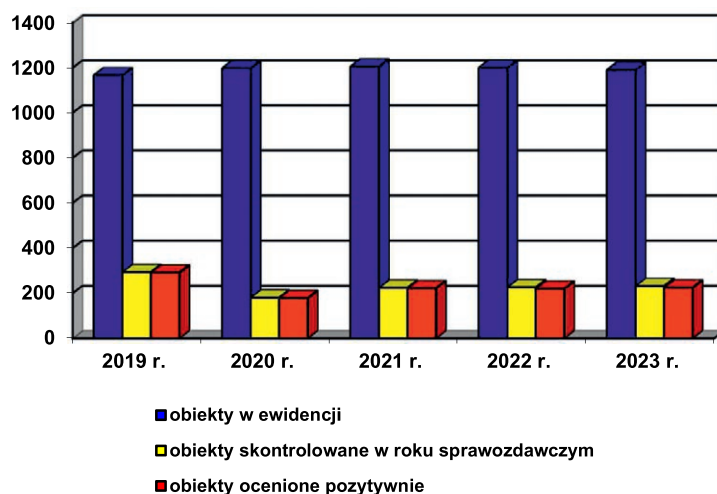
W okresie sprawozdawczym prowadzono wzmożony nadzór sanitarny terenów rekreacyjnych i parkingów, szczególnie w okresie trwania sezonu letniego. Zwracano szczególną uwagę na gospodarkę odpadami ze względu na zagrożenie afrykańskim pomorem świń. Systematyczne kontrole tej grupy obiektów przyczyniają się do poprawy stanu sanitarno-technicznego.

Większość placów zabaw, skwerów i zieleńców ma zamontowane nowoczesne urządzenia zabawowe oraz do ćwiczeń tzw. siłownie zewnętrzne. Piasek w piaskownicach wymieniany jest zgodnie z opracowanymi harmonogramami minimum 2 razy w trakcie trwania sezonu letniego. Bazę sportową na terenie województwa świętokrzyskiego oceniono pozytywnie. Obiekty ze stałą obsługą posiadają pełne węzły sanitarne z zapleczem szatniowym. Dużym zainteresowaniem cieszą się trasy turystyczne i kompleksy rekreacyjne, w których zapewniono pomieszczenia sanitarne, pojemniki na odpady, parkingi, punkty gastronomiczne, itp. Kontrole potwierdzają systematyczną poprawę stanu sanitarnego stacji paliw. Zdecydowana większość zapewnia dostęp do sanitariatów, koszy na odpady stałe. Prowadzona jest bieżąca dezynfekcja powierzchni i urządzeń.

Skontrolowano 232 tego typu obiekty (19,5%). Nieprawidłowości stwierdzono w 7 obiektach (3,0%). Jako złe pod względem technicznym na koniec roku sprawozdawczego oceniono 2 apteki w powiatach jędrzejowskim i włoszczowskim,

2 obiekty kultury w powiecie włoszczowskim, 1 komisariat policji w Kielcach, 1 obiekt sportowy w Kazimierzy Wielkiej oraz 1 stację paliw w powie-

cie kazimierskim. Kwestionowano stan techniczny dużych powierzchni ścian, sufitów, podłóg, klatek schodowych i wyposażenia.

Wykres 8. Inne obiekty użyteczności publicznej w latach 2019-2023.

Ponadto w roku sprawozdawczym organy państwowej inspekcji sanitarnej wydawały liczne opinie dotyczące organizacji imprez masowych, zgromadzeń publicznych, zwracając szczególną uwagę na zapewnienie właściwych warunków higieniczno-sanitarnych podczas ich trwania.

Stan sanitarny podmiotów wykonujących działalność leczniczą

W 2023 r. na 857 podmiotów leczniczych, kontrolę stanu sanitarnego pomieszczeń i urządzeń wykorzystywanych przy udzielaniu świadczeń zdrowotnych przeprowadzono w 552 podmiotach (64,4 % obiektów z ewidencji), w tym w 82 podmiotach realizujących stacjonarne i całonocne świadczenia zdrowotne (14,9 % obiektów skontrolowanych) i 470 podmiotach realizujących ambulatoryjne świadczenia zdrowotne (85,1 % obiektów skontrolowanych).

W roku sprawozdawczym zlikwidowany został 1 szpital jednodniowy w Kielcach. Obecnie obiekt wykonuje usługi w zakresie świadczeń ambulatoryjnych. W Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym im. Św. Rafała w Czerwonej Górze oddano do użytku Oddział Chorób Płuc i Onkologii Pulmonologicznej, a w celu poprawy jakości świadczonych usług przeprowadzono szereg remontów, z których część prowadzona jest w dalszym ciągu.

Zły stan stwierdzono w 44 podmiotach leczniczych (8,0 % skontrolowanych obiektów). W 30 obiektach prowadzących działalność leczniczą, tj. w: 21 przychodniach, 7 szpitalach, 1 zakładzie badań diagnostycznych i medycznym laboratorium diagnostycznym oraz 1 zakładzie rehabilitacji leczniczej wykonującym ambulatoryjne świadczenia zdrowotne stwierdzono zły stan techniczny. Zły

stan higieniczno-sanitarny i techniczny stwierdzono w 8 obiektach, tj. w: 5 przychodniach i 3 szpitalach. Natomiast w 6 obiektach, tj. w: 2 zakładach opiekuńczo-leczniczych, 3 przychodniach oraz 1 zakładzie rehabilitacji leczniczej stwierdzono zły stan wyłącznie w zakresie higieniczno-sanitarnym.

W 2023 r. pod nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. świętokrzyskiego pozostawało 1401 praktyk zdrowotnych (lekarskie, pielęgniarskie i inne), z których skontrolowano 522 podmioty (ok. 37,3%). Stwierdzono zły stan techniczny w 5 obiektach oraz zły stan higieniczno-sanitarny w 2 obiektach działających w ramach indywidualnej praktyki lekarskiej oraz indywidualnej specjalistycznej praktyki lekarskiej.

W roku sprawozdawczym przeprowadzono większą liczbę kontroli podmiotów leczniczych (wzrost z 51,9% do 64,4%) oraz praktyk zawodowych (wzrost z 20,7% do 37,3%) niż w roku poprzednim.

Na koniec 2023 r. wszystkie szpitale zaopatrzone były w wodę o dobrej jakości, spełniającą wymogi sanitarne zgodne z aktualnym rozporządzeniem Ministra Zdrowia w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi. Czasowe skażenie mikrobiologiczne wody wystąpiło w wodociągu szpitala w Sandomierzu. W związku z powyższym wydano 1 decyzję administracyjną o zamknięciu urządzenia wodnego i zapewnieniu alternatywnego źródła zaopatrzenia w wodę o dobrej jakości. Przeprowadzone intensywne działania naprawcze (czyszczenie, dezynfekcja oraz płukanie zbiornika magazynowego wody, studni głębinowych i sieci wodociągowej) skutkowały poprawą jakości wody co potwierdziła seria badań laboratoryjnych.

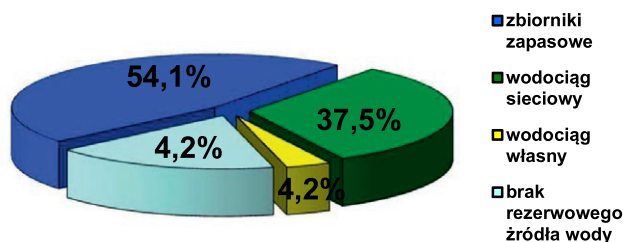
Podstawowym źródłem zaopatrzenia w wodę dla 26 szpitali są wodociągi sieciowe, co stanowi

74,3% tego typu obiektów. Pozostałe 9 szpitali (25,7%) w: Busku – Zdroju, Chęcinach, Chmielniku i Morawicy (pow. kielecki), Kielcach, Końskich, Czarnieckiej Górze (pow. konecki), Sandomierzu i we Włoszczowie korzysta z własnych ujęć wody.

Rezerwowe źródło zaopatrzenia w wodę oceniono dla 23 szpitali, nie uwzględniając 10 szpitali jednodniowych i 2 szpitali uzdrowiskowych, które zgodnie z zapisami Rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie szczegółowych wymagań, jakim

powinny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia podmiotu wykonującego działalność leczniczą, nie mają obowiązku zapewnienia rezerwowego źródła zaopatrzenia w wodę stanowiącego co najmniej jej 12 – godzinny zapas.

Rezerwowe źródło zaopatrzenia w wodę posiadają 22 obiekty (95,7 %). Dla 13 z nich źródłem awaryjnego zaopatrzenia są zbiorniki rezerwowe zapewniające co najmniej 12 – godzinny zapas, dla 9 – wodociąg sieciowe i dla 1 – własne ujęcie.

Wykres 9. Struktura awaryjnych źródeł zaopatrzenia w wodę dla szpitali w 2023 r.

W szpitalu w Jędrzejowie ujęcie wody zostało czasowo wyłączone z użytkowania, a szpital jest nadal w trakcie podłączania zbiornika rezerwowego wody do spożycia przez ludzi. Zgodnie z procedurą, w przypadkach awarii sieci wodociągowej, na podstawie zapewnienia Komendanta PSP w Jędrzejowie, woda ma być dostarczana w cysternach lub przewoźnych beczkach, w celu zapewnienia ciągłości pracy szpitala.

We wszystkich placówkach opracowane są procedury dotyczące postępowania z odpadami medycznymi uwzględniające wymogi zawarte w wytycznych branżowych i przepisach prawa oraz specyfikę danego obiektu. Odpady powstające w wyniku udzielanych świadczeń zdrowotnych segregowane są w miejscu ich powstawania z podziałem na odpady komunalne i odpady medyczne niebezpieczne. Odpady wytwarzane w szpitalach są prawidłowo identyfikowane i oznakowane. W celu wyeliminowania nieprawidłowości stosuje się worki/pojemniki o określonym kolorze. Odpady medyczne wytworzone w skontrolowanych szpitalach na terenie województwa świętokrzyskiego transportowane są z miejsc wytwarzania niezwłocznie przez wykwalifikowany personel z zastosowaniem środków ochrony osobistej do odpowiednio przystosowanych magazynów odpadów medycznych, ewentualnie pomieszczeń wyposażonych w urządzenia chłodnicze. Wszystkie szpitale posiadały podpisane umowy z wyspecjalizowanymi firmami na odbiór i utylizację odpadów. Zakaźne odpady medyczne wytworzone w szpitalach skontrolowanych na terenie województwa świętokrzyskiego unieszkodliwiane były przez termiczne spalanie w spalarniach.

We wszystkich szpitalach zasady postępowania z bielizną szpitalną określają opracowane i aktualizowane w miarę potrzeb procedury, uwzględniają-

ce segregację bielizny, transport i magazynowanie. Większość szpitali skontrolowanych w zakresie postępowania z bielizną szpitalną posiada wydzielone główne magazyny bielizny czystej i brudnej.

Sanatoria na terenie województwa świętokrzyskiego korzystają z wody o dobrej jakości, zgodnej z przepisami prawa, pochodzącej z wodociągów sieciowych Busko – Zdrój, Solec – Zdrój oraz Stary Korczyn (jeden obiekt sanatoryjny). We wszystkich placówkach opracowane są procedury uwzględniające wymogi zawarte w wytycznych branżowych i przepisach prawa oraz specyfikę danego obiektu określające sposób postępowania z odpadami medycznymi, a także bielizną brudną i czystą.

Wnioski:

1. Analizując wyniki kontroli w trakcie roku sprawozdawczego w obiektach użyteczności publicznej nie stwierdzono rażących uchybień stanowiących zagrożenie dla stanu sanitarnego województwa.
2. W województwie świętokrzyskim systematycznie poprawia się estetyka i stan sanitarny miejscowości oraz jakość świadczonych usług.
3. Wzrasta ilość obiektów hotelarskich świadczących usługi o podwyższonym standardzie, posiadających coraz wyższą kategoryzację.
4. Wzrasta odpowiedzialność właścicieli i pracowników w zakresie przeprowadzania prawidłowej dezynfekcji i sterylizacji narzędzi w zakładach usługowych.
5. Od wielu lat na terenie woj. świętokrzyskiego obserwuje się problem gospodarki odpadami komunalnymi związany z utrzymaniem właściwego stanu posesji i hodowlą zwierząt, o czym świadczą liczne interwencje mieszkańców kierowane do organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

NADZÓR NAD WARUNKAMI SANITARNO – HIGIENICZNYMI ŚRODOWISKA PRACY I CHEMIKALIAMI

Wprowadzenie

Ochrona zdrowia pracowników przed niekorzystnym wpływem środowiska pracy realizowana jest przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej:

- poprzez sprawowanie bieżącego nadzoru sanitarnego, w podmiotach znajdujących się na terytorium woj. świętokrzyskiego, zgodnie z zapisami obowiązującego prawodawstwa oraz
- poprzez działalność prozdrowotną.

Ponadto, organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej realizują swoje ustawowe obowiązki dotyczące nadzoru nad chemikaliami, w tym produktami biobójczymi, detergentami i kosmetykami.

Kluczowe kierunki działania w zakresie prowadzonego nadzoru sanitarnego, realizowane są mię-

dzy innymi w ramach programów wynikających z „Wytycznych Głównego Inspektora Sanitarnego do planowania i działalności Państwowej Inspekcji Sanitarnej”, obejmujących 2 – 3 letnie okresy (np. ocena warunków pracy pracowników zatrudnionych w zakładach pogrzebowych), a także z programów wieloletnich (np. rządowy „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032”).

W 2023 r. w ewidencji Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. świętokrzyskiego znajdowały się 4397 zakładów pracy, zatrudniające 129377 osób (w 2022 r. 4392 zakładów zatrudniających 130649 osób), z których zdecydowana większość, bo aż 3956 firm (w 2022 r. 3929 firm) stanowiących 89,97 % wszystkich nadzorowanych zakładów zatrudnia do 50 pracowników. W grupie tej przeważają podmioty zatrudniające do 9 osób – takich firm jest 2646 (w 2022 r. 2590 firm).

Liczba zatrudnionych w zakładzie pracy	Liczba zakładów pracy	Udział w ogólnej ilości zakładów
do 9 osób	2646	60,18%
10 - 49	1310	29,79 %
50 - 249	363	8,26 %
250 i więcej osób	78	1,77 %
ogółem	4397	-

Tabela 1. Struktura zakładów pracy w 2023 r.

Działalność kontrolna w ramach sprawowanego bieżącego nadzoru sanitarnego - charakterystyka działań naprawczych

W 2023 r. przeprowadzono 1464 kontrole w 1276 zakładach zatrudniających 54772 pra-

owników (w 2022 r. odpowiednio 1624 kontrole w 1335 zakładach zatrudniających 57111 osób), które dotyczyły następujących obszarów:

1. Nadzoru nad warunkami środowiska pracy,
2. Usuwania azbestu,

3. Nadzoru nad chemikaliami
tj. wprowadzania do obrotu/udostępnienia i stosowania:
- substancji chemicznych i ich mieszanin,
 - produktów biobójczych,
 - detergentów,
 - prekursorów narkotyków kategorii 2 i 3.
4. Kosmetyków.

W wyniku przeprowadzonych 1465 kontroli w 1276 zakładach wydano 231 decyzji administracyjnych oraz 1 postanowienie o nałożeniu grzywny (w 2022 r. odpowiednio 1624 kontrole w 1335 zakładach, wydano 224 decyzje oraz 1 postanowienie o nałożeniu grzywny).

Wydane decyzje dotyczyły:

- wykonania badań i pomiarów środowiska pracy – nakazów 197 (w 2022 r. – 212),
- obniżenia stężeń i natężeń czynników szkodliwych – nakazów 46 (w 2022 r. – 28),
- dokonania oceny ryzyka zawodowego – nakazy 37 (w 2022 r. – 31),
- czynników biologicznych – nakazów 17 (w 2022 r. – 17),
- czynników rakotwórczych i mutagennych – nakazów 67 (w 2022 r. – 29),
- substancji chemicznych i ich mieszanin – nakazy 56 (w 2022 r. – 41),

- produktów biobójczych – nakazów 17 (w 2022 r. – 7).

Charakterystyka wybranych elementów nadzoru nad warunkami pracy oraz działań naprawczych

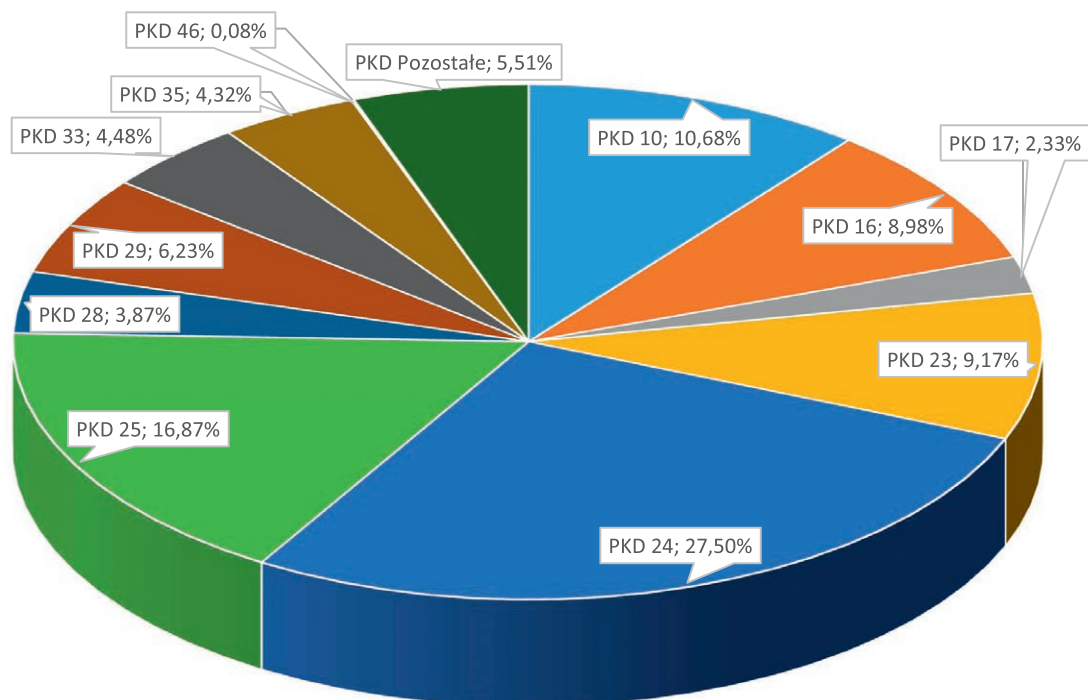
Ochrona zdrowia pracowników przed niekorzystnym wpływem środowiska pracy realizowana jest poprzez sprawowanie bieżącego nadzoru sanitarnego, w zakresie między innymi, przestrzegania przez pracodawców wymagań prawa dotyczących NDS i NDN, czynników biologicznych, rakotwórczych i mutagennych.

Przekroczenia NDS i NDN

Na terenie woj. świętokrzyskiego, pod nadzorem organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej znajduje się 4397 zakłady zatrudniające 129377 osób, z których 3775 zatrudnionych jest na stanowiskach pracy, gdzie stwierdzono czynnik szkodliwy w stężeniu (natężeniu) powyżej wartości NDS lub NDN, w tym 59 pracowników w przekroczeniach NDS czynników chemicznych, 85 w przekroczeniach NDS pyłów oraz 3639 w przekroczeniach NDN czynników fizycznych (w 2022 r. odpowiednio 4392 zakładów zatrudniających 130649 pracowników, z których 7168 pracowało w przekroczeniach NDS i NDN).

Dział PKD	Rodzaj działalności (nazwa działu PKD)	Liczba zakładów pracy, w których występują przekroczenia NDS/NDN	Liczba pracowników pracujących w przekroczeniach NDS/NDN	Procent pracowników pracujących w przekroczeniach NDS/NDN
10	Produkcja artykułów spożywczych	17	403	10,68%
16	Produkcja wyrobów z drewna oraz korka	34	339	8,98%
17	Produkcja papieru i wyrobów z papieru	2	88	2,33%
23	Produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych	19	346	9,17%
24	Produkcja metali	31	1038	27,5%
25	Produkcja metalowych wyrobów gotowych	40	637	16,87%
28	Produkcja maszyn i urządzeń	7	146	3,87%
29	Produkcja pojazdów samochodowych	10	235	6,23%
33	Naprawa, konserwacja i instalowanie maszyn i urządzeń	7	169	4,48%
35	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze układów klimatyzacyjnych	2	163	4,32%
46	Handel hurtowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi	1	3	0,08%
Pozostałe PKD		30	208	5,51%
Razem		200	3775	-

Tabela 2. Liczba wszystkich zakładów pracy, w których występują przekroczenia wartości NDS i NDN i liczba pracowników pracujących w przekroczeniach NDS i NDN.

Wykres 1. Procentowy wskaźnik osób pracujących w przekroczeniach NDS/NDN.

W ramach nadzoru nad warunkami pracy w przedmiotowym zakresie, wydane decyzje zawierały między innymi 197 nakazów dotyczących przeprowadzenia badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia występujących w środowisku pracy, 46 nakazów dotyczących obniżenia stężeń i natężeń czynników szkodliwych oraz 37 nakazów dotyczących oceny ryzyka zawodowego.

Czynniki biologiczne

W ramach nadzoru nad przestrzeganiem przez podmioty gospodarcze przepisów dotyczących szkodliwych czynników biologicznych, przeprowadzono 208 kontroli w 199 obiektach. Wydano 10 decyzji dotyczących między innymi: braku rejestru prac narażających na działanie szkodliwych czynników biologicznych zakwalifikowanych do 3 i 4 grupy zagrożenia (4 zakłady), braku rejestru pracowników pracujących w narażeniu na czynniki biologiczne zakwalifikowanych do grupy 3 lub 4 zagrożenia (4 zakłady), braku oceny ryzyka zawodowego z uwzględnieniem czynników biologicznych (5 zakładów).

Czynniki rakotwórcze i mutagenne

W wyniku 154 kontroli przeprowadzonych w 133 zakładach, w których występuje narażenie na czynniki rakotwórcze i mutagenne, wydano 22 decyzje dotyczące m. in. braku rejestru prac narażających (14 zakładów) oraz braku rejestru pracowników narażonych na czynniki rakotwórcze i mutagenne (14 zakładów).

Usuwanie azbestu

W ramach rządowego „Programu oczyszczania kraju z azbestu obejmującego lata 2009 – 2032”, usuwaniem, zabezpieczaniem oraz transportem wyrobów zawierających azbest zajmowało się 9 firm zatrudniających 50 pracowników. Przeprowadzono 5 kontroli w siedzibach tych firm oraz 8 kontroli w trakcie prac powodujących kontakt z azbestem. Kontrole wykazały, że:

- firmy wykonujące prace związane z demontażem elementów azbestowych oraz składowaniem i transportem odpadów azbestowych posiadają stosowne zezwolenia,
- pracodawcy dokonali oceny ryzyka zawodowego oraz posiadają rejestr prac i rejestr pracowników zatrudnionych przy pracach z azbestem,
- pracownicy zostali przeszkoleni w zakresie bhp oraz ryzyka dla zdrowia przy usuwaniu i zabezpieczaniu wyrobów zawierających azbest,
- pracownicy stosują właściwe środki ochrony zbiorowej i indywidualnej,
- pracownicy posiadają aktualne badania lekarskie wykonane przez uprawnionych lekarzy,
- pracodawcy dokonują pomiarów czynników szkodliwych w miejscu pracy zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa.

Podczas kontroli w roku 2023 nie stwierdzono nieprawidłowości.

Wydano 2 decyzje (w 2022 r. – 3 decyzje) stwierdzające chorobę zawodową u pracowników z długoletnim narażeniem na azbest, tj.: pylica azbestowa.

Charakterystyka wybranych elementów nadzoru nad chemikaliami oraz działań naprawczych

W zakresie nadzoru nad substancjami chemicznymi i ich mieszaninami, przeprowadzono 395 kontroli w 358 obiektach wprowadzających do obrotu i stosujących substancje chemiczne i ich mieszaniny (w 2022 r. – 470 kontroli w 458 obiektach), w wyniku których wydano 41 decyzji (w 2022 r. – 28) nakazujących usunięcie stwierdzonych nieprawidłowości – łącznie 56 nakazów (w 2022 r. – 41). W wyniku przeprowadzonych kontroli zakładów pracy zajmujących się wprowadzaniem do obrotu substancji chemicznych i ich mieszanin stwierdzono m.in. niezgodne z prawem oznakowanie substancji chemicznych i ich mieszanin (10 podmiotów), karty charakterystyki niezgodne z prawem (8 podmiotów) oraz brak kart charakterystyki (3 podmioty), zakwestionowano również oznakowanie dla 42 substancji chemicznych/mieszanin. Natomiast, w 5 zakładach stosujących substancje chemiczne i ich mieszaniny stwierdzono brak kart charakterystyki, w 29 ich niezgodność z prawem, a w 16 brak aktualnego spisu stosowanych substancji stwarzających zagrożenie i mieszanin stwarzających zagrożenie.

W roku sprawozdawczym przeprowadzono 50 kontroli (w 2022 r. – 68) w ramach nadzoru nad prekursorami narkotyków kategorii 2 i 3, w wyniku których nie stwierdzono nieprawidłowości. 271 kontroli (w 2022 r. – 332) przeprowadzono w ramach sprawowanego nadzoru nad produktami biobójczymi, w tym 176 kontroli (w 2022 r. – 256) w 170 obiektach (w roku 2022 r. – 156) udostępniających produkty biobójcze oraz 74 kontrole (w 2022 r. – 76) w zakresie stosowania produktów biobójczych. Wydano łącznie 12 decyzji obejmujących 17 nakazów. Podczas 17 kontroli (w 2022 r. – 15), których przedmiotem było wypełnianie przez właściwe do tego podmioty obowiązków wynikających z prawodawstwa dotyczącego detergentów - nie stwierdzono nieprawidłowości.

Charakterystyka wybranych elementów nadzoru nad kosmetykami oraz działań naprawczych

W zakresie nadzoru nad kosmetykami przeprowadzono 181 kontroli i rekontroli w 152 obiektach. W 3 zakładach zajmujących się wytwarzaniem i konfekcjonowaniem produktów kosmetycznych oceniano warunki wytwarzania oraz dokumentację produktów kosmetycznych, nie stwierdzono nieprawidłowości w tym zakresie. W 2 skontrolowanych w roku sprawozdawczym zakładach wytwarzających produkty kosmetyczne (bez konfekcjonowania) stwierdzono 2 nieprawidłowości w ocenianej dokumentacji, jak również w zakresie oznakowania. Nadto, poddano weryfikacji oznakowania 224 opakowań jednostkowych kosmetyków, z których 94 były niezgodne z wymogami.

Ponadto, w ramach sprawowanego nadzoru pobrano i poddano badaniom 19 próbek kosmetyków – żadnej z nich nie zakwestionowano.

Choroby zawodowe

Postępowanie w sprawach chorób zawodowych prowadzone było w oparciu o rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 czerwca 2009 r. w sprawie chorób zawodowych (Dz. U. z 2022 r. poz. 1836).

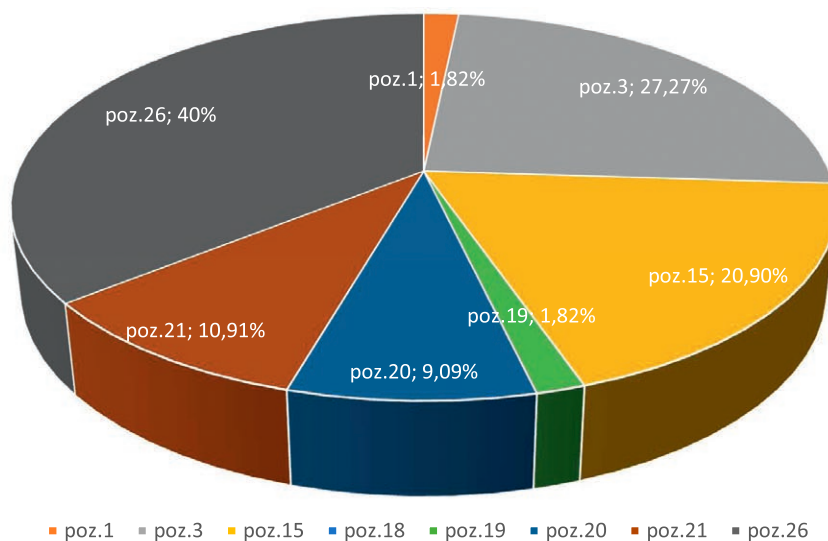
W ramach tych postępowań przeprowadzono 200 wizytacji w sprawach chorób zawodowych, w wyniku których sporządzono 275 „Kart oceny narażenia zawodowego w związku z podejrzeniem choroby zawodowej” oraz wydano 104 decyzje, w tym 64 decyzje o stwierdzeniu choroby zawodowej (55 prawomocnych) i 36 o braku podstaw do jej stwierdzenia oraz 4 inne decyzje. Natomiast, w 2022 r. odpowiednio 190 wizytacji, 220 „Karty oceny narażenia zawodowego”, 113 decyzji, w tym 64 decyzje o stwierdzeniu choroby zawodowej i 48 o braku podstaw do jej stwierdzenia oraz 1 inną decyzje (o umorzeniu postępowania).

Lp.	Nazwa	Nr Pozycji wykazu chorób zawodowych	Liczba przypadków		% decyzji prawomocnych	
			2022	2023	2022	2023
1.	Zatrucia ostre albo przewlekłe lub ich następstwa wywołane przez substancje chemiczne	1	1	0	1,49%	0,00%
2.	Pylice płuc	3	22	15	32,84%	27,27%
3.	Astma oskrzelowa	6	1	0	1,49%	0,00%
4.	Przewlekłe choroby narządu głosu spowodowane nadmiernym wysiłkiem głosowym, trwającym co najmniej 15 lat	15	14	6	20,90%	10,91%
5.	Nowotwory złośliwe powstałe w następstwie działania czynników występujących w środowisku pracy, uznanych za rakotwórcze u ludzi	17	1	0	1,49%	0,00%
6.	Choroby skóry	18	1	2	1,49%	3,64%
7.	Przewlekłe choroby układu ruchu wywołane sposobem wykonywania pracy	19	2	1	2,99%	1,82%
8.	Przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego wywołane sposobem wykonywania pracy	20	2	5	2,99%	9,09%

STAN SANITARNY województwa świętokrzyskiego 2023

9.	Obustronny trwały odbiorczy ubytek słuchu typu ślimakowego lub czuciowo-nerwowego spowodowany hałasem, wyrażony podwyższeniem progu słuchu o wielkości co najmniej 45 dB w uchu lepiej słyszającym, obliczony jako średnia arytmetyczna dla częstotliwości audiometrycznych 1,2 i 3 kHz	21	1	6	1,49%	10,91%
10.	Zespół wibracyjny	22	1	0	1,49%	0,00%
11.	Choroby zakaźne lub pasożytnicze albo ich następstwa	26	21	22	31,34%	40%

Tabela 3. Najczęściej stwierdzane choroby zawodowe.

Wykres 2. Procentowy wskaźnik stwierdzonych chorób zawodowych.

poz. 1	Zatrucia ostre albo przewlekłe lub ich następstwa wywołane przez substancje chemiczne
poz. 3	Pylice płuc
poz. 15	Przewlekłe choroby narządu głosu spowodowane nadmiernym wysiłkiem głosowym, trwającym co najmniej 15 lat
poz. 18	Choroby skóry
poz. 19	Przewlekłe choroby układu ruchu wywołane sposobem wykonywania pracy
poz. 20	Przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego wywołane sposobem wykonywania pracy
poz. 21	Obustronny trwały odbiorczy ubytek słuchu typu ślimakowego lub czuciowo-nerwowego spowodowany hałasem, wyrażony podwyższeniem progu słuchu o wielkości co najmniej 45 dB w uchu lepiej słyszającym, obliczony jako średnia arytmetyczna dla częstotliwości audiometrycznych 1,2 i 3 kHz
poz. 26	Choroby zakaźne lub pasożytnicze albo ich następstwa.

Rok	wzw typu B	wzw typu C	wzw typu B i C	Gruźlica	Inne			Razem
					Borelioza	Bruceloza	Pozostałe	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
2008	3	10	0	0	51	0	0	64
2009	2	4	0	0	20	0	1	27
2010	1	4	0	1	16	0	0	22
2011	0	1	0	4	19	0	0	24
2012	1	5	0	3	16	0	0	25
2013	0	3	0	2	5	0	0	10

2014	0	1	0	1	8	0	1	11
2015	0	0	0	2	12	0	0	14
2016	1	2	0	0	7	0	1	11
2017	1	0	0	0	12	0	0	13
2018	0	0	0	3	10	0	0	13
2019	0	0	0	0	14	0	0	0
2020	0	0	0	0	12	0	2	14
2021	0	0	0	0	5	0	3	8
2022	0	0	0	0	6	0	15	21
2023	1	0	0	2	10	0	7	20

Tabela 4. Liczba chorób zakaźnych i pasożytniczych

W wyniku wniesionych do II instancji odwołań w sprawach chorób zawodowych, Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny wydał 18 decyzji. Na decyzje wydane przez Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego strony wniosły w 2023 roku do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Kielcach 6 skarg. Szczegółowe dane dotyczące stwierdzonych chorób zawodowych opracowywane są przez Instytut Medycyny Pracy w Łodzi w ramach Centralnego Rejestru Chorób Zawodowych. Celem prowadzenia Rejestru jest zbieranie i przetwarzanie danych dotyczących stwierdzonych chorób zawodowych i opracowywanie analiz kształtowania się zapadalności na te choroby. Rejestr jest tworzony na podstawie „Kart stwierdzenia chorób zawodowych” przesyłanych przez właściwych państwowych inspektorów sanitarnych, po uprawomocnieniu się decyzji o stwierdzeniu choroby zawodowej.

Badania i pomiary środowiska pracy

Badania i pomiary szkodliwości środowiska pracy realizowane są przez Sekcję Badań i Pomiarów Środowiska Pracy oraz Sekcję Badań Higieny Radiacyjnej w WSSE Kielce oraz przez Laboratorium Środowiska Pracy PSSE w Busku – Zdroju, Sekcję Badań i Pomiarów Środowiska Pracy w Starachowicach, Pracownię Badań i Pomiarów Środowiska Pracy we Włoszczowie oraz Laboratorium Środowiska Pracy w Skarżysku – Kamiennej.

Współpraca oraz działalność prozdrowotna

W roku 2023 pracownicy pionu Nadzoru Środowiska Pracy realizowali zadania dotyczące promocji zdrowia w miejscu pracy podczas kontroli zakładów, między innymi w zakresie stosowania przez pracowników odpowiednich środków ochrony indywidualnej zabezpieczających ich przed działaniem czynników niebezpiecznych występujących w środowisku pracy, a także poprzez zamieszczanie na stronach internetowych odpowiednich informacji. Przekazywano materiały informacyjno-educacyjne dot. narażenia na promieniotwórcze działanie radonu.

Pion Nadzoru Środowiska Pracy w roku 2023 współpracował między innymi z następującymi instytucjami państwowymi:

- Wojewódzkim Ośrodkiem Medycyny Pracy w Kielcach,
- Państwową Inspekcją Pracy,
- Inspekcją Weterynaryjną,
- Policją i Prokuraturą,

w ramach wypełniania nie tylko ustawowych obowiązków. Organizowano wspólne szkolenia i spotkania dot. nadzoru prowadzące do wypracowania wspólnych stanowisk/podejść. Szybka wymiana informacji nadzorowych. Organizacja wspólnych kontroli (np. Inspekcja Weterynaryjna).

Wnioski

- W zakresie bieżącego nadzoru sanitarnego przeprowadzono 1464 kontrole, w wyniku których wydano 231 decyzji administracyjnych i 1 postanowienie, i dotyczyły one między innymi:
 - 208 kontroli dotyczących czynników biologicznych – 10 decyzji
 - (17 nakazów)
 - 154 kontrole dotyczących czynników rakotwórczych i mutagennych – 22 decyzje (67 nakazów)
 - dotyczących NDS i NDN – 197 nakazów,
 - 733 kontrole dotyczące chemikaliów – 53 decyzje,
 - 152 kontroli dotyczących kosmetyków – 30 decyzji;
- w ramach rządowego „Programu oczyszczania kraju z azbestu obejmującego lata 2009 – 2032” przeprowadzono 5 kontroli, podczas których nie stwierdzono nieprawidłowości;
- w zakresie chorób zawodowych wydano 104 decyzje – w tym 64 stwierdzających choroby zawodowe.

Reasumując, należy wskazać, iż działania organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej w zakresie egzekwowania od pracodawców poprawy warunków pracy oraz wymogów prawa z zakresu chemikaliów, przyczyniają się do poprawy warunków pracy oraz zwiększenia poziomu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia pracowników i konsumentów.

DZIAŁANIA PAŃSTWOWEJ INSPEKCJI SANITARNEJ WOJ. ŚWIĘTOKRZYSKIEGO W ZAKRESIE ZMNIEJSZANIA ZAGROŻEŃ ZDROWIA PUBLICZNEGO STWARZANEGO PRZEZ ŚRODKI ZASTĘPCZE

Wprowadzenie

Stosowane w polskim prawodawstwie określenie „środki zastępcze” to potocznie używany termin „dopalacze”. Są to różnego rodzaju produkty zawierające substancje o działaniu na ośrodkowy układ nerwowy, które mogą być użyte w takich samych celach jak środek odurzający, substancja psychotropowa lub nowa substancja psychoaktywna (NSP), a ich użycie ma na celu spowodowanie w organizmie jak najwierniejszego efektu narkotycznego substancji zdelegalizowanych.

Podstawowym aktem prawnym regulującym zasady i tryb postępowania w zakresie środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych jest Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii z dnia 29 lipca 2005 r. (dalej: p.n.). Art. 44b ust.1 powyższej ustawy ustanowił zakaz wytwarzania, przywozu i wprowadzania do obrotu środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Zgodnie z art. 40d p.n. nadzór nad nowymi substancjami psychoaktywnymi realizowany w ramach kontroli spełniania obowiązków wynikających z przepisów ustawy sprawują organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej na zasadach określonych w przepisach o Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Prezes Biura do spraw Substancji Chemicznych przekazuje odpowiednim organom Państwowej Inspekcji Sanitarnej informacje dotyczące wydanych zezwoleń, o których mowa w art. 40a ust. 1 p.n., oraz wniosków złożonych przez przedsiębiorców, o których mowa w art. 40a ust. 2 p.n. W/w ustawa w art. 44c i art. 52a określa szczegółową procedurę postępowania w przypadku stwierdzenia naruszenia obowiązującego zakazu wytwarzania lub wprowadzania do

obrotu środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych. Minister Zdrowia realizując postanowienia zawarte w art. 44f p.n., określił w drodze rozporządzenia z dnia 17 sierpnia 2018 r. wykaz substancji psychotropowych, środków odurzających oraz nowych substancji psychoaktywnych, a realizując postanowienia art. 44c ust. 13 tej ustawy, rozporządzeniem z dnia 6 marca 2019 r., określił wykaz 18 podmiotów uprawnionych do przeprowadzania badań mających na celu ustalenie, czy dany produkt jest środkiem zastępczym.

Państwowa Inspekcja Sanitarna w celu ograniczenia zagrożeń zdrowia publicznego z zakresu przeciwdziałania narkomanii egzekwuje przestrzeganie przepisów dotyczących zakazu wytwarzania, przywozu i wprowadzania do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych (NSP). Wskutek postępujących zmian na rynku tzw. „dopalaczy” w województwie świętokrzyskim zmienił się charakter dostępu do nowych narkotyków. Brak funkcjonowania punktów stacjonarnych sprzedaży środków zastępczych spowodował, podobnie jak w 2022 roku, iż na terenie województwa świętokrzyskiego dystrybucja i wprowadzanie do obrotu odbywa się w formie sprzedaży dilerskiej oraz przez internet. W całym 2023 roku prowadzono bieżący monitoring działań z realizacji ustawowego zakazu wytwarzania i wprowadzania do obrotu środków zastępczych, poprzez monitoring sklepów, które w swojej ofercie mogłyby posiadać tego typu produkty.

W ramach prowadzonych postępowań administracyjnych w 2023 r. wydano łącznie 1 decyzję, nie nałożono kary pieniężnej (w 2022 roku wyda-

no 1 decyzję, nie nałożono kary pieniężnej, w 2021 roku wydano 2 decyzje administracyjne, nie nałożono kary pieniężnej, w 2020 roku wydano 4 decyzje administracyjne, nie nałożono kary pieniężnej, 2019 roku wydano 18 decyzji administracyjnych i nałożono karę pieniężną w wysokości 20 000 zł).

W związku ze zwiększającą się ilością sklepów, których asortyment opiera się na produktach konopnych na terenie województwa świętokrzyskiego przeprowadzono w 2023 roku 32 kontrole stacjonarnych punktów sprzedaży oferujących asortyment tego typu. Kontrole te nie wykazały nieprawidłowości w zakresie zakazu wytwarzania i wprowadzania do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej środków zastępczych.

Analiza epidemiologiczna skutków zdrowotnych po zażyciu tzw. „dopalaczy”.

Jednym z ważnych zadań w obszarze nowych narkotyków realizowanych przez Państwową Inspekcję Sanitarną jest monitorowanie sytuacji epidemiologicznej w zakresie zatruc i podejrzeń zatruc środkami zastępczymi i NSP.

Z zebranych przez Wojewódzką Stację Sanitarno - Epidemiologiczną w Kielcach danych wynika, iż w 2023 r. do Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych wpłynęło łącznie 3 zgłoszenia przypadków zatruc środkami zastępczymi. Liczba przypadków zatruc w analogicznym okresie 2022 r. wynosiła 4.

Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny, w celu bieżącej oceny sytuacji epidemiologicznej skutków zdrowotnych po zażyciu tzw. „dopalaczy” prowadził na podstawie nadsyłanych przez państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych meldunków zatruc, szczegółowe rejestry zgłaszanych przypadków. Odnotowane w 2023 roku 3 przypadki zatruc dotyczyły powiatu ostrowieckiego i kieleckiego - byli to 2 mężczyźni i 1 kobieta w okresie jesienno-zimowym (listopad – 1 przypadek, grudzień – 2 przypadki zatruc).

Nadmienić należy, iż w 2023 r. i 2022 r. nastąpił spadek liczby zgłoszeń podejrzeń zatruc środkami zastępczymi i nowymi substancjami psychoaktywnymi w porównaniu do lat poprzednich (w 2021 odnotowano 2 przypadki zatruc, w 2020 r. odnotowano 8 przypadków zatruc, a w 2019 r. 21 przypadków). Problem tzw. „dopalaczy” dotyczy przede wszystkim ludzi młodych. Przeszkodą w rozwiązaniu tego problemu jest przede wszystkim niska cena tych specyfików i ich łatwa dostępność za pośrednictwem portali internetowych.

Współpraca z innymi instytucjami

W ramach działań prowadzonych przez Państwową Inspekcję Sanitarną w zakresie egzekwowania ustawowego zakazu produkcji i wprowadzania do obrotu środków zastępczych, współpracowano z Komendami Policji, a także szpitalami. W roku

sprawozdawczym kontynuowano współpracę ze szpitalami w zakresie obowiązku informowania państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych o przypadkach hospitalizacji pacjentów z powodu zatruc środkami zastępczymi lub podejrzanych o takie zatrucia. W 2023 r. kontrole przeprowadzane w zakresie wprowadzania do obrotu środków zastępczych i nowych substancji psychoaktywnych przeprowadzane były przy współdziałaniu funkcjonariuszy Policji. Podkreślenia wymaga fakt stałej, bardzo dobrej współpracy z Policją oraz Prokuraturą. Współpraca z Policją polegała również na uczestnictwie we wspólnie organizowanych działaniach profilaktycznych.

Działania profilaktyczne

Pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w trosce o zdrowie publiczne podejmowali w 2023 roku szereg inicjatyw o charakterze informacyjnym – edukacyjnym, mających na celu przekazywanie wiedzy o zagrożeniach dla zdrowia lub życia ludzi spowodowanych zażywaniem tzw. „dopalaczy”, profilaktyki uzależnień oraz skali problemu dotyczącej zatruc środkami zastępczymi. W ramach podejmowanych inicjatyw prozdrowotnych prowadzono m.in. spotkania edukacyjno – profilaktyczne, prelekcje, pogadanki z uczestnikami obozów, kolonii oraz półkolonii, podczas festynów organizowano stoiska edukacyjne. W trakcie spotkań edukacyjnych poza wykładami rozdawano materiały edukacyjne w formie ulotek, broszur na temat tzw. „dopalaczy”. Umieszczano na stronach internetowych Państwowej Inspekcji Sanitarnej informacje dotyczące przeciwdziałania narkomanii. Adresatami podjętych działań byli m.in.: nauczyciele, opiekunowie oraz uczestnicy obozów wypoczynkowych, rodzice, dzieci, młodzież oraz społeczność lokalna.

W kwietniu 2023 r. ogłoszono i rozstrzygnięto konkurs plastyczny o tematyce profilaktyki uzależnień pt. „Uzależnieniom głośne NIE!” zorganizowany przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Jędrzejowie oraz przez Komendę Powiatową w Jędrzejowie. Konkurs ten skierowany był do uczniów szkół podstawowych z terenu powiatu jędrzejowskiego. Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Staszowie wraz z Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Bogorii zorganizowali Gminny Konkurs Wiedzy o Uzależnieniach i Nałogach pt. „Żyj bez nałogów”, którego odbiorcami byli uczniowie klas V – VII szkół podstawowych z terenu gminy Bogoria. We wrześniu 2023 r. w Buskim Samorządowym Centrum Kultury w Busku Zdrój Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny, Świętokrzyskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach, Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Busku – Zdroju, Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Jędrzejowie wraz z Państwowym Powia-

towym Inspektorem Sanitarnym we Włoszczowie zorganizowali Konferencję nt. Profilaktyki uzależnień od środków psychoaktywnych skierowaną do nauczycieli oraz pedagogów szkół podstawowych i ponadpodstawowych.

We wrześniu 2023 roku w Buskim Samorządowym Centrum Kultury w Busku - Zdroju zorganizowano Konferencję nt. Profilaktyki uzależnień od środków psychoaktywnych konferencję skierowaną do nauczycieli, psychologów oraz pedagogów szkół podstawowych i ponadpodstawowych woj. świętokrzyskiego. Organizatorami ww. konferencji była Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Kielcach, Świętokrzyskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach, Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Busku - Zdroju, Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Jędrzejowie oraz Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny we Włoszczowie.

Wnioski

- Postępujące zmiany na rynku tzw. „dopalaczy” zmieniły charakter dostępu do nowych narkotyków. Brak funkcjonowania punktów stacjonarnych oferujących w sprzedaży środki zastępcze spowodował, iż dystrybucja „nowych narkotyków” zesłała do tzw. „podziemia”, głównie wprowadzanie do obrotu odbywa się w formie sprzedaży dilerskiej oraz przez internet.
- Należy podkreślić, iż w 2023 r. i 2022 r. nastąpił spadek liczby zgłoszeń podejrzeń zatrucić środkami zastępczymi i nowymi substancjami psychoaktywnymi w porównaniu do lat poprzednich.
- Problem zażywania tzw. „dopalaczy” dotyczy przede wszystkim ludzi młodych, a do złożoności problemu niewątpliwie przyczynia się niska cena środków zastępczych i ich łatwa dostępność za pośrednictwem portali internetowych, które najczęściej rejestrowane są poza granicami kraju.

HIGIENA RADIACYJNA

Informacje ogólne

Państwowa Inspekcja Sanitarna szczebla wojewódzkiego prowadzi działalność w zakresie higieny radiacyjnej, tj. nadzór w zakresie ochrony radiologicznej działalności związanej z narażeniem na promieniowanie jonizujące; nadzór nad warunkami pracy i ochroną zdrowia pracowników zatrudnionych w jednostkach ochrony zdrowia stosujących urządzenia emitujące pola elektromagnetyczne, a także nadzór w zakresie ochrony przed polem elektromagnetycznym od 0 Hz do 300 GHz w środowisku. Zajmuje się również ochroną populacji i środowiska przed nadmiernym napromieniowaniem i skażeniami promieniotwórczymi.

Zadania Państwowej Inspekcji Sanitarnej realizowane są m.in. przez:

- sprawowanie nadzoru w zakresie ochrony radiologicznej, w tym ochrony radiologicznej pacjenta w jednostkach ochrony zdrowia;
- sprawowanie nadzoru w zakresie ochrony zdrowia pracowników przed niekorzystnym oddziaływaniem pola elektromagnetycznego w obszarze zastosowań medycznych,
- sprawowanie nadzoru w zakresie ochrony przed polem elektromagnetycznym od 0 do 300 GHz w środowisku,
- wydawanie zezwoleń na stosowanie aparatów rentgenowskich do celów rentgenodiagnostyki, radiologii zabiegowej, radioterapii powierzchniowej lub radioterapii schorzeń nienowotworowych oraz uruchamianie medycznych pracowni rentgenowskich,
- wydawanie zgód na prowadzenie działalności związanej z narażeniem w celach medycznych, polegającej na udzielaniu świadczeń zdrowotnych z zakresu rentgenodiagnostyki, radiologii zabiegowej lub diagnostyki związanej z podawaniem pacjentom produktów radiofarmaceutycznych,
- opiniowanie na wnioski Głównego Inspektora Sanitarnego działalności związanej z narażeniem na promieniowanie jonizujące w celach medycznych, polegającej na udzielaniu świadczeń zdrowotnych z zakresu radioterapii i leczenia za pomocą produktów radiofarmaceutycznych,
- przyjmowanie powiadomień w zakresie ochrony radiologicznej,
- opiniowanie w zakresie ochrony radiologicznej dokumentacji projektowych medycznych pracowni rentgenowskich,
- współudział w realizacji krajowego planu działania w przypadku długoterminowych zagrożeń wynikających z narażenia na radon w budynkach przeznaczonych na pobyt ludzi oraz w miejscach pracy,
- wykonywanie pomiarów fizycznych parametrów i sprawdzanie charakterystyk wyposażenia rtg, w tym testów specjalistycznych oraz testów w ramach bieżącego nadzoru,
- wykonywanie pomiarów dozymetrycznych promieniowania rtg w otoczeniu aparatów rentgenowskich;
- wykonywanie pomiarów rozkładu pól elektromagnetycznych dla celów ochrony środowiska pracy oraz dla celów ochrony środowiska,
- oznaczanie zawartości radionuklidu Cs-137 w produktach żywnościowych i w wodzie, w ramach placówki prowadzącej pomiary skażeń promieniotwórczych oraz urzędowej kontroli żywności,
- realizację zadań wynikających z przepisów ustawy z dnia 29 listopada 2000 r. Prawo atomowe i aktów wykonawczych wydanych na jej podstawie, związanych z wystąpieniem zdarzenia radiacyjnego na terenie województwa świętokrzyskiego.

Ochrona radiologiczna w jednostkach ochrony zdrowia stosujących źródła promieniowania jonizującego

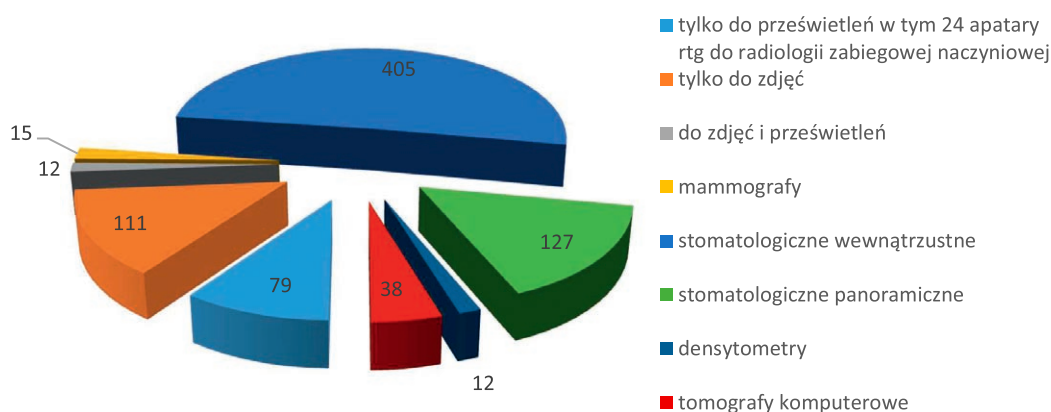
W 2023 roku, w ochronie zdrowia, nadzorem objętych było 701 medycznych pracowni rentgenowskich, jednostek organizacyjnych bez medycznych pracowni rtg stosujących aparaty rentgenowskie oraz ambulansów rtg (680 w 2022 r.). Przeprowadzono 63 kontrole medycznych pracowni rentgenowskich oraz jednostek organizacyjnych bez medycznych pracowni rtg stosujących aparaty rentgenowskie (35 w 2022 r.). Ogólna liczba osób zatrudnionych w narażeniu na promieniowanie jonizujące w 2023 r. wynosiła 1876, z czego kontrolą dawek indywidualnych objętych było 1708, co stanowiło 91,04% ogólnej liczby osób pracujących w narażeniu na promieniowanie jonizujące

(w 2022 r. - 1785, kontrolą dawek indywidualnych objętych było 1617, co stanowiło 90,6 %).

Klasyfikacja osób do kategorii narażenia w 2023 r. była następująca: kategoria A – 240 osób, kategoria B – 1636 osób (w 2022 r. klasyfikacja była następująca: kategoria A – 240 osób, kategoria B – 1545 osób).

W 2023 roku nie odnotowano przekroczenia dawki granicznej dla osób pracujących w narażeniu na działanie promieniowania rentgenowskiego w jednostkach organizacyjnych będących pod nadzorem Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego.

Podział źródeł promieniowania jonizującego objętych nadzorem na terenie województwa świętokrzyskiego przedstawia rys. 1.

Wykres 1. Rodzaje i liczba aparatów rtg objętych nadzorem w 2023 r.

Podczas kontroli nadzorowanych jednostek stwierdzono nieprawidłowości w zakresie ochro-

ny radiologicznej wskazane w tabeli poniżej (tabela 1):

Rodzaj stwierdzonych nieprawidłowości	Liczba stwierdzonych naruszeń obowiązujących wymogów prawnych
Dokumentacja w zakresie ochrony radiologicznej	53
Kontrola jakości i przeglądy techniczne urządzeń radiologicznych i pomocniczych	88
Wyposażenie medycznej pracowni rentgenowskiej	9
Wymagania w zakresie ochrony radiologicznej personelu	25

Tabela 1. Nieprawidłowości występujące podczas kontroli w 2023 r. z zakresu ochrony radiologicznej.

W 2023 roku wydano 109 zezwoleń na stosowanie aparatów rentgenowskich w medycznej pracowni rentgenowskiej lub poza medyczną pracownią rentgenowską oraz uruchamianie medycznej pracowni rentgenowskiej, 38 zgód na prowadzenie

działalności związanej z narażeniem w celach medycznych, 36 decyzji w związku z naruszeniem wymagań z zakresu ochrony radiologicznej, a także 22 kary pieniężne zgodnie z dyspozycją art. 123 ust. 1b i ust. 1c w związku z art. 123 ust. 1 ustawy z dnia

29 listopada 2000 r. Prawo atomowe (w 2022 roku wydano 87 zezwoleń, 18 zgód, 28 decyzji w związku z naruszeniem wymagań z zakresu ochrony radiologicznej, a także 21 kar pieniężnych).

W 2023 roku wydano 49 decyzji stwierdzających wygaśnięcie decyzji dotyczących uruchomienia i stosowania aparatów rtg oraz uruchomienia pracowni rtg w związku z zakończeniem prowadzenia działalności lub wymianą aparatu rtg (w 2022 roku wydano 32 decyzje stwierdzające wygaśnięcie decyzji).

W 2023 roku Sekcja Badań Higieny Radiacyjnej przeprowadziła pomiary dozymetryczne promie-

niowania jonizującego w otoczeniu 46 aparatów rentgenowskich (56 w 2022 r.). W zakresie kontroli jakości przeprowadzono pomiary 37 aparatów rentgenowskich (52 w 2022 r.).

Ponadto, zaopiniowano 86 dokumentacji projektowych medycznych pracowni rtg w zakresie ochrony radiologicznej (96 w 2022 r.).

W tabeli nr 2 przedstawiono rodzaje i liczbę badań/ pomiarów promieniowania jonizującego przeprowadzonych przez Sekcję Badań Higieny Radiacyjnej.

RTG (promieniowanie jonizujące)				
Lp.	Temat badania	Liczba aparatów przy których wykonano badania	Liczba wykonanych badań	Uwagi*
1.	Badanie parametrów fizycznych wyposażenia rentgenodiagnostycznego	37	641	-
2.	Pomiary dozymetryczne promieniowania rtg w otoczeniu aparatów rentgenowskich	46	356	-

* - w przypadku stwierdzonych przekroczeń podczas wykonywanych badań, jednostki są zobowiązane do niezwłocznego wprowadzenia działań korygujących.

Tabela 2. Rodzaje i liczba przeprowadzonych badań/ pomiarów promieniowania jonizującego.

Ochrona przed polami elektromagnetycznymi o częstotliwości w zakresie 0 Hz -300 GHz

W 2023 roku objęto kontrolą 22 zakłady z 332 zakładów będących w ewidencji (w 2022 r. - 13 z 377). Liczba zewidencjonowanych urządzeń wynosiła 1301 – bez uwzględnienia liczby nadajników stacji bazowych telefonii komórkowych oraz innych urządzeń pracujących w systemie bezobsługowym

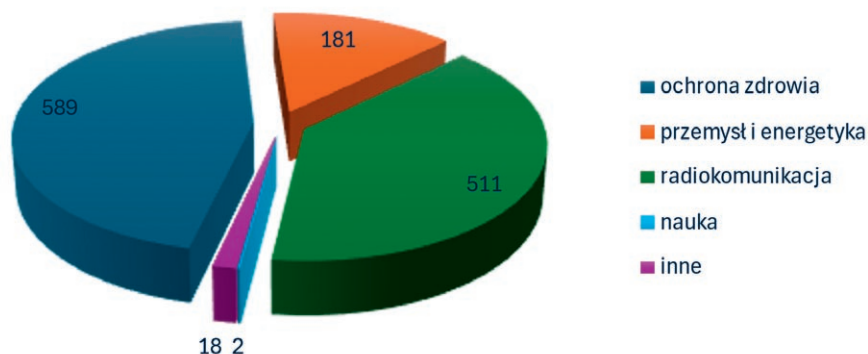
(w 2022 r. – 1226). Liczba urządzeń wytwarzających pola elektromagnetyczne w zakresie 0-300 GHz, przy których zostały przeprowadzone kontrole/ pomiary w 2023 r. wynosiła 963 (598 w 2022 r.).

W tabeli nr 3 przedstawiono rodzaje i liczbę badań/ pomiarów promieniowania niejonizującego (rozkładu pól elektromagnetycznych) przeprowadzonych przez Sekcję Badań Higieny Radiacyjnej.

pole-EM (promieniowanie niejonizujące)				
Lp.	Temat badania	Liczba urządzeń przy których wykonano badania	Liczba wykonanych badań	Uwagi
1.	Pomiary rozkładu pola-EM dla celów ochrony środowiska pracy	407	2272	-

Tabela 3. Rodzaje i liczba przeprowadzonych badań/ pomiarów promieniowania i niejonizującego (rozkładu pól elektromagnetycznych).

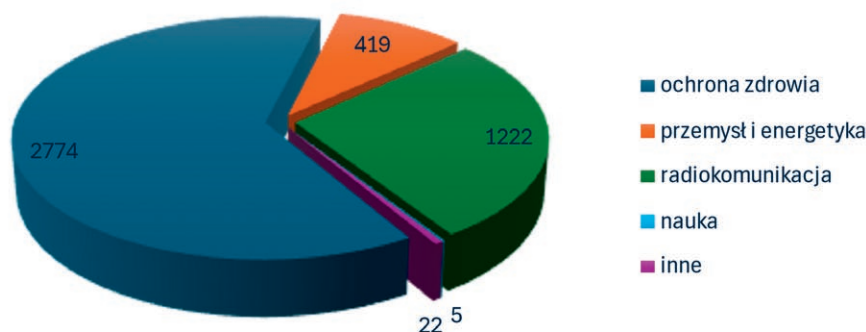
Liczbę zewidencjonowanych urządzeń w 2023 r. i dziedziny zastosowań przedstawiono na rys. 2.

Wykres 2. Liczba zewidencjonowanych urządzeń i dziedziny zastosowań.

Liczba osób zatrudnionych przy obsłudze urządzeń emitujących pole elektromagnetyczne zewidencjonowanych w 2023 r. (rys. 3) wynosiła 4442 (4140 w 2022 r.), z czego w ochronie zdrowia –

2774 (2481 w 2022 r.), w przemyśle i energetyce – 419 (419 w 2022 r.), w radiokomunikacji i łączności – 1222 (1213 w 2022 r.), w nauce – 5 (5 w 2022 r.), w innych – 22 (22 w 2022 r.).

Wykres 3. Liczba osób zatrudnionych przy obsłudze urządzeń emitujących pole elektromagnetyczne.

Podczas kontroli nadzorowanych jednostek w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy przy pracach związanych z narażeniem występującym

przy użytkowaniu źródeł pól elektromagnetycznych w celach medycznych, stwierdzono następujące nieprawidłowości (tabela 4):

Rodzaj stwierdzonych nieprawidłowości	Liczba stwierdzonych naruszeń obowiązujących wymogów prawnych
Pomiary rozkładu pola elektromagnetycznego w przestrzeni pracy	5
Oznakowanie – źródło pola-EM i strefy ochronne PEM	1
Dokumentacja w zakresie bhp przy pracy ze źródłem pola-EM	30
Wymagania w zakresie bhp personelu	25
Przeglądy techniczne źródeł pola-EM	1

Tabela 4. Nieprawidłowości stwierdzone podczas kontroli źródeł pól elektromagnetycznych w celach medycznych, dane za 2023 r.

W 2023 roku oceniono 355 sprawozdań z wynikami pomiarów poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku przekazanych przez prowadzącego instalację oraz użytkownika urządzenia emitującego pola elektromagnetyczne (w 2022 r. – 329) oraz przyjęto i poddano analizie 283 informacji o zgłoszeniach instalacji wytwarzających pola elektromagnetyczne przekazane przez organy ochrony środowiska, w tym również zmiany danych objętych zgłoszeniem instalacji oraz zakończenia eksploatacji instalacji (w 2022 r. – 236). Przedłożone wyniki pomiarów poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku przez prowadzącego instalację oraz użytkownika urządzenia emitującego pola elektromagnetyczne, które są stacjami elektroenergetycznymi lub napowietrznymi liniami elektroenergetycznymi o napięciu znamionowym nie niższym niż 110 kV, lub instalacjami radiokomunikacyjnymi, radionawigacyjnymi lub radiolokacyjnymi, emitującymi pola elektromagnetyczne, których równoważna moc promieniowana izotropowo wynosi nie mniej niż 15 W,

emitującymi pola elektromagnetyczne o częstotliwościach od 30 kHz do 300 GHz, nie wskazywały na występowanie ponadnormatywnego poziomu pól elektromagnetycznych w środowisku dla terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową i miejsc dostępnych dla ludności.

Pomiary skażeń promieniotwórczych.

W 2023 roku wykonywano metodą spektrometryczną pomiary zawartości Cs-137 w produktach rolno-spożywczych i w wodzie, w ramach placówki podstawowej prowadzącej pomiary skażeń promieniotwórczych oraz w ramach urzędowej kontroli żywności. Przeprowadzono 42 oznaczenia zawartości Cs-137 - próbek żywnościowych, wody i pasz (40 w 2022 r.). Żadna ze zmierzonych próbek nie została zakwestionowana pod względem zawartości Cs-137 zgodnie z dopuszczalnymi poziomami zawartości Cs-137 obowiązującymi w UE.

Wyniki oznaczeń Cs-137 badanych próbek w ramach placówki prowadzącej pomiary skażeń promieniotwórczych przedstawiono w tabeli nr 5.

l.p.	Rodzaj próbki (produkt)		Liczba wykonanych oznaczeń Cs-137		Liczba oznaczeń w których przekroczona była norma	Podać przedział w jakim mieściły się wyniki oznaczeń w Bq/kg (Bq/l)
			z nadzoru	na zlecenie		
1	Mleko	płynne lub w proszku	7	0	0	poniżej 0,40 ÷ 1,17
2	Mięso	wołowina lub wieprzowina	6	0	0	poniżej 0,40 ÷ 2,31
3	Ryby	ryby słodkowodne lub ryby morskie	4	0	0	poniżej 0,40 ÷ 0,92
4	Drób	-	4	0	0	poniżej 0,40 ÷ 1,13
5	Jaja	-	4	0	0	poniżej 0,40 ÷ poniżej 0,80
6	Zboża	pszenica lub żyto	1	0	0	poniżej 0,40
7	Ziemniaki	-	1	0	0	0,80
8	Warzywa	kapusta lub marchew lub buraki	1	0	0	poniżej 0,40
9	Owoce	jabłka	1	0	0	poniżej 0,40
10	Woda wodociąg	-	4	0	0	poniżej 0,040
11	Woda powierzchni.	rzeka lub jezioro	2	0	0	poniżej 0,040
12	Środki żywienia zwierząt	pasze zielone	1	0	0	poniżej 0,40
13	Grzyby świeże	pieprznik jadalny	2	0	0	poniżej 0,80 ÷ 208
14	Grzyby świeże	podgrzybek	1	0	-	140
15	Grzyby suszone	podgrzybek	1	0	0	615
16	Produkty mleczne	-	0	0	-	-
17	Owoce	truskawki	1	0	0	0,88
18	Warzywa	pomidor	1	0	0	poniżej 0,40

Tabela 5. Wyniki oznaczeń Cs-137 z uwzględnieniem podziału na poszczególne produkty wykonane w ramach placówki pomiaru skażeń promieniotwórczych.

Na terenie woj. świętokrzyskiego miało miejsce 1 zdarzenie związane ze stwierdzeniem podwyższonego poziomu mocy dawki promieniowania jonizującego.

W związku z otrzymaniem informacji o podwyższonym poziomie mocy dawki promieniowania jonizującego, przedstawiciele Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego wykonali pomiary dozymetryczne i spektrometryczne w otoczeniu kontenera ze złomem. Zidentyfikowano izotop promieniotwórczy Ra-226 oraz wyznaczono maksymalną wartość mocy przestrzennego równoważnika dawki bezpośrednio przy burcie kontenera, która wynosiła 5,3 mSv/h. W wyniku przeprowadzonych działań, wycięty z kontenera element, skażony substancją promieniotwórczą, został przekazany do Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów Promieniotwórczych.

Wnioski

1. W związku z działalnością kontrolną prowadzoną przez pion higieny radiacyjnej na terenie województwa świętokrzyskiego w 2023 r. stwierdzono nieprawidłowości dotyczące jednostek ochrony zdrowia, wynikające z niespełnienia wymogów obowiązujących przepisów prawnych z zakresu ochrony radiologicznej zawartych w ustawie z dnia 29 listopada 2000 r. Prawo atomowe oraz w aktach wykonawczych wydanych na jej podstawie. Podobnie jak w ubiegłych latach, nie zanotowano przypadków nadmiernego zagrożenia zdrowia osób zatrudnionych przy obsłudze aparatury rtg.
2. Nie odnotowano istotnego zagrożenia zdrowia w przypadku osób obsługujących urządzenia emitujące pola elektromagnetyczne w obszarze zastosowań medycznych.
3. Wyniki pomiarów poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku przedkładane na podstawie art. 122a ust. 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska nie wskazywały na występowanie ponadnormatywnego poziomu pól elektromagnetycznych w środowisku dla terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową i miejsc dostępnych dla ludności.
4. W 2023 r. wykonywano badania zawartości Cs-137 w produktach żywnościowych, wody do spożycia i wody powierzchniowej. Badania te wykonywano w ramach placówki podstawowej, prowadzącej pomiary skażeń promieniotwórczych oraz w ramach urzędowej kontroli żywności. Podobne analizy mogą być również wykonywane na wypadek zdarzeń radiacyjnych. Żadna ze zmierzonych prób nie została zakwestionowana pod względem zawartości radionuklidu Cs-137 zgodnie z dopuszczalnymi poziomami zawartości Cs-137 obowiązującymi w UE.
5. Na terenie woj. świętokrzyskiego nie miało miejsca żadne zdarzenie radiacyjne, rozumiane jako nietypowa sytuacja lub zdarzenie związane ze źródłem promieniowania jonizującego, wymagające podjęcia pilnych działań interwencyjnych w celu:
 - a) złagodzenia poważnych niepożądanych skutków dla zdrowia ludzi, ich bezpieczeństwa, jakości życia, mienia lub środowiska lub
 - b) zmniejszenia ryzyka, które mogłoby doprowadzić do poważnych niepożądanych skutków, o których mowa w lit. a.
6. W 2024 r. zadania pionu higieny radiacyjnej będą realizowane zgodnie z „Planem zasadniczych zadań Wojewódzkiej Stacji Sanitarно-Epidemiologicznej w Kielcach na 2024 r.”.
7. Kontynuowana będzie kontrola jednostek zdrowia w zakresie działalności wymagającej zezwolenia lub zgody, w celu zwiększania jakości świadczonych usług zdrowotnych.
8. Prowadzone będą akcje informacyjno-edukacyjne w zakresie merytorycznym pionu higieny radiacyjnej.

OCENA STANU SANITARNEGO PLACÓWEK DLA DZIECI I MŁODZIEŻY

Informacje ogólne

Działalność i kompetencje Państwowej Inspekcji Sanitarnej w zakresie Higieny Dzieci i Młodzieży obejmują sprawowanie bieżącego nadzoru sanitarnego nad przestrzeganiem przepisów określających wymagania higieniczne i zdrowotne dotyczących:

- a. stanu sanitarno – higienicznego i technicznego placówek oświatowo – wychowawczych i opiekuńczych;
- b. wymagań w stosunku do sprzętu i mebli przeznaczonych do używania przez dzieci i młodzież,
- c. higieny procesu nauczania;
- d. warunków do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego w szkołach;
- e. bezpieczeństwa i higieny pracy na stanowiskach wyposażonych w monitory ekranowe,
- f. przechowywania i dystrybucji substancji oraz mieszanin chemicznych
- g. warunków do utrzymania higieny osobistej w placówkach nauczania i wychowania,
- h. nadzoru nad warunkami wypoczynku i rekreacji dzieci i młodzieży.

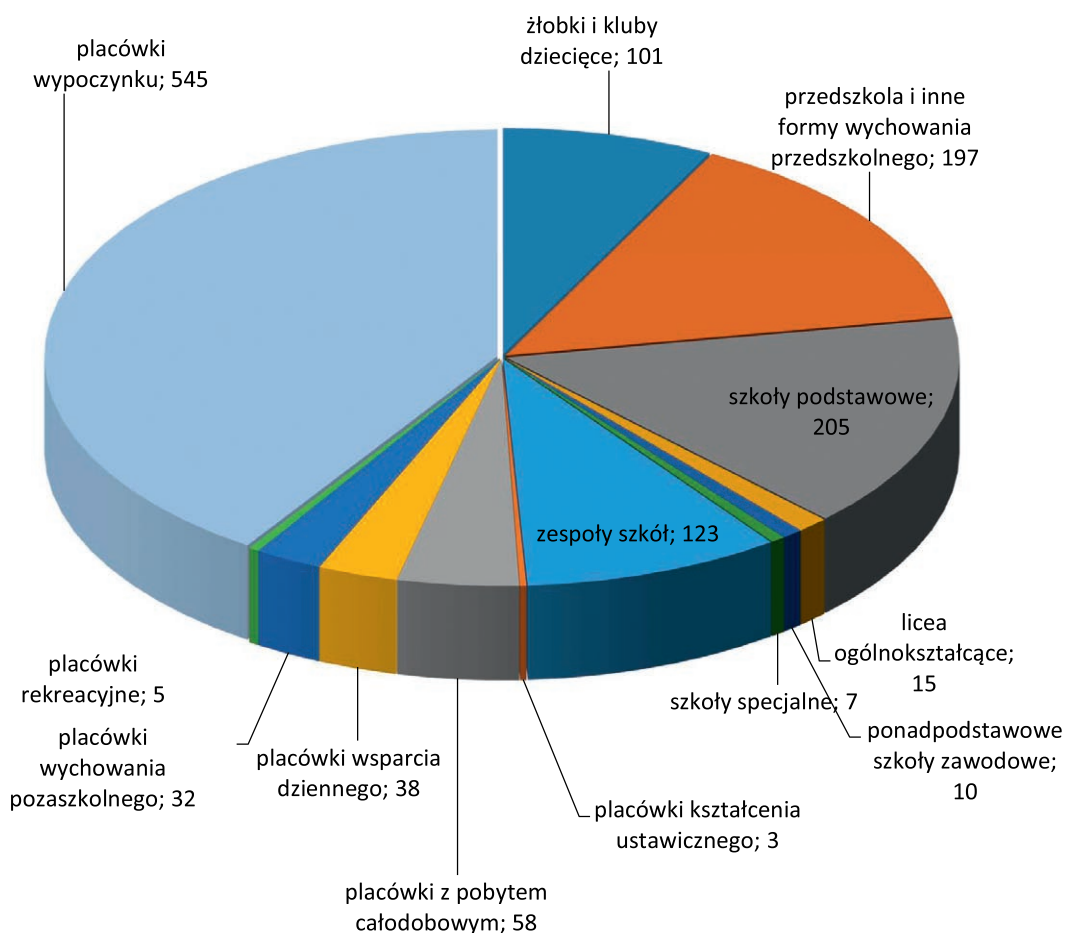
W roku 2023 Państwowa Inspekcja Sanitarna nadzorowała 1 524 placówki przeznaczone dla dzieci i młodzieży, w tym m.in. placówki edukacyjne (przedszkola i szkoły), opiekuńczo-wychowawcze

(m.in. żłobki i domy dziecka), pracy pozaszkolnej i inne (bursy i internaty, domy studenckie, ośrodki specjalne) oraz 701 placówek wypoczynku.

Wśród placówek edukacyjnych mieściło się 691 szkół wszystkich typów, w tym 381 szkół podstawowych, 39 liceów ogólnokształcących, 9 techników, 11 szkół branżowych, 17 szkół policealnych, 19 szkół specjalnych oraz 215 zespołów szkół, w ramach których funkcjonowały placówki różnych typów, w tym szkoły specjalne (5). Ponadto nadzorem objętych było 112 żłobków i klubów dziecięcych oraz 365 przedszkoli i innych form wychowania przedszkolnego.

Nadzór nad warunkami sanitarnymi w placówkach dla dzieci i młodzieży

W ramach nadzoru nad warunkami sanitarno-higienicznymi placówek dla dzieci i młodzieży pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w 2023 roku przeprowadzili 1875 kontroli, w tym 1330 w placówkach stałych. Skontrolowano 800 placówek stałych i 545 placówek wypoczynku. Kontrole przeprowadzone były w sposób planowy, jedynie nieznaczny odsetek (17 kontroli – 1,3 %) stanowiły kontrole o charakterze interwencyjnym, tj. podjęte w rezultacie zgłoszenia podejrzenia, iż w placówce nie zapewniono dzieciom i młodzieży bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu.

Wykres 1. Placówki dla dzieci i młodzieży skontrolowane w 2023 roku.

Stan sanitarny budynków, w których funkcjonują placówki dla dzieci i młodzieży

W wyniku kontroli prowadzonych w 2023 r. stwierdzono, iż ogółem nieprawidłowości dotyczyły 93 skontrolowanych placówek (11,6% skontrolowanych). Uchybienia dotyczące zarówno stanu higieniczno-sanitarnego, jak i technicznego obiektu, w którym mieści się placówka dla dzieci i młodzieży stwierdzono w 76 placówkach, podczas gdy 12 skontrolowanych placówek było w niewłaściwym stanie sanitarno-higienicznym, natomiast 5 w złym stanie technicznym.

W zakresie nadzoru nad placówkami z pobytem całodobowym, niewłaściwy stan techniczny mebli i sprzętu stwierdzono w 1 placówce, zaś niewłaściwy stan pomieszczeń higieniczno-sanitarnych odnotowano w 4 (na 54 skontrolowane placówki).

Zaplecze sanitarne placówek dla dzieci i młodzieży oraz warunki do utrzymania higieny osobistej

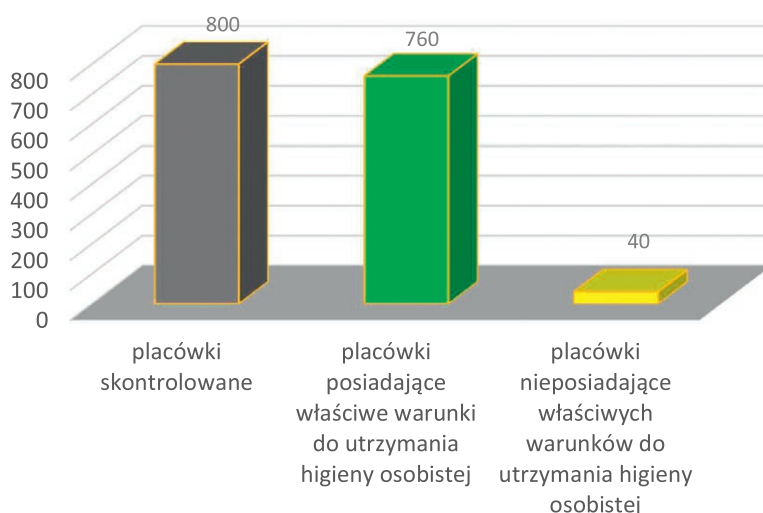
Pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w trakcie kontroli placówek dla dzieci i młodzieży

odnotowali, iż 99% placówek posiadało podłączenie do sieci wodociągowej, z własnego ujęcia wody korzystało 8 placówek (1%). 654 placówki (81,7%) zostały podłączone do sieci kanalizacyjnej centralnej (miejskiej/gminnej), natomiast 119 (14,8%) odprowadzało nieczystości do zbiornika bezodpływowego, a 27 placówek (3,4%) posiadało własne oczyszczalnie ścieków.

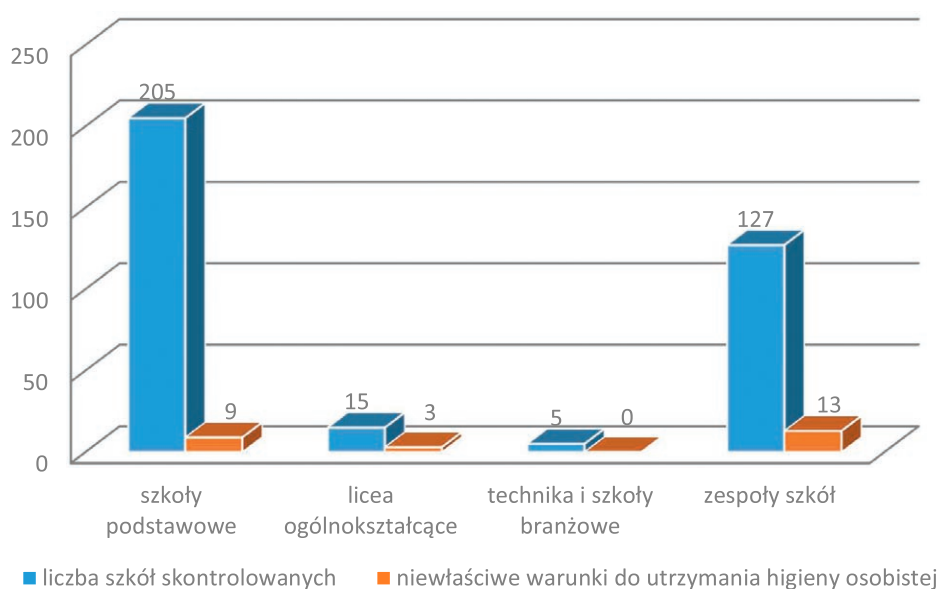
W 11 obiektach (1,4%) nie zapewniono zgodnego z przepisami standardu dostępności do urządzeń sanitarnych (ponadnormatywna liczba dzieci i młodzieży w obiekcie).

Niewłaściwe warunki do utrzymania higieny osobistej stwierdzono w 40 placówkach (5%), Spośród placówek, w których stwierdzono niewłaściwe warunki do utrzymania higieny osobistej, 1 nie zapewniła ciepłej bieżącej wody, 37 posiadało pomieszczenia higieniczno-sanitarne w złym stanie technicznym. W skontrolowanych placówkach nauczania i wychowania nie stwierdzono ustępów zewnętrznych.

Nałożono 4 mandaty karne w zakresie warunków do utrzymania higieny osobistej.

Wykres 2. Warunki do utrzymania higieny osobistej w placówkach nauczania i wychowania.

Wykres 3. Warunki do utrzymania higieny osobistej w poszczególnych typach szkół.

Ergonomia wyposażenia placówek dla dzieci i młodzieży

W placówkach przeznaczonych dla dzieci i młodzieży, przedstawiciele Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych podczas kontroli poddawali ocenie dostosowanie mebli do wysokości ciała uczniów/przedszolaków. Możliwość korzystania z mebli dostosowanych do wysokości ciała dzieci oceniono w 89 placówkach. Uchybienia stwierdzono w 5 placówkach na 29 stanowiskach w 8 oddziałach (przedszkola i szkoły).

Zapewnienie miejsca na podręczniki i przybory szkolne oraz obciążenie uczniów ciężarem tornistrów/plecaków szkolnych

Wszystkie skontrolowane szkoły zapewniły możliwość pozostawiania podręczników i przyborów szkolnych uczniom, poprzez doposażenie

pomieszczeń w indywidualne szafki bądź zorganizowanie wydzielonych miejsc na pozostawienie podręczników i przyborów.

Pomimo możliwości pozostawiania zeszytów, podręczników i przyborów w szkole uczniowie zabierają je do domu ze względu na potrzebę nauki, przygotowania się do lekcji na kolejny dzień oraz odrobienia zadanych prac domowych. Samo zapewnienie miejsca na pozostawienie podręczników w szkole nie rozwiązuje problemu ciężkich plecaków, potrzebne są jeszcze inne rozwiązania dotyczące systemu nauczania.

Ocena obciążenia uczniów ciężarem tornistrów/plecaków szkolnych przeprowadzona przez przedstawicieli Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych pozwala stwierdzić, że na 992 uczniów poddanych badaniom, 15,3% uczniów posiadało tornistry, których waga przekraczała 15% masy

ciała ucznia, natomiast 57,5% uczniów nosiło tornistry o wadze w zakresie 10-15% masy ciała ucznia. 28,2 % uczniów posiadało tornistry szkolne, których waga mieściła się w normie (do 10% masy ciała ucznia).

Warunki do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego

W trosce o bezpieczny i higieniczny pobyt dzieci i młodzieży w szkołach, kontrole obejmowały również warunki sanitarno-higieniczne, w których były prowadzone zajęcia wychowania fizycznego. Ocenie poddano 365 szkół w zakresie posiadanej przez placówki infrastruktury sportowej oraz stanu sanitarno-technicznego zaplecza sportowego.

Z pełnej infrastruktury sportowej, tj. szkolnego zespołu sportowego z boiskiem (w skład którego wchodzi sala gimnastyczna, sala rekreacyjna oraz

pomieszczenia pomocnicze, w tym szatnie, natryski) korzystać mogli uczniowie w 28,8% skontrolowanych szkół. 2,2% szkół posiadało tzw. zespół sportowy bez boiska. Stwierdzono, iż 3,3% szkół posiadało wyłącznie boisko sportowe. Odnotowano, że niezależnie od posiadanej infrastruktury sportowej, zajęcia wychowania fizycznego na korytarzach odbywały się w 3,3% szkół. Całkowity brak zaplecza sportowego stwierdzono w przypadku 4,9% placówek.

40% placówek posiada czynne natryski, w 37 szkołach (10%), natryski nie były używane.

Część szkół prowadziła zajęcia poza placówką - 21,1%, w tym możliwość korzystania z basenu posiadało 51 szkół, z hali sportowej - 17 szkół, z siłowni lub fitness klubu - 3 szkoły, oraz z boiska/stadionu sportowego - 24 szkoły.

Rodzaj placówki		Liczba placówek		Posiadanie infrastruktury do prowadzenia zajęć WF											
		w ewidencji	skontrolowanych	liczba placówek posiadających:										natryski	
				tylko			salę(e) gimnastyczną(e) z boiskiem	salę(e) zastępczą(e)/ rekreacyjną(e)* z boiskiem	salę(e) gimnastyczną(e) i salę(e) zastępczą(e) /rekreacyjną(e)*		szkolny zespół sportowy**				
				salę(e) gimnastyczną(e)	salę(e) zastępczą(e) / rekreacyjną(e)	boisko (a) sportowe			z boiskiem	bez boiska	z boiskiem	bez boiska	czynne	nieczynne	
0		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12	13	
Szkoły funkcjonujące samodzielnie	szkoły podstawowe	01.	381	205	0	9	9	55	62	8	0	54	3	66	26
	technika	02.	9	5	0	1	1	0	1	0	0	0	0	1	0
	licea ogólnokształcące	03.	39	15	0	0	0	5	1	1	0	6	1	10	2
	szkoły branżowe I i II stopnia	04.	11	5	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0
	szkoły specjalne	05.	19	7	0	1	0	0	4	1	0	0	0	5	0
	szkoły policealne	06.	17	3	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0
Zespoły szkół	ogółem	07.	215	123	0	2	2	18	35	10	3	45	3	62	9
	w tym specjalne	08.	5	2	0	0	0	1	0	0	1	0	0	1	0
Szkoły wyższe	publiczne	09.	3	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0
	niepubliczne	10.	7	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Razem	11.	10	2	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0
OGÓŁEM:		12.	701	365	0	14	12	78	105	20	3	105	8	146	37

Tabela 1. Warunki do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego w szkołach na terenie województwa świętokrzyskiego w 2023 roku.

Rozkład zajęć oraz organizacja czasu pobytu w szkole

Na właściwy rozwój ucznia wpływa między innymi organizacja procesu nauczania, wychowania i pobytu w szkołach, zwłaszcza planowanie nauki i odpoczynku.

Higieniczny plan zajęć powinien uwzględniać potrzebę równomiernego obciążenia zajęciami w poszczególnych dniach tygodnia, zaleca się by przerwy między lekcjami trwały 10 minut.

W ramach nadzoru nad higieną procesu nauczania kontrolowano tygodniowe rozkłady zajęć

lekcyjnych. Plan lekcji oceniono w 351 szkołach, nieprawidłowości odnotowano w 3 placówkach. 88% szkół umożliwiło uczniom spędzanie przerw na świeżym powietrzu. W 1 ze skontrolowanych szkół przerwy były krótsze niż 10 minut.

Profilaktyczna opieka zdrowotna nad uczniami

Przedstawiciele Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych, w trakcie przeprowadzanych kontroli w szkołach, oceniali również warunki realizacji profilaktycznej opieki zdrowotnej nad uczniami. Gabinety profilaktyki zdrowotnej posiadały 192 szkoły na 363 skontrolowane, z czego 12 szkół korzystało z gabinetów wspólnie z inną placówką, w tym samym obiekcie. W 2 gabinetach nie zapewniono właściwych warunków sanitarnych. W pozostałych szkołach, profilaktyczną opiekę zdrowotną nad uczniami zapewniono w pomieszczeniach zastępczych na terenie placówki lub poza jej terenem.

183 szkoły organizowały opiekę stomatologiczną w oparciu o: gabinet stomatologiczny zlokalizowany na terenie szkoły (12%), dentobus (22,4%) lub gabinet stomatologiczny poza terenem szkoły (65,6%).

Prowadzenie dożywiania w szkołach

W ramach nadzoru nad dożywianiem dzieci i młodzieży w szkołach, przeprowadzono kontrole, w trakcie których oceniano placówki, w których przygotowywano i wydawano posiłki, organizowano śniadania szkolne i organizowano podawanie napoju.

81,3% skontrolowanych szkół prowadziło dożywianie. 32% placówek wydawało obiady pełne dwudaniowe. W sumie 26195 uczniów korzystało z ciepłych posiłków. 29 szkół na 363 skontrolowanych organizowało śniadania szkolne dla 1536 uczniów, natomiast napoje były podawane w 122 placówkach dla 8153 korzystających.

Warunki sanitarne zorganizowanych form wypoczynku dzieci i młodzieży

W 2023 roku z wypoczynku letniego i zimowego skorzystało 20 296 dzieci i młodzieży.

Podczas kontroli sanitarnych wypoczynku stwierdzono, iż w 1 obiekcie nie były zapewnione właściwe warunki sanitarno-higieniczne. Dożywianie w placówkach wypoczynku dzieci i młodzieży w miejscu zamieszkania prowadziły 174 obiekty. Przeprowadzono 2 kontrole interwencyjne. Nie wydano decyzji o zamknięciu całości lub części obiektu, w którym odbywał się wypoczynek dzieci i młodzieży.

Postępowanie administracyjne

Pion Higieny Dzieci i Młodzieży, nadzorując warunki w placówkach oświatowo – wychowawczych egzekwuje realizację prawnych wymogów dotyczą-

cych zapewnienia odpowiednich warunków higieniczno-sanitarnych oraz technicznych budynków, higieny procesu nauczania, warunków techniczno-sanitarnych placówek wypoczynku. Wydawane są zalecenia pokontrolne oraz prowadzone są postępowania administracyjne i administracyjno-egzekucyjne.

W roku 2023 wydano 206 decyzji administracyjnych nakazujących zapewnienie właściwych warunków techniczno-sanitarnych, wyegzekwowano 113 decyzji (w tym 76 z lat ubiegłych). Ponadto nałożono 7 mandatów karnych na kwotę 1800 złotych. Wystosowano 13 wystąpień pokontrolnych. Wydano 128 decyzji płatniczych.

Podsumowanie

Zdecydowana większość nadzorowanych placówek oświatowo – wychowawczych zapewniła bezpieczne i higieniczne warunki nauczania, wychowania i opieki dzieciom i młodzieży.

Podczas kontroli sanitarnych zwracano uwagę na warunki do utrzymania higieny osobistej, w tym dostęp do bieżącej ciepłej wody przy wszystkich umywalkach w pomieszczeniach higieniczno-sanitarnych.

Nadal aktualnym problemem są niedostateczne warunki do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego w szkołach (np. niedostateczna liczba pełnowymiarowych sal gimnastycznych z zapleczem, prowadzenie zajęć na korytarzu). Zastrzeżenia budzi również fakt, że szkoły, które posiadają pełną infrastrukturę do prowadzenia zajęć sportowych i czynne natryski nie umożliwiają uczniom korzystania z nich po zajęciach sportowych.

Dalszej poprawy wymaga w części placówek zagospodarowanie i urządzenie boisk sportowych oraz placów rekreacyjnych, łącznie z placami zabaw, a także utrzymanie ich w pełnej sprawności użytkowej. Niewłaściwy mikroklimat w pomieszczeniach dla uczniów (brak wentylacji w pomieszczeniach) nadal jest problemem, głównie placówek funkcjonujących w starych budynkach.

W dalszym ciągu opieka medyczna w placówkach nauczania i wychowania jest niewystarczająca ze względu na brak stałej, całodziennej opieki pielęgniarskiej oraz opieki stomatologicznej. Wobec zagrożeń i problemów zdrowotnych wśród dzieci i młodzieży konieczne jest podjęcie działań zmierzających do zapewnienia gabinetów profilaktycznej opieki zdrowotnej na terenie szkół oraz zapewnienie całodziennej obecności pielęgniarki szkolnej.

Należy podkreślić, że mimo stworzenia w szkołach miejsc do przechowywania podręczników i przyborów szkolnych zgodnie z §4a rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 1604), uczniowie

nadal noszą zbyt ciężkie plecaki. Polskie ustawodawstwo nie reguluje kwestii maksymalnej wagi plecaka szkolnego, ale przyjmuje się, iż stosunek ciężaru wagi tornistra do masy ciała dziecka, które go nosi powinien wynosić od 10 do 15 %. Mimo wydzielonych miejsc w klasach, uczniowie nie zostawiają w nich podręczników z uwagi na zadawane prace domowe i potrzebę przygotowania się do zajęć na kolejny dzień.

Pomimo przeprowadzanych w budynkach oświatowych prac remontowych i modernizacyjnych, stan sanitarno-higieniczny i techniczny wie-

lu placówek oświatowo – wychowawczych nadal wymaga poprawy. W wyniku prowadzonego nadzoru stwierdzono problem braku środków finansowych, którymi dysponują placówki, na poprawę warunków technicznych (remonty, prace konserwatorskie, wymianę wyposażenia). Pomimo tego placówki oświatowo-wychowawcze są stopniowo doposażane w nowe meble i wyposażenie, tj. zakup mebli, pomocy dydaktycznych, tablic interaktywnych posiadających odpowiednie certyfikaty zgodności lub atesty.

ZAPOBIEGAWCZY NADZÓR SANITARNY

Wprowadzenie

Zadaniem Nadzoru Zapobiegawczego jest podejmowanie działań mających na celu zapewnienie właściwego stanu sanitarno - zdrowotnego w obiektach oraz zapobieganie negatywnym skutkom wpływu szkodliwych i uciążliwych czynników na zdrowie ludzi na etapie planowania przestrzennego, projektowania, lokalizacji i realizacji inwestycji oraz uzyskiwania pozwolenia na użytkowanie obiektów budowlanych. Zakres kompetencji określa ustawa o Państwowej Inspekcji Sanitarnej oraz inne ustawy i akty wykonawcze. Należy zaznaczyć, że działania w zakresie zapobiegawczego nadzoru sanitarnego podejmowane są wyłącznie na wniosek zainteresowanych podmiotów lub w związku z wystąpieniami organów prowadzących postępowanie główne.

Przedmiotem działalności Nadzoru Zapobiegawczego w 2023 r. było w szczególności uzgadnianie pod względem wymagań higienicznych i zdrowotnych oraz wydawanie opinii dotyczących:

- ▶ miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- ▶ studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego,

- ▶ dokumentacji projektowych dotyczących budowy oraz zmiany sposobu użytkowania obiektów budowlanych,
- ▶ odbiorów obiektów budowlanych i statków.

Uczestniczono również w postępowaniach na etapie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko i oceny oddziaływania na środowisko przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w trybie ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1029), a także udzielano odstępstw od przepisów w zakresie warunków techniczno-budowlanych i przepisów określających wymogi w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy.

Zapobiegawczy nadzór sanitarny sprawowali także rzeczoznawcy do spraw sanitarnohigienicznych.

Dane liczbowe dotyczące działalności Państwowej Inspekcji Sanitarnej w dziedzinie nadzoru zapobiegawczego w 2023 r. przedstawiono poniżej.

Lp.	Liczba zajętych stanowisk	PPIS	ŚPWIS	Rzeczoznawcy	Ogółem
Strategiczne oceny oddziaływania na środowisko					
1.	Uzgodnienie dot. odstąpienia od przeprowadzania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko	3	93	-	96
2.	Uzgodnienie zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko	76	21	-	97
3.	Opiniowanie projektu dokumentu wraz z prognozą oddziaływania na środowisko	156	36	-	192
4.	Opinie o projektach m.p.z.p. i s. u. i k. z. p.	0	166	-	166

Oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko					
5.	Opinia co do potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, a w przypadku stwierdzenia takiej potrzeby - co do zakresu raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko	391	2	-	393
6.	Wydanie opinii w sprawie zakresu raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko	1	0	-	1
7.	Wydanie opinii przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach		0	-	0
8.	Wydanie opinii przed wydaniem postanowienia przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska w sprawie uzgodnienia warunków realizacji przedsięwzięcia	45	0	-	45
9.	Uzgodnienie dokumentacji projektowej, koncepcji itp.	306		443	749
10.	Zastosowanie rozwiązań innych niż określone w obowiązujących przepisach prawa, w tym w zakresie warunków technicznych	1	69	-	70
11.	Opinie o projektach planów remediacji	0	2	-	2
12.	Opinie o projektach planów rewitaliacji	0	6	-	6
13.	Uczestniczenie w dopuszczeniu do użytkowania obiektu budowlanego	465	24	-	489
14.	Sprzeciw na użytkowanie obiektu (I instancja)	0	0	-	0
15.	Sprzeciw na użytkowanie obiektu (II instancja)	0	0	-	0
16.	Innych spraw	777	232	-	1009
RAZEM 1-15		2221	651	443	3315
17.	Decyzje opłatowe I instancja /II instancja	853	158	-	1011
Kontrole - wizje lokalne					
18.	Ogółem	561	0	-	561
19.	w tym: obiektów w trakcie budowy	20	0	-	20
20.	Liczba spraw przejętych od PPIS przez PWIS	0	0	-	0
21.	Skargi do WSA	0	0	-	0

Tabela 1. Liczba stanowisk, kontroli, odbiorów, zażaleń, sprzeciwów – 2023 r.

W 2023 roku ogólna liczba stanowisk zajętych w ramach Nadzoru Zapobiegawczego przez organ Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa świętokrzyskiego wyniosła 3315.

W dalszym ciągu można zaobserwować zainteresowanie gmin zmianami polityki przestrzennej i dostosowaniem jej do obowiązujących wymogów. Jednostki samorządu terytorialnego sporządzają studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i na ich podstawie opracowują miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Należy zauważyć, że działania planistyczne promują przyjmowanie rozwiązań proekologicznych w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, gospodarki energetycznej, gospodarki odpadami, co

znaczaco wpływa na poprawę stanu sanitarnego miast, gmin i osiedli wiejskich. Na podkreślenie zasługuje fakt, że zapisy w planach przewidują zaopatrzenie w wodę z ujęć publicznych, odprowadzanie ścieków do kanalizacji sanitarnej, funkcjonowanie kotłowni w większości przypadkach na paliwo ekologiczne.

Nieodłącznym elementem przy rozpatrywaniu studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jest analiza prognozy oddziaływania na środowisko, która uwzględnia skutki dla środowiska, w tym zdrowia ludzi, wynikające z projektowanego przeznaczenia terenu, powodowane emisją zanieczyszczeń

do powietrza, wprowadzaniem ścieków do wód i do ziemi, wytwarzaniem odpadów oraz zanieczyszczeniami gleby.

W 2023 roku organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa świętokrzyskiego działając na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2022 r. poz. 503; ze zm.) zaopiniowały łącznie 16 projektów studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

W dniu 24.09.2023 r. weszła w życie ustawa z dnia 07.07.2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2023 r, poz. 1688, dalej „ustawa zmieniająca”), na mocy której nowy dokument planistyczny - plan ogólny zastąpi studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. Ponadto, przedmiotowa ustawa ustanowiła nowe zadanie dla organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej – uzgadnianie decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego i decyzji o warunkach zabudowy. W trybie nowej regulacji w 2023 r. Państwowi Powiatowi Inspektorzy uzgodnili 131 decyzji o warunkach zabudowy i 32 decyzje o lokalizacji inwestycji celu publicznego, a ŚPWIS uzgodnił 4 decyzje o lokalizacji inwestycji celu publicznego.

Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2022 r. poz. 1029; ze zm.) przywołuje organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej jako kompetentne w sprawach opiniowania i uzgadniania w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (SOOŚ) oraz w kwestiach opiniowania w ramach oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko (OOŚ).

Podczas opiniowania zwracano szczególną uwagę na czynniki środowiskowe, a zwłaszcza jakość powietrza, dostępność i jakość wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi oraz klimat akustyczny, które są istotnymi determinantami stanu zdrowia ludzi.

W trybie **ww. regulacji** w zakresie **SOOŚ** Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny:

- wydał 36 opinii o projektach tych dokumentów,
- dokonał 21 uzgodnień zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko dla ww. projektów.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami, dla określonych projektów dokumentów, w uzasadnionych przypadkach, ustawodawca przewidział możliwość odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Zgodnie z tym zapisem Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w 93 przypad-

kach uznał, iż można odstąpić od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko i w tym zakresie wydał stosowne opinie.

Odpowiednio, Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni:

- wydali 156 opinii o projektach tych dokumentów,
- dokonali 76 uzgodnień zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko dla ww. projektów,
- w 3 przypadkach odstąpili od przeprowadzenia SOOŚ.

Wnioski o odstąpieniu od strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dotyczyły w szczególności strategii rozwoju powiatów i gmin, planów odnowy miejscowości, w ramach których nie przewidywano żadnych działań mogących mieć negatywny wpływ na życie i zdrowie ludzi, a jedynie skutkujących poprawą warunków życia mieszkańców, wzrostem funkcjonalności i rozwojem miejscowości.

Strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko poddawano w szczególności projekty dotyczące:

- Programów ochrony środowiska,
- Programów gospodarki niskoemisyjnej,
- Strategii rozwoju gmin i powiatów,
- Gminnych i lokalnych programów rewitalizacji,
- Programów zaopatrzenia gmin w ciepło, energię elektryczną i paliwa płynne.

W przypadku Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych opinie dotyczyły studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Podstawowe zasady przeprowadzania OOŚ wynikają z wprowadzonej w dn. 15.11.2008 r. ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

Stosownie do ww. regulacji, jej przeprowadzenia wymagają planowane przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko, które podzielono na:

- planowane przedsięwzięcia mogące zawsze znacząco oddziaływać na środowisko,
- planowane przedsięwzięcia mogące potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, jeżeli właściwy organ stwierdził obowiązek przeprowadzenia oceny.

W 2023 r. Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni wydali ogółem:

- 391 opinii w przedmiocie potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, a w przypadku ok. 20% wniosków uznano potrzebę jej przeprowadzenia i określo-

no zakres raportu oddziaływania planowanego przedsięwzięcia na środowisko,

- 1 opinię o zakresie raportu oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko,
- 45 pozytywnych opinii przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach oraz 1 opinię negatywną w tym zakresie.

W 2023 r. Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny wydał 1 opinię w przedmiocie potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko.

Uzgodnienia warunków realizacji przedsięwzięć przed wydaniem decyzji środowiskowych dokonane przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej dotyczyły przede wszystkim instalacji zaopatrzenia w wodę, kanalizacji i oczyszczania ścieków oraz inwestycji z zakresu infrastruktury drogowej i kolejowej.

Kolejnym ważnym zadaniem Państwowej Inspekcji Sanitarnej jest zajmowanie stanowiska dotyczącego udzielania zgody na odstępstwa od przepisów określających warunki techniczne, jakie muszą spełniać budynki oraz na odstępstwa od przepisów określających wymogi bezpieczeństwa i higieny pracy (m. in. w zakresie wysokości pomieszczeń, zagłębienia pomieszczeń poniżej terenu, braku oświetlenia dziennego), zmniejszenia odległości zbiorników na nieczystości ciekłe od drzwi i okien pomieszczeń przeznaczonych na pobyt ludzi.

W większości przypadków wnioski były zasadne pod względem formalnym i sporządzone poprawnie pod względem merytorycznym (uzasadnienie wniosku, charakterystyka pomieszczeń, rozwiązania projektowe w zakresie wentylacji, itd.). W trakcie rozpatrywania wniosków dotyczących odstępstw w obiektach istniejących dokonywano oględzin obiektów. Wnioski w zakresie usytuowania pomieszczeń stałej pracy poniżej poziomu terenu oraz zapewnienia wyłącznie oświetlenia sztucznego na tych stanowiskach podlegały uzgodnieniu z Okręgowym Inspektorem Pracy w Kielcach.

W 2023 r. Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny zajął ogółem 69 stanowisk w zakresie jw., w tym: 4 – stanowiska negatywne, 21- decyzji o umorzeniu postępowania, 5 - postanowień o odmowie wszczęcia postępowania.

W 2023 r. zajęto łącznie 1009 stanowisk w formie opinii sanitarnych na pozostałych etapach procesu inwestycyjnego, z czego państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni wydali 777, a Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny 232 stanowiska.

Dotyczyły one m.in.:

- możliwości realizacji inwestycji mieszkaniowych,
- planów remediacji i rewitalizacji,
- koncepcji projektowych, obiektów o skomplikowanej funkcji lub technologii,
- zatwierdzenia projektów ochrony radiologicznej,

- spełnienia wymagań dla placówek wsparcia dziennego w trybie art. 19 ust. 1 pkt. 4 ustawy z dn. 09.06.2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- spełnienia wymagań sanitarnych w zakładach fryzjerskich, magazynach środków ochrony roślin, innych formach wychowania przedszkolnego,
- przedsięwzięć wspomaganych przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa,
- możliwości zorganizowania imprezy masowej.

Opiniowanie dokumentacji projektowych w zakresie spełnienia wymagań higienicznych i zdrowotnych ma na celu eliminację nieprawidłowości w zakresie rozwiązań funkcjonalnych, rozwiązań instalacji wodno-kanalizacyjnych, wentylacji, technologii, wyposażenia i wykończenia wnętrz oraz warunków środowiska pracy. Stanowi to podstawę do realizacji zamierzeń inwestycyjnych: budowanych, adaptowanych i modernizowanych.

W roku 2023 Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni, działający na terenie województwa świętokrzyskiego, uzgodnili łącznie 306 projektów.

Podczas opiniowania dokumentacji projektowej zwracano uwagę na:

- zapewnienie oświetlenia naturalnego lub sztucznego oraz sposób wentylowania pomieszczeń higienicznosanitarnych i przeznaczonych na pobyt ludzi, spełniający wymagania norm i przepisów;
- przyłączenie do sieci wodociągowo-kanalizacyjnej, usytuowanie elementów zagospodarowania działki;
- prawidłowy układ funkcjonalny pomieszczeń, właściwe drogi technologiczne, odpowiednie wyposażenie w urządzenia sanitarne;
- przystosowanie obiektów budowlanych i pomieszczeń w zakresie dostępności dla osób niepełnosprawnych;
- sposób składowania odpadów oraz odprowadzenie ścieków bytowo-gospodarczych, przemysłowych, gnojówki lub gnojowicy oraz sposób przetrzymywania i przekazywania do utylizacji lub wykorzystania rolniczego.

Udział w opiniowaniu dokumentacji projektowej biorą również rzeczoznawcy do spraw sanitarnohigienicznych, którzy łącznie uzgodnili 443 dokumentacje projektowe. Wydane stanowiska zawierały pozytywne rozstrzygnięcia.

Ważnym etapem procesu inwestycyjnego, który realizują organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej jest uczestniczenie w dopuszczeniu do użytkowania obiektów budowlanych.

W 2023 r. w województwie świętokrzyskim wydano ogółem 489 stanowisk w tym zakresie, w tym państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni wydali 465, a Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny – 24.

Wszystkie opinie wydane przez Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego dotyczyły pozwolenia na użytkowanie stacji bazowych telefonii komórkowych.

Podstawą do zajęcia stanowiska było przedłożenie przez inwestora aktualnych sprawozdań z pomiarów promieniowania elektromagnetycznego w środowisku i w środowisku pracy, wykonanych przez akredytowane laboratoria pomiarowe.

Wśród obiektów zgłoszonych do odbioru przez Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych na szczególną uwagę, ze względu na znaczenie dla regionu świętokrzyskiego zasługują następujące inwestycje:

- Budynek magazynowo - produkcyjny z częścią biurowo-socjalną w ramach zadania inwestycyjnego pod nazwą „Budowa Parku Logistycznego przy ul. Robotniczej w Kielcach,
- Rozbudowa istniejącego budynku hotelowego o część usługową mieszczącą: kryte baseny, zewnętrzną wieżę startową ze zjeżdżalnią, pokoje hotelowe i parking podziemny wraz z częścią przebudową budynku istniejącego przy ul. W. Szczepaniaka w Kielcach,
- Teatr Lalki i Aktora KUBUŚ, ul. Zamkowa 1 w Kielcach,
- Pracownia Tomografu Komputerowego ŚCO w Kielcach, ul. Artwińskiego 3, Kielce,
- "Świętokrzyski Kampus Laboratoryjny Głównego Urzędu Miar (ŚKLGUM)" w Kielcach zlokalizowany przy ul. Wrzosowej w Kielcach – Etap I
- Rozbudowa siedziby Delegatury Instytutu Pamięci Narodowej, Aleja Na Stadion, Kielce,
- Hala Sportowa z zapleczem i dodatkowymi pomieszczeniami dydaktycznymi przy I Liceum Ogólnokształcącym im. S. Żeromskiego w Kielcach przy ul. ks. P. Ściegiennego w Kielcach,
- Przebudowa dworca kolejowego Kielce przy Pl. Niepodległości 1, działka nr ewid. 1/50 w obrębie ewid. 0016, jednostka ewidencyjna 266101_1 Kielce,
- Rozbudowa i przebudowa budynku amfiteatru wraz ze zmianą sposobu jego użytkowania na Park Dziedzictwa Gór Świętokrzyskich w msc. Nowa Słupia, gmina Nowa Słupia,
- Rozbudowa i przebudowa Szkoły Podstawowej o salę gimnastyczną i łącznik z infrastrukturą, w msc. Huta Nowa, gm. Bieliny,
- Remont i przebudowa oraz zmiana sposobu użytkowania budynku synagogi na „Centrum Pamięci Kultury Żydowskiej w Chęcinach” wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną, Chęciny, gm. Chęciny,
- Przebudowa istniejącego zabytkowego budynku stodoły na funkcję budynku noclegowo-wypoczynkową oraz budowa budynku usługowego konferencyjno – bankietowego w zabytkowym kompleksie „Żurawie Gniazdo” w miejscowości Maleszowa, gmina Pierzchnica – I Etap inwestycji,
- Budowa Chaty Garncarskiej przy Ośrodku Tradycji Garncarstwa w Chałupkach, zlokalizowanej na działkach o nr ewid. 55, 56, obręb ewid. 0005 Chałupki, gm. Morawica,
- Rozbudowa Osady Średniowiecznej Hucie Szklanej o Świętokrzyską Zagrodę Kultury w zakresie: budowy budynku Świętokrzyskiej Zagrody Kultury Huta Szklana, gm. Bieliny,
- Rozbudowa szkoły o salę gimnastyczną wraz z zapleczem przy szkole podstawowej w msc. Borków, gm. Daleszyce,
- Budowa oczyszczalni ścieków wraz z istniejącą infrastrukturą towarzyszącą, gmina Nowa Słupia w msc. Mirocice,
- Przebudowa, rozbudowa budynku dworca autobusowego w Pińczowie przy ul. Legionistów dz. nr ewid. 42/1, 42/2, 40/3 obręb 12,
- Budowa sceny koncertowej „małego amfiteatru” w Tuczępach,
- Budowa sanatorium uzdrowskiego w Busku-Zdroju dz. nr ewid. gr 188/8, 213/2, 190/7, obręb 13,
- Budowa ogólnodostępnych boisk wielofunkcyjnych na terenie Zespołu Szkół Nr 1 w Pińczowie przy ul. Szkolnej 2,
- Przebudowa targowicy miejskiej w Pińczowie przy ul. Targowej,
- Zagospodarowanie terenu publicznego parku zdrojowego w Solcu-Zdroju,
- Przebudowa i nadbudowa budynku biblioteki - Centrum Kultury w Nowym Korczyniu przy ul. Tarnowskiej 5,
- Boisko wielofunkcyjne przy Szkole Podstawowej w miejscowości Rembieszyce, 28-366 Małogoszcz
- Boisko wielofunkcyjne przy Szkole Podstawowej w miejscowości Żarczyce Duże, 28-366 Małogoszcz
- Budowa infrastruktury drogowej pod przyszłe tereny inwestycyjne „Jędrzejów Południe”,
- Odbudowa zbiornika wodnego istniejącego na rzece Czarnej Koneckiej/Malenięckiej w Sielpi, gmina Końskie wraz z turystyczno-rekreacyjnym zagospodarowaniem terenu i obszaru funkcjonalnie z nim związanego,
- Przebudowa budynków stolarni na potrzeby muzeum ziemi koneckiej wraz z zagospodarowaniem terenu wokół w ramach zadania „Rewitalizacja obszarów miasta Końskie (rewitalizacja centrum, przebudowa parku miejskiego, w tym ogródka jordanowskiego)”,
- Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 728 na odc. Łopuszno - DK 74 wraz z budową obwodnicy m. Łopuszno, gm. Łopuszno w ciągu DW 786 ok. 25 km /odc. od DK 74 do skrzyżowania z dr. powiatową nr 0473T w m. Plenna, gm. Radoszyce/,
- Sala sportowa przy szkole podstawowej w Modliborzycach g. Baćkowiec w ramach projektu pn.: „Rozbudowa budynku publicznej szkoły podstawowej o salę gimnastyczną wraz z łącz-

- nikiem" oraz rozbudowa szkoły podstawowej w Jastrzębskiej Woli gm. Iwaniska w ramach projektu pn.: „Rozbudowa budynku szkolnego w Jastrzębskiej Woli – dobudowa sal dydaktycznych”,
- Muzeum Regionalne w Opatowie w ramach projektu pn.: „Rozbudowa i przebudowa celem zmiany sposobu użytkowania budynku po byłym więzieniu (budynek mieszkalny) na cele muzeum regionalnego w ramach projektu „Rewitalizacja Miasta Opatów”,
 - Dzienny Dom Pobytu Senior+ przy ul. Baczyńskiego w Sandomierzu
 - Świetlica wiejska w Andruszkowicach, gmina Samborzec
 - Świetlica wiejska w Przewłocze, gmina Łoniów
 - Centrum Edukacji Społecznej i Profilaktyki Zdrowotnej na dz. nr ewid. 1251/10, 1251/8 w miejscowości Krynki, ul. Szkolna, gm. Brody,
 - Zagospodarowanie terenu wokół Zalewu Lubianka w Starachowicach w okolicach ulicy Południowej,
 - Zbiornik wodny (staw rekreacyjny) z budowlanymi towarzyszącymi w miejscowości Mirzec Stary, gm. Mirzec,
 - Rozbudowa i przebudowa Szkoły Podstawowej nr 6, przy ul. Stanisława Moniuszki w Starachowicach,
 - Przebudowa i rozbudowa o nowe skrzydło budynku tzw. „Pałacyk” przy ul. Konstytucji 3-go Maja 15 w Starachowicach,
 - Budynek zaplecza sportowego przy boisku sportowym przy ul. Szkolnej w Starachowicach,
 - Pięć budynków mieszkalnych wielorodzinnych wraz z instalacjami wewnętrznymi oraz 44 miejscami postojowymi na przy ul. Kopalnianej w Starachowicach,
 - Rozbudowa, przebudowa i nadbudowa istniejącego budynku Publicznej Szkoły Podstawowej wraz z instalacjami oraz zagospodarowaniem terenu w miejscowości Łomno, gm. Pawłów,
 - Rewitalizacja Pałacu w Kurozwękach, Kurozwęki, ul. Zamkowa 3, 28-200 Staszów,
 - Modernizacja, przebudowa budynku Zespołu Opieki Zdrowotnej we Włoszczowie z przeznaczeniem na działalność rehabilitacyjną (przebudowa bloku "C" - pomieszczenia z przeznaczeniem na działalność rehabilitacyjną),
 - Zbiornica pochodnia gazowa do spalania biogazu składowiskowego pozyskiwanego ze składowiska odpadów „Kępny Ług” we Włoszczowie,
 - Rozbudowa funkcjonalna istniejącego budynku sortowni wraz z modernizacją linii sortowniczej oraz montażem instalacji do produkcji paliw alternatywnych i energii elektrycznej na terenie składowiska odpadów „Kępny Ług” we Włoszczowie,
 - Przebudowa wraz ze zmianą sposobu użytkowania zabytkowego budynku spichlerza-wo-
- zowni z przeznaczeniem na budynek - Gminny Ośrodek Kultury w miejscowości Kluczewsko, gm. Kluczewsko,
- Rozbudowa, przebudowa, nadbudowa i remont budynku po byłej strażnicy OSP w celu prowadzenia działalności kulturalnej w msc. Krasocin, gm. Krasocin,
 - Budynek świetlicy wiejskiej w miejscowości Czostków, gmina Krasocin oraz w miejscowości Gościencin i Nieznanowice (rozbudowa i przebudowa istniejącej świetlicy) – gm. Włoszczowa.
- W toku prowadzonego postępowania działania organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej prowadziły do wyeliminowania ewentualnych uchybień i nieprawidłowości.
- W 2023 r. w woj. świętokrzyskim nie wniesiono sprzeciwu na użytkowanie obiektu w trybie art. 28 ustawy z dnia 14.03.1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej.
- Przeprowadzono ogółem 561 kontroli obiektów w zakresie nadzoru zapobiegawczego (wizji lokalnych), w tym 20 kontroli dotyczyło przeglądów inwestycji w trakcie realizacji.
- Wszystkie kontrole przeprowadzili Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni.
- Na ogólną ilość kontroli składają się kontrole przeprowadzone w ramach przeglądów obiektów w trakcie realizacji i odbiorów obiektów oddawanych do użytkowania oraz wizje lokalne dokonywane głównie na etapie wydawania opinii dotyczących zmiany sposobu użytkowania obiektów oraz udzielania odstępstw od przepisów techniczno-budowlanych.
- Podobnie jak w latach ubiegłych, podczas kontroli inwestycji w trakcie realizacji zwracano szczególną uwagę na:
- uzyskanie wszystkich wymaganych opinii i uzgodnień,
 - rodzaj stosowanych materiałów budowlanych,
 - zgodność realizowanej inwestycji z dokumentacją projektową (w kontekście rodzaju i charakteru ewentualnych odstępstw).
- Ze względu na potrzebę likwidacji barier architektonicznych sprawdzano sposób dostosowania obiektów dla potrzeb osób niepełnosprawnych (ustępy, drzwi, pochyty do rąk, itp.).
- W 2023 r. kontynuowana była współpraca z organami samorządowymi, inspekcjami kontrolnymi oraz innymi jednostkami.
- Powyższe dotyczyło współpracy z:
1. Państwową Inspekcją Pracy w zakresie postępowania na etapie uzyskiwania odstępstw od przepisów techniczno-budowlanych.
 2. Wojewodą Świętokrzyskim i Samorządem Województwa Świętokrzyskiego w zakresie opiniodawstwa programów z zakresu ochrony środowiska i pokrewnych o zasięgu wojewódzkim.

Wnioski

Poniżej przedstawiono analizę porównawczą stanowisk zajętych przez Państwowych Powiatowych

Inspektorów Sanitarnych i Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w latach 2019-2021 w ujęciu tabelarycznym.

	2021		2022		2023	
	PPIS	ŚPWIS	PPIS	ŚPWIS	PPIS	ŚPWIS
ILOŚĆ SPRAW OGÓŁEM	2078	1095*	2078	943*	2221	1094
UZGODNIENIE DOK. PROJ.*	299	561*	280	454*	306	443
KONTROLE	617	1	611	0	561	0
ODBIORY	591	38	610	16	465	24
ODSTĘPSTWA	0	89	0	48	1	69
SOOŚ + mpzp/suikzp	145	158	184	219	235	316
OOŚ	546	6	501	12	437	2

*- dot. uzgodnień ŚPWIS i rzeczoznawców

Tabela 2. Analiza porównawcza zajętych stanowisk w 2023 r.

Wynika z tego, iż po stanie epidemii aktywność inwestycyjna miała pozytywny wpływ na ilości zajętych stanowisk. W 2023 r. sumarycznie zajęto o 354 stanowisk więcej niż w 2022 r., z czego:

- ▶ PPIS – o 203 więcej,
- ▶ ŚPWIS - o 162 więcej,
- ▶ rzeczoznawcy ds. sanitarnohigienicznych – o 11 mniej.

PODSUMOWANIE

Działalność Nadzoru Zapobiegawczego dotyczyła kontroli pod kątem zapewnienia właściwego stanu sanitarno-zdrowotnego w nowo realizowanych obiektach, takich jak: obiekty żywieniowo-żywnościowe, obiekty służby zdrowia, obiekty oświaty, zakłady pracy, obiekty typu komunalnego. Oceniając stan sanitarny obiektów na różnych etapach ich realizacji, należy zauważyć, że ich standardy stale wzrastają. Inwestorzy pozyskują fundusze unijne, wzrasta świadomość inwestorów w zakresie dostosowania obiektów do obowiązujących wymogów.

Mając na uwadze ochronę zdrowia publicznego, w ramach prowadzonych postępowań oraz uzgodnień w zakresie nadzoru zapobiegawczego zwracano szczególną uwagę na następujące zagadnienia:

- ▶ właściwe projektowanie i wykonanie instalacji wodociągowych (m.in. sposób zabezpieczenia przewodów wodociągowych przebiegających w pobliżu sieci kanalizacyjnych oraz zbiorników na nieczystości płynne i gnojowników, wyposażenie przyłączy wodociągowych w zawory antyskażeniowe, dezynfekcja uruchamianych instalacji sieci wodociągowych, wyniki badania wody),
- ▶ właściwe projektowanie i wykonywanie pod kątem sanitarno-higienicznym instalacji wentyla-

cyjnych i klimatyzacyjnych (m.in. na podstawie protokołów sprawności instalacji),

- ▶ prawidłowe usuwanie, gromadzenie i unieszkodliwianie odpadów niebezpiecznych, w tym pochodzenia medycznego, w sposób niezagrażający życiu i zdrowiu ludzi,
- ▶ zabezpieczenie środowiska wodnego i gleby przed wodami opadowymi, potencjalnie zanieczyszczonymi substancjami ropopochodnymi (urządzenia oczyszczające),
- ▶ zapewnienie właściwych warunków sanitarno-zdrowotnych w miejscach pobytu ludzi (zamieszkania i przebywania), a także odpowiednich warunków pracy osobom zatrudnionym w zakładach pracy,
- ▶ ochronę ludzi przed nadmiernym oddziaływaniem czynników środowiska pracy (hałas, zanieczyszczenie powietrza) poprzez egzekwowanie rozwiązań technicznych i odpowiednich materiałów budowlanych w celu dotrzymania normatywnych wartości dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy,
- ▶ ochronę ludzi przed uciążliwościami środowiskowymi poprzez oddzielenie obszarów przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe od obszarów przemysłowych, egzekwowanie skutecznych rozwiązań z zakresu ochrony środowiska, w tym:
 - zabezpieczenie ludności przed uciążliwością hałasową,
 - zabezpieczenie ludności przed promieniowaniem elektromagnetycznym (np. zachowanie odpowiednich odległości),
 - zabezpieczenie ludności przed wpływem zanieczyszczenia powietrza (prawidłowe parametry emitorów, urządzenia oczyszczające),
 - właściwą gospodarkę wodno-ściekową (zapewnienie ludności w wodę do picia).

W ramach profilaktyki inwestycyjnej podejmowane będą nadal działania w zakresie:

- opiniowania planów zagospodarowania przestrzennego, inspirując działania organów administracji samorządowej w zakresie uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej oraz właściwego zagospodarowania terenów z punktu widzenia ochrony zdrowia,
- opiniowania przedsięwzięć na etapie przed wydaniem decyzji środowiskowych, przyczyniając się do zabezpieczania życia i zdrowia ludzi przed ewentualnym negatywnym oddziaływaniem tych inwestycji,
- uzgadniania dokumentacji projektowych, zapewniając właściwe warunki sanitarno-zdrowotne w miejscach pobytu ludzi (zamieszkania i przebywania), a także odpowiednie warunki pracy osobom zatrudnionym w zakładach pracy,
- kontroli obiektów w trakcie realizacji i na etapie odbioru inwestycji, przyczyniając się do eliminowania nieprawidłowości w zakresie sanitarnohigienicznym, jak również zapewnienia pełnego dostosowania obiektów użyteczności publicznej do potrzeb osób niepełnosprawnych.

SEKCJA NADZORU NAD OBIEKTAMI MSWiA

Wprowadzenie

Od 1 lipca 2020 r. nadzorem organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej na terenie województwa świętokrzyskiego objęte są następujące obiekty resortu MSWiA: Policja, Państwowa Straż Pożarna, Placówka Straży Granicznej w Kielcach, Samodzielna Sekcja Zamiejscowa ABW. W 2023 r. przeprowadzono 63 kontrole sanitarne obiektów resortu MSWiA i wydano 7 decyzji administracyjnych.

Wnioski

W 2023 roku sprawowany był ciągły nadzór sanitarny nad warunkami służby i pracy w podległych obiektach resortu MSWiA.

W trakcie realizowanych kontroli przez PPIS nie stwierdzono rażących naruszeń natury sanitarnej technicznej.

Poprawa warunków pomieszczeń pracy i służby oraz zaplecza sanitarnego w obiektach MSWiA następuje w wyniku realizacji zadań inwestycyjnych oraz w wyniku realizacji nakazów zawartych w decyzjach z lat ubiegłych.

PROMOCJA ZDROWIA I OŚWIATA ZDROWOTNA

Działania oświatowo-zdrowotne realizowane na terenie województwa świętokrzyskiego w roku 2023 polegały na inicjowaniu, organizowaniu, prowadzeniu, koordynowaniu i nadzorowaniu działalności oświatowo-zdrowotnej w celu ukształtowania odpowiednich postaw i zachowań zdrowotnych.

Podejmowane przedsięwzięcia miały na celu poszerzenie wiedzy poprzez edukację prowadzoną różnorodnymi metodami dostosowanymi do potrzeb i oczekiwań odbiorców, zachęcanie do właściwych zachowań prozdrowotnych, dążenie do kształtowania pozytywnych zmian postaw, propagowanie zdrowego stylu życia i motywowanie do podwyższenia jakości życia społeczności woj. świętokrzyskiego

W 2023 r. w celu utrzymania i ciągłej poprawy dobrego stanu zdrowotnego i popularyzowania zdrowego stylu życia realizowano następujące programy edukacyjne oraz interwencje nieprogramowe.

Ogólnopolski program edukacyjny (dane do programów ze sprawozdań programowych)

Ogólnopolski Program Edukacyjny: „Trzymaj Formę!”

Głównym celem programu jest zwiększenie świadomości dotyczącej wpływu żywienia i aktywności fizycznej na zdrowie. Skierowany jest do uczniów szkół podstawowych (V-VIII) i ich rodziców. Program realizowany był w 124 szkołach podstawowych, zasięgiem objęto 8055 uczniów i 4107 rodziców.

Realizacji programu towarzyszył konkurs wiedzy o zdrowym stylu życia: „Trzymaj Formę!” adresowa-

ny do uczniów klas VI, VII i VIII szkół podstawowych zainteresowanych zdobyciem i pogłębianiem wiedzy z zakresu zdrowego stylu życia w szczególności uwzględniającej tematykę zbilansowanej diety i aktywności fizycznej. W konkursie uczestniczyło 148 uczniów z 27 szkół podstawowych województwa świętokrzyskiego. Do II etapu - powiatowego zakwalifikowało się 10 uczniów z 5 szkół podstawowych, zaś do III etapu - ogólnopolskiego z województwa świętokrzyskiego awansowała uczennica Publicznej Szkoły Podstawowej w Kurozwękach.

Wojewódzkie programy edukacyjne

Program edukacyjny: „ARS, czyli jak dbać o miłość?”

Celem programu jest ograniczenie niekorzystnych następstw zdrowotnych, prokreacyjnych i społecznych związanych z używaniem i nadużywaniem substancji psychoaktywnych przez młodych ludzi wchodzących w dorosłe życie. Program skierowany jest do młodzieży w wieku 15-19 lat, ale zawiera również elementy angażujące rodziców. W programie uczestniczyło 4382 uczniów oraz 959 rodziców z 65 szkół podstawowych woj. świętokrzyskiego.

Na zakończenie realizacji programu w szkołach przeprowadzono ankietę ewaluacyjną wśród 2026 uczniów z której wynika, że ponad 91% uczniów chętnie uczestniczyło w zajęciach. W większości uczniowie ocenili program pozytywnie. Uznali, że zajęcia przyczyniły się do wzrostu wiedzy oraz poglądów na temat uzależnień. Za najbardziej wartościowe treści programowe młodzież uznała

informacje dotyczące Alkoholowego Zespołu Płodowego FAS, a także treści związane ze szkodliwym oddziaływaniem substancji psychoaktywnych na budowanie relacji partnerskich z perspektywy założenia rodziny.

W ramach Programu zorganizowano konferencje dla nauczycieli, pedagogów i dyrektorów szkół pt: „Profilaktyka uzależnień od substancji psychoaktywnych – temat zawsze aktualny” w trzech powiatach: sandomierskim, buskim i starachowickim. Łącznie w konferencjach uczestniczyło 309 osób.

Konferencja w Sandomierzu.

Program Zwalczania AIDS i Zapobiegania Zakażeniom HIV”.

Działania dotyczące profilaktyki HIV/AIDS są realizowane w oparciu o Harmonogram realizacji **Krajowego Programu Zapobiegania Zakażeniom HIV i Zwalczania AIDS opracowany na lata 2022-2026**. Głównymi zadaniami Krajowego Programu jest: min. ograniczenie rozprzestrzeniania się zakażeń HIV poprzez zapewnienie odpowiedniego dostępu do informacji i edukacji w zakresie profilaktyki HIV/AIDS. W ramach programu WSSE i PSSE woj. świętokrzyskiego przeprowadziły szereg spotkań edukacyjnych z młodzieżą (również z udziałem osób chorych na AIDS), imprez prozdrowotnych, organizowano konkursy, stoiska informacyjno-edukacyjne, dystrybuowano materiały edukacyjne. Ilustrując powyższe działania np. Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Starachowicach zorganizowała Konferencję dla uczniów i nauczycieli z sześciu szkół ponadpodstawowych z udziałem konsultanta ds. HIV/AIDS z Fundacji Res Humanae. Z okazji Światowego Dnia AIDS w Radiu Opatów wyemitowano dwie audycje radiowe opracowane przez pracownika pionu promocji zdrowia i oświaty zdrowotnej PSSE w Opatowie. Tematem audycji była profilaktyka zakażeń oraz popularyzowanie testowania się w kierunku HIV. Łącznie w woj. świętokrzyskim działaniami dotyczącymi profilaktyki HIV/AIDS objęto 69777osób.

Program antytytoniowej edukacji zdrowotnej „Bieg po zdrowie”

Celem programu jest zwiększenie wiedzy i umiejętności uczniów na temat zdrowia w kontekście szkodliwości palenia papierosów, skierowany jest do dzieci w wieku 9-10 lat oraz ich rodziców. W programie uczestniczyło 3539 uczniów ze 161 szkół podstawowych województwa świętokrzyskiego. Ponadto w programie uczestniczyło 2819 rodziców.

Program Ekologiczny dla przedszkoli: „Skąd się biorą produkty ekologiczne”.

Celem programu jest zwiększanie świadomości i wiedzy na temat rolnictwa ekologicznego oraz budowanie właściwych nawyków żywieniowych od najmłodszych lat. Program skierowany jest do dzieci przedszkolnych w grupie wiekowej 5-6 lat. W programie uczestniczyło 5399 dzieci przedszkolnych z 142 placówek przedszkolnych i oddziały przedszkolnych w Szkołach Podstawowych. Ponadto w programie uczestniczyło 3292 rodziców.

Wzmocnieniem programu było zorganizowanie wojewódzkiego konkursu plastycznego pt: „Skąd się biorą produkty ekologiczne?” połączony z wystawą wyróżnionych prac plastycznych. Na konkurs wpłynęły 194 prace plastyczne z 72 placówek przedszkolnych i szkolnych.

Pokonkursowa wystawa prac plastycznych.

Wręczenie nagród laureatom konkursu.

Przedszkolny Program Edukacji Antytytoniowej: „Czyste powietrze wokół nas”.

Głównym celem programu jest zwiększenie wiedzy rodziców w zakresie ochrony dzieci przed narażeniem na działanie dymu tytoniowego oraz kształtowanie świadomych, asertywnych postaw wśród dzieci dotyczących ochrony własnego zdrowia, w przypadku bezpośredniego kontaktu z osobami palącymi. Program skierowany do dzieci w wieku przedszkolnym 5-6 lat, ich rodziców lub opiekunów. Łącznie w woj. świętokrzyskim w programie uczestniczyło 7306 uczniów ze 196 placówek szkolnych. Ponadto w programie uczestniczyło 3679 rodziców.

Program edukacyjny „Znajdź właściwe rozwiązanie”

Program profilaktyki palenia tytoniu skierowany jest do uczniów starszych klas szkół podstawowych (IV-VIII). Celem głównym programu jest zapobieganie paleniu tytoniu wśród uczniów. Łącznie w woj. świętokrzyskim w programie uczestniczyło. W programie uczestniczyło 9583 uczniów ze 156 szkół podstawowych woj. świętokrzyskiego. Ponadto programem objęto 3450 rodziców.

Program edukacji antytytoniowej „Nie pal przy mnie, proszę”

Program profilaktyki palenia tytoniu skierowany jest do uczniów klas I-III szkół

Nie pal przy mnie, proszę
Program edukacji antytytoniowej
„Nie pal przy mnie, proszę”
w szkołach podstawowych

podstawowych. Celem głównym programu jest zmniejszenie narażenia dzieci na bierne palenie tytoniu. W programie uczestniczyło 7759 uczniów ze 177 szkół podstawowych. Ponadto w programie uczestniczyło 2345 rodziców.

Program zakażeń HAV, HBV i HCV pt.: „Podstępne WZW”

Program skierowany jest do uczniów szkół ponadpodstawowych. Celem programu jest upowszechnienie wiedzy dot. wirusowego zapalenia wątroby typu A, B i C.

Łącznie w woj. świętokrzyskim programie uczestniczyło 6109 uczniów z 76 szkół podstawowych.

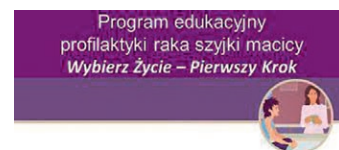
Program edukacyjny: „Znamie! Znam je?”

Celem programu jest upowszechnienie wiedzy z zakresu profilaktyki czerniaka. Skierowany jest do uczniów szkół ponadpodstawowych. Łącznie w woj. świętokrzyskim w programie 8185 uczniów z 86 szkół ponadpodstawowych.

Program edukacyjny: „Wybierz Życie - Pierwszy Krok”

Celem programu jest zmniejszenie występowania raka szyjki macicy. Skierowany jest do uczniów szkół ponadpodstawowych, rodziców i opiekunów uczniów oraz kadry pedagogicznej. W programie uczestniczyło 5936 uczniów z 76 szkół. Edukacją objęto również 3429 rodziców.

Interwencje nieprogramowe

Kampania EFSA – Wybieraj bezpieczną żywność

Celem kampanii #EUChooseSafeFood jest wspieranie mieszkańców Europy w podejmowaniu świadomych decyzji dotyczących zakupu żywności. Dzięki niej konsumenci mają dostęp do praktycznych i przystępnych informacji dotyczących zagadnień takich, jak pomoc w odczytywaniu etykiet umieszczonych na produktach spożywczych czy też porad na temat przygotowywania i przechowywania żywności. Kampania obejmuje szereg zagadnień związanych z żywnością i jej bezpieczeństwem.

Główne tematy kampanii to: suplementy diety, higiena żywności oraz znakowanie żywności z uwzględnieniem alergenów.

Adresatami kampanii są głównie osoby w wieku od 25 do 45 lat, w szczególności młodzi rodi-

ce oraz osoby zainteresowane bezpieczeństwem żywności i nauką.

Na terenie woj. świętokrzyskiego odbiorcami treści kampanijnych było 8881 osób.

Światowy Dzień Zdrowia

Światowy Dzień Zdrowia obchodzimy corocznie 7 kwietnia w rocznicę powstania Światowej Organizacji Zdrowia. Każdego roku motyw przewodni poświęcony jest innej tematyce, która podkreśla priorytetowy obszar problemów w sferze zdrowia publicznego na świecie. Hasło Roku w 2023 brzmiało: „Zdrowie dla wszystkich”. W ramach obchodów tego dnia w Buskim Samorządowym Centrum Kultury odbyło się Forum Zdrowia. Jako współorganizatorzy przedstawiciele Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Kielcach oraz Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Busku-Zdrój wzięli aktywny udział w tym przedsięwzięciu. W ramach konferencji kierownik Oddziału Promocji Zdrowia i Oświaty Zdrowotnej WSSE Kielce wygłosiła wykład pt: „Współczesne zagrożenia dzieci i młodzieży – środki psychoaktywne” skierowany do uczniów klas starszych szkół podstawowych i ponadpodstawowych. Warsztaty dot. szczepień ochronnych pt: „Szczepienia najskuteczniejszą metodą profilaktyki chorób zakaźnych” przeprowadziła przedstawicielka Oddziału Nadzoru Przeciwepidemicznego WSSE wspólnie z przedstawicielem Świętokrzyskiego Centrum Onkologii w Kielcach. W ramach tego zadania zajęcia warsztatowo-wykładowe dot. zagrożeń zdrowotnych związanych ze spożywaniem napojów energetyzujących poprowadziły przedstawicielki Pionu Promocji Zdrowia i Oświaty Zdrowotnej PSSE w Busku-Zdroju. Ponadto w Auli Buskiego Samorządowego Centrum Kultury zorganizowano stoisko profilaktyczno-edukacyjne dot. szeroko pojętej promocji zdrowia z możliwością wykonania pomiarów stężenia tlenu węgla w wydychanym powietrzu oraz pomiarów ciśnienia krwi. PSSE woj. świętokrzyskiego podjęły różnorakie inicjatywy tematyczne skierowane do 23385 odbiorców.

Działania antytytoniowe.

- Światowy Dzień bez Tytoniu

Stoisko informacyjno-edukacyjne podczas Pikniku: „**NA DZIEŃ MATKI BADANIE, NIE KWIATKI**” – 26.05.2023 r. przed Świętokrzyskim Urzędem Wojewódzkim w Kielcach, dla mieszkańców woj. świętokrzyskiego.

Z okazji obchodów Światowego Dnia bez Tytoniu wykonywano badania tlenu węgla w wydychanym powietrzu wśród przechodniów deklarujących palenie papierosów, prowadzono intensywną terapię słowną mającą na celu przekonywanie zainteresowanych do prób rzucenia palenia wyrobów tytoniowych. Ponadto wykonywano pomiary ciśnienia tętniczego krwi oraz promowano szeroko pojętą tematykę zdrowia.

Przedsięwzięcie zorganizowane przez Świętokrzyskiego Kuratora Oświaty przy współpracy Wojewody Świętokrzyskiego, Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej, Świętokrzyskiego Oddziału Wojewódzkiego NFZ w Kielcach, oraz Świętokrzyskiego Klubu Amazonki przy Świętokrzyskim Centrum Onkologii w Kielcach.

- Udział w Imprezie z okazji Dnia Dziecka zorganizowanej przez Wojewódzki Dom Kultury w Kielcach w ramach Obchodów Światowego Dnia bez Tytoniu (31 maja).

Dla dobra wszystkich dzieci – przyszłych pokoleń promowaliśmy „Świat wolny od dymu tytoniowego”. Na stoisku profilaktyczno-edukacyjnym promowano zdrowy styl życia z uwzględnieniem profilaktyki chorób odkleszczowych, higieny mycia rąk, opiekunom dzieci wykonywano badania stężenia tlenu węgla w wydychanym powietrzu oraz pomiary ciśnienia tętniczego krwi.

Edukacja dzieci przedszkolnych.

- Światowy Dzień Rzucania Palenia
Udział w Akcji profilaktyczno-edukacyjnej w ramach: „Środy z Profilaktyką” - w Narodowym Funduszu Zdrowia. W związku z obchodami Światowego Dnia Rzucania Palenia wykonywano pomiary stężenia tlenu węgla w wydychanym powietrzu osób palących papierosy oraz prowadzono poradnictwo antytytoniowe. Odbiorcami wszystkich działań antytytoniowych w woj. świętokrzyskim było 71017osób.

Promocja Zdrowego Stylu Życia

W ramach promocji zdrowego stylu życia odbyły się następujące działania:

➤ Akcja profilaktyczno-informacyjna w ramach Projektu Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej oraz Małżonki Prezydenta pod hasłem: „Zdrowe życie” na Rynku w Końskich

Elementem Projektu była Mobilna Strefa Zdrowia poświęcona profilaktyce zdrowotnej, w której można było skorzystać z bezpłatnych badań specjalistycznych i konsultacji lekarskich. W ramach tego działania na Rynku w Końskich Wojewódzka Stacja Sanitarno- Epidemiologiczna oraz Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Końskich zorganizowały akcję profilaktyczno-informacyjną, podczas której wykonywano badania stężenia tlenku węgla w wydychanym powietrzu u osób palących oraz pomiary ciśnienia tętniczego krwi. Ponadto prowadzono poradnictwo dot. szeroko pojętej profilaktyki zdrowia, min. profilaktyki chorób odkleszczowych, profilaktyki chorób zakaźnych, profilaktyki uzależnień.

Badania tlenku węgla w wydychanym powietrzu.

- **„Senioralia 2023”**- coroczne wydarzenie dla seniorów woj. świętokrzyskiego, które odbyło się w Parku - Zdrojowym w Busku - Zdroju. Głównym organizatorem był Świętokrzyski Urząd Wojewódzki. Na zorganizowanym stoisku profilaktyczno-informacyjnym promowano zdrowy styl życia z uwzględnieniem profilaktyki chorób odkleszczowych, profilaktyki nowotworów skóry, profilaktyki tytoniowej. Ponadto wykonywano pomiary stężenia tlenku węgla w wydychanym powietrzu osób palących, pomiary ciśnienia tętniczego krwi oraz udzielano porad tematycznych.
- **wykład pt:** „Żywienie seniorów – bezpieczeństwo i profilaktyka” w ramach obchodów Europejskiego Dnia Numeru Alarmowego 112

w Świętokrzyskim Urzędzie Wojewódzkim w Kielcach. Uczestnikami spotkania byli seniorzy z województwa świętokrzyskiego, którym przybliżone zostały zagrożenia, na jakie są narażeni, sposoby reagowania na niebezpieczeństwa oraz zasady zdrowego stylu życia.

Ponadto przedstawiciele OPZIOZ wykonywali badania stężenia tlenku węgla w wydychanym powietrzu, pomiary ciśnienia tętniczego krwi, prowadzili poradnictwo dot. profilaktyki tytoniowej oraz zdrowego żywienia.

Uczestnicy konferencji.

➤ Świętokrzyskie Dni Profilaktyki pod hasłem: „Zdrowa rodzina – zdrowe dziecko”

Stoisko profilaktyczno-informacyjne w holu Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego przed konferencją inaugurującą Świętokrzyskie Dni Profilaktyki. Na stoisku wykonywano pomiary stężenia tlenku węgla w wydychanym powietrzu osób palących papierosy oraz pomiary ciśnienia tętniczego krwi.

- **Stoisko profilaktyczno-informacyjne w ramach III Pikniku Zdrowia na Rynku w Kielcach zorganizowanym przez Fundację: „Pokonaj raka”.** Na stoisku prezentowano materiały edukacyjne dot. profilaktyki tytoniowej, profilaktyki chorób odkleszczowych oraz higieny mycia rąk. Ponadto wykonywano badania stężenia tlenku węgla w wydychanym powietrzu osób palących oraz pomiary ciśnienia tętniczego krwi.
- **Stoisko profilaktyczno - informacyjne w ramach Targów Pracy na Rynku w Kielcach** W ramach tego działania wykonywano również pomiary stężenia tlenku węgla w wydychanym powietrzu osób palących, pomiary ciśnienia tętniczego krwi oraz promowano zdrowy styl życia.
- **Stoisko profilaktyczno - edukacyjne pt: „Kleszcz mały, czy duży nic dobrego nie wróży” w ramach Pikniku Profilaktyczno-Edukacyjnego** z okazji Dnia Ziemi zorganizowanym przez Nadleśnictwo Kielce, Leśny Kompleks Promocyjny „Puszcza Świętokrzyska” oraz Świętokrzyskie i Nadnidziańskie Parki Krajobrazowe.

W ramach działania przeprowadzono pogadanki dla dzieci kl. I-III woj. świętokrzyskiego dot. profilaktyki chorób odkleszczowych oraz szczepień ochronnych przeciwko kleszczowemu zapaleniu mózgu.

Wszystkie działania w zakresie promocji zdrowego stylu życia w woj. świętokrzyskim skierowane były do 116541 osób.

Wnioski:

Działania oświatowo-zdrowotne realizowane na terenie województwa świętokrzyskiego w roku 2023 skierowane były do zróżnicowanych grup społecznych różnorodnymi metodami dostosowanymi do potrzeb i oczekiwań odbiorców, zachęcanie do właściwych zachowań prozdrowotnych, dążenie do kształtowania pozytywnych zmian postaw, propagowanie zdrowego stylu życia i motywowanie do podwyższenia jakości życia społeczności woj. świętokrzyskiego.

- **Wystawa Grzybów w ramach corocznej imprezy plenerowej:** „Dary świętokrzyskich lasów” Nadleśnictwa Kielce na Stadionie Leśnym w Kielcach. Uczestnicy imprezy mogli obejrzeć ekspozycję grzybów jadalnych, niejadalnych i trujących. Grzyboznawcy z WSSE udzielali porad i informacji dot. bezpiecznego grzybobrania a przedstawiciele Oddziału Promocji Zdrowia i Oświaty Zdrowotnej przybliżali wiedzę dot. profilaktyki chorób odkleszczowych.

